

**ЛЕМКІВСЬКИЙ
КАЛЕНДАР
2019 РІК**

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО «ЛЕМКІВЩИНА»
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»
ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ У ЛЬВОВІ

Бібліотека Лемківщини Ч. 68

**ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР
2019 РІК**

Львів
Растр-7
2018

УДК 082 (477) (059)

Л44

Л44 Лемківський календар 2019 рік. / упоряд.

М. Горбаль. – Львів : Видавництво «Растр-7», 2018. –
252 с.

Видання присвячене двом визначним датам 2019-го року – 110-й роковині від дня народження генія Лемківського краю Богдана-Ігоря Антонича та 75-ї роковині трагічної депортациї з теренів Закерзоння. Закентована увага на трагічній даті: квітень 2019 р. – 72-га річниця Акції «Вісла», висвітлюються події з життя як української, так і світової лемківської громади у 2018 році, аналізуються нові лемківські книжкові видання, піднімаються інші актуальні проблеми. І традиційно – ювіляри.

Альманах розрахований на широке коло читачів. Він знайде своє належне місце і на полицях наукових бібліотек.

ISBN 978-617-7726-20-2

Редактор-упорядник Марія ГОРБАЛЬ

**Редакційна колегія: Наталія КРИНИЧАНКА, Андрій ТАВПАШ
Відповідальна за випуск Наталія КРИНИЧАНКА**

На першій сторінці обкладинки –
ікона Одигітря (Нев'янучий цвіт) з м. Ліська (XVIII ст.).
Знаходиться в Успенському кафедральному храмі м. Стрия;
фото – Депортация, джерело Інтернет- портал

На четвертій сторінці обкладинки –
фрагмент триптиха «Сини України»
в Музей-садибі родини Антоничів у с. Бортятин

УДК 082 (477) (059)

© ЛМГО «Фундація дослідження
Лемківщини», 2018

ISBN 978-617-7726-20-2

© Видавництво «Растр-7», 2018

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЕНДАР 2019

Художник Марія Янко.
Народився Бог на санях в лемківськім містечку Дуклі

СІЧЕНЬ

- 1 19 В **Боніфатія мч.**
- 2 20 С Ігнатія Богоносця свящмч.
- 3 21 Ч Юліяній мчц., Уляни
- 4 22 П Анастасій влкмчц.
- 5 23 С 10-ти мчч. у Криті
- 6 24 Н 32-га. Надвечір'я Різдва (піст). Євгенії прпмчц.
- 7 25 П **РІЗДВО ХРИСТОВЕ**
- 8 26 В Собор Пресв. Богородиці.
- 9 27 С Св. Первомч. Стефана
- 10 28 Ч 20 тис. мучч. убитих в Нікомидії
- 11 29 П 14000 дітей убитих у Вифлеємі, Маркела прп.
- 12 30 С Анісіїй мчц., Зотика прп.
- 13 31 Н 33-тя. Меланії прп.
- 14 1 П † Обрізання ГН IX., Василія Великого. Новий рік
- 15 2 В Сильвестра, Папи святит.
- 16 3 С Малахії проп., Гордія мч.
- 17 4 Ч Собор 70 апостолів, Теоктиста прп.
- 18 5 П Навечір'я Богоявлення (*строгий піст*).
Теопемпта й Теонія, мчч.
- 19 6 С **БОГОЯВЛЕННЯ ГОСПОДНЄ**
- 20 7 Н 34-та. Собор св. Івана Хрестителя
- 21 8 П Еміліяна ісп.
- 22 9 В Полієвкта мч.
- 23 10 С По Богоявленню. Пратулинських мчч., Григорія еп.
- 24 11 Ч † Теодосія Велик. прп.
- 25 12 П Татіяни мчц.
- 26 13 С Єрмила і Стратоніка мчч.
- 27 14 Н 35-та. Відд. Богоявл., Ніни, просвіт Груз.
- 28 15 П Павла Тебського, Івана Кущника
- 29 16 В Поклін Оковам св. ап. Петра
- 30 17 С † Антонія Великого прп.
- 31 18 Ч Атанасія і Кирила свв.

ЛЮТИЙ

- 1 19 П Макарія Єгип., прп. Єфросинії, св.
- 2 20 С † Євтимія Великого прип.
- 3 21 Н 36-та. Максима ісп. прип., Євгенія і Неофіта, мчч.**
- 4 22 П Тимотея ап., Анастасія мч.
- 5 23 В Клиmenta свящмч., Агатангела мч.
- 6 24 С Ксенії Римлянки, прп. Оксани, Закхея
- 7 25 Ч † Григорія Богослова
- 8 26 П Ксенофonta, Марії, Аркадія, мчч.,
- 9 27 С † Перен. Мощів св. Івана Золотоустого
- 10 28 Н 37-ма. Єфрема Сирійця прп.**
- 11 29 П Перен. мощів св. Ігнатія Богоносця
- 12 30 В † Трьох святителів: Василія, Григорія, Івана**
- 13 31 С Митаря і фарисея. Кира й Івана, лікарів, мчч.
- 14 1 Ч Трифона мч. (передпр. Стрітення).
- 15 2 П СТРІТЕННЯ ГОСПОДНЄ**
- 16 3 С Симеона Богоприємця, Анни прор.
- 17 4 Н Ісидора Пелусіотського, прп.**
- 18 5 П Агафії мчц.
- 19 6 В Вукола прп., Сілвана свящмч. (від. Стрітення).
- 20 7 С Партенія, сп. Лампсакійського, свят., Луки
- 21 8 Ч Теодора Стратилата влмуч.,
Захарії прор. (віддан. Стрітення).
- 22 9 П Никифора мч.
- 23 10 С Харалампія мч.
- 24 11 Н Власія, єп. Севастійського свящмч.**
- 25 12 П Мелетія, арх. Антіох., св.
- 26 13 В Мартиніяна прп., Зої
- 27 14 С † Кирила, рівноап.
- 28 15 Ч Онисима, ап., Пафнутія, прп.

БЕРЕЗЕНЬ

- 1 17 П Теодора Тирона вмч.
- 2 18 С Льва св., папи Римського.
- 3 19 Н М'ясопусна, Свт. Лева**
- 4 20 П Апп. Архипа, Филимона
- 5 21 В Прпп. Лева, сп.. Катанського
- 6 22 С Прпп. Тимофія
- 7 23 Ч Мчч. Маврикія і 70 воїнів
- 8 24 П Полікарпа, сп.Смирни, свіщмч.
- 9 25 С †1-е і 2-е знайд. Голови Івана Хрестителя**
- 10 26 Н Сиропусна, прощення**
- 11 27 П Св. Порфирія, поч. Великого посту
- 12 28 В Василія Посника, ісп.
- 13 29 С Касіяна, прп.
- 14 1 Ч Євдокій припмчц., Антоніни, мчц.
- 15 2 П Теодота свіщмч., Богдана
- 16 3 С Євтропія, Клеоніка і Василіска, мчч.
- 17 4 Н 1-ша Великого посту**
- 18 5 П Конона мч.
- 19 6 В 42 мчч. Аморійських
- 20 7 С Василія, Єфрема, Євгенія і Капітона, свіщмчч.
- 21 8 Ч Теофілакта, сп. Нікомидії
- 22 8 П †40 мчч. Севастійських**
- 23 10 С Кондрата мч. і тих, що з ним
- 24 11 Н 2-га Великого посту, Григорія Палами**
- 25 12 П Теофана, ісп., Григорія св.
- 26 13 В Перен. Мощів св. Никифора
- 27 14 С Венедикта, прп., Ростислава, кн.
- 28 15 Ч Агапія та ін. мучч. *Поклони*
- 29 16 П Савина, Олександра, мчч.
- 30 17 С Олексія чол. Божого, прп.
- 31 18 Н 3-тя Великого посту,**
Хрестопоклінна, Кирила, аєп. Еп.

КВІТЕНЬ

- 1 19 П Хризанта і Дарії мч.
- 2 20 В Преподобних отців з обителі св. Сави.
- 3 21 С Якова іспов., Єп. Катанського.
- 4 22 Ч Василія свмуч. (поклони)
- 5 23 П Никона прпмч., Лідії
- 6 24 С Захарії прп. (*передпразник Благовіщення*)
- 7 25 Н 4-та Великого посту, БЛАГОВІЩЕННЯ**
- 8 26 П Собор архангела Гаврила. Сщмч. Іринея
- 9 27 В Мц. Матрони Солунської
- 10 28 С Іларіона, Стефана прпп.
- 11 29 Ч Марка, прп., Кирила й ін. мчч.
- 12 30 П Івана Літвичника прп.
- 13 31 С Поминання померлих
- 14 1 Н 5-та Великого посту, Марії Єгипетської, прп.**
- 15 2 П Прп. Тита
- 16 3 В Ікони Божої Матері «Нев'янучий цвіт»
- 17 4 С Йосифа і Юрія прп.
- 18 5 Ч Теодула, Агатопода, мчч.
- 19 6 П † Методія рівноап.
- 20 7 С Юрія свт., Серапіона прп.
- 21 8 Н 6-та Великого посту, Вербна, освяч. лози**
- 22 9 П Євпсихія мч.
- 23 10 В Терентія, Помпія.
- 24 11 С Антипи свщмч., Пергами Азійської.
- 25 12 Ч Василія, ісп.
- 26 13 П Артемона, свщмч. й ін.
- 27 14 С Мартина ісп., Папи Римського
- 28 15 Н ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ, ПАСХА**
- 29 16 П Світла, Мцц. Ірини, Леоніда, Галини**
- 30 17 В Світлій, Сщм. Симеона, мч. Адріяна**

ТРАВЕНЬ

- 1 18 С Світла. Мчч. Віктора, Зинона
- 2 19 Ч Світлий. Івана Старопечер., прп.
- 3 20 П Світла. Теодора Трихіни прп.
- 4 21 С Світла. Януарія та ін. мчч.
- 5 22 Н 2-га, провідна, антипасха, ап. Фоми
- 6 23 П † Юрія Переможця
- 7 24 В Сави Стратилата, мч.
- 8 25 С † Марка, ап. і еванг.
- 9 26 Ч Василія, Стефана свтт.
- 10 27 П Симеона, ап.
- 11 28 С Ясона і Сосіпатра, апп., Кирила сп. Турівського
- 12 29 Н 3-тя Мироносиць, Св. 9 мчч. у Кизиці**
- 13 30 П † Якова апост.
- 14 1 В Єремеї прор., блгв. Тамари
- 15 2 С Атанасія Великого, свят.
- 16 3 Ч † Теодосія Печерського
- 17 4 П Св. мчц. Лелагії
- 18 5 С Ірини мчц., Ярини, Никифора, прп.
- 19 6 Н 4-та, про розслабл., Йова прав.**
- 20 7 П Мч. Акакія, прп. Іоанна, Зенона
- 21 8 В Преполовення. † Івана Богослова, Арсенія Вел., прп.
- 22 9 С † Перенесення мощів св. Миколая
- 23 10 Ч Симеона Зилота, апост.
- 24 11 П Сцм.Моєія, † Кирила і Методія
- 25 12 С Епіфанія і Германа святт.
- 26 13 Н 5-та, про Самарянку, Гликерії мчц.**
- 27 14 П Свв. Отців. Ісидора мч.
- 28 15 В Пахомія Великого прп.
- 29 16 С Теодора Освященного прп.
- 30 17 Ч Адроника апост.
- 31 18 П Теодота, Юлії мчц., Клавдії

ЧЕРВЕНЬ

- 1 19 С Патрикія, свмч.
- 2 20 Н 6-та. Про слірого, Мчч. Фалалея**
- 3 21 П Рівноап. Константина та Єлени
- 4 22 В Мчч. Василіска, Іоанна-Володимира
- 5 23 С Віддання Пасхи, Михайлі, Євфросинії, прп.
- 6 24 Ч ВОЗНЕСІННЯ ГНІХ, прп. Симеона
- 7 25 П † 3-те знайдення голови св. Івана Хрестителя**
- 8 26 С Карпа, ап.
- 9 27 Н 7-ма. Св. Отців, Терапонта, свщмч.**
- 10 28 П Прп. Микити
- 11 29 В Теодосій, прмчц.
- 12 30 С Ісаакія прп., ігумена обителі Далматської.
- 13 31 Ч Єрмея, мч.
- 14 1 П Юстина мч., Агапита Печ.
- 15 2 С Никифора, ісп.
- 16 3 Н 8-ма. ДЕНЬ СВ. ТРІЙЦІ, П'ЯТДЕСЯТНИЦЯ**
- 17 4 П СВЯТОГО ДУХА, Митрофана, свят.
- 18 5 В Доротея свщмч., Ігоря
- 19 6 С Висаріона й Іларіона, прпн.
- 20 7 Ч Теодота ісп.
- 21 8 П Перенес. мощ. св. Теодора Страт.
- 22 9 С † Христа Чоловіколюбця (*на нед.*) Кирила, Марти
- 23 10 Н 1-ша. Всіх святих. Тимотея, свщмч.**
- 24 11 П Ап. Вартоломея і Варнави. Поч. Петр. Посту
- 25 12 В Онуфрія В., прп., Петра Атонського, прп.
- 26 13 С Акилини, мчц., Трифілія свят.
- 27 14 Ч Єлисея прор., Миколая (Чернецького).
- 28 15 П Амоса прор., Єроніма прп.
- 29 16 С Тихона, св.
- 30 17 Н 2-га. Всіх Укр. святих, Мануїла та інш. мчч.**

ЛИПЕНЬ

- 1 18 П Мчч. Леонтія
 2 19 В Юди ап., брата Господнього
 3 20 С Методія свящнч., сп. Патарського
 4 21 Ч Юліяна, мч.
 5 22 П Євсевія свящнч.
 6 23 С Агрипини мчц., Горпини
7 24 Н 3-тя. Різдво св. Йоана Хрестителя
 8 25 П Февронії мчц.
 9 26 В Давида Солунського, прп.
 10 27 С Сампсона, прп.
 11 28 Ч Перенесення мощ. Кира і Івана свв. безсрібників.
12 29 П Св. апп. Петра й Павла, закінчення посту
13 30 С † Собор 12 апостолів
14 1 Н 4-та. Косми і Дам'яна, безсрібників
 15 2 П † Положення чесної ризи Пресв. Богородиці
 16 3 В Якінта і Анатолія, мчч.
 17 4 С Андрія архієп. Крит., Марти прп.
 18 5 Ч † Атанасія Атонського прп.
 19 6 П Сисоя Великого прп.
 20 7 С Томи й Акакія, прп.
21 8 Н 5-та. Прокопія влкмч.
 22 9 П Панкратія свящнч.
 23 10 В † Антонія Печерського, прп.
 24 11 С † Ольги, кн. Київської, Євфимії, мчц.
 25 12 Ч Прокла й Іларія мчч., Михаїла Малейна, прп.
 26 13 П Соб. Арх. Гавриїла
 27 14 С Акили і Прискили, апп., Онисима, прп.
28 15 Н 6-та. Св. кн. Володимира Великого
 29 16 П Сщмч. Афиногена, Мчч. Павла,
 Антиоха, Мцц. Алевтини, Юлії
 30 17 В Марини, влкмч.
 31 18 С Прпп. Іоана, Памви, Леонтія, мчч. Якінта й Еміліяна

СЕРПЕНЬ

- 1 19 Ч Макрини прп., Дія прп.
- 2 20 П † Св. Іллі Пророка
- 3 21 С Симеона і Йоана, прпп., Езекиїла, прор.
- 4 22 Н 7-ма. Марії Магдалини, миронос., Фоки, свящмч.
- 5 23 П Трофима, Теофіла, мчч.
- 6 24 В † Бориса і Гліба, Христини, мчч.
- 7 25 С † Успіння св. Анни, матері Пресв. Богородиці
- 8 26 Ч Єрмолая свящмч., Параскеви прпмчц, Мирослави
- 9 27 П † Пантелеймона, лік., Клиmenta, мч.
- 10 28 С Прохора, ап., Інокентія
- 11 29 Н 8-ма. Каленика, Серафими, св. Філомени
- 12 30 П Сили і Силуана, Андроніка, апп.
- 13 31 В (*передсв. Походу ч. Хреста*). Євдокима, прав.
- 14 1 С Поч. Усп.посту. Похід Ч. Хреста. Макавейв
- 15 2 Ч Перен. Мощей первомч. Стефана
- 16 3 П Ісаакія, Даалмата, Фавста, мчч.
- 17 4 С 7 отроків в Ефезі, Євдокії, прп.
- 18 5 Н 9-та. Євсигнія мч.
- 19 6 П ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЄ
- 20 7 В Дометія, Пульхерії
- 21 8 С 10-а нед., Еміліяна, ісп., Леоніда, мч.
- 22 9 Ч † Матія, ап.
- 23 10 П Лаврентія, мч.
- 24 11 С Євпла, мч., Сусанни мчц.
- 25 12 Н 10-та. Фотія й Аникити, мчч.
- 26 13 П Максима ісп.
- 27 14 В † Перен. Мощ. Теодосія Печ.
- 28 15 С УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ
- 29 16 Ч Перенесення Нерукотв. образу Ісуса Христа
- 30 17 П Мирона, мч., Алипія Печер.
- 31 18 С Флора і Лавра, мчч.

ВЕРЕСЕНЬ

- 1 19 Н 11-та. Андрія Стратилата, мч.
 2 20 П Самуїла, прор.
 3 21 В Тадея, ап., Васси мчц.
 4 22 С Агатоніка, мч.
 5 23 Ч Іринея, Лупа мч.
 6 24 П Євтихія, свящмч.
 7 25 С Повернення мощ. ап.Вартоломея, Тита, ап.
8 26 Н 12-та. Андріяна і Наталії, мчч.
 9 27 П Пімена, прп., Кукші, мч.
 10 28 В Мойсея Мурина, прп.
11 29 С † Усікнов. голови св. Івана Хрестителя (пістг)
 12 30 Ч Олександра, святит., Івана і Павла, прпн.
13 31 П † Полож. Пояса Богородиці
 14 1 С † Поч. Церк. Року, Симеона стовп.
15 2 Н 13-та. Маманта, мч., Івана Посника
 16 3 П Антима, мч., Теоктиста, прп.
 17 4 П Вавили свящмч., Мойсея Боговидця
 18 5 С Захарії і Єлисавети
 19 6 Ч Чудо св. Михаїла, Євдоксія
 20 7 П Созонта мч.
21 8 С РІЗДВО ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ
22 9 Н 14-та. Йоакима й Анни, прав., Северіяна, мч.
 23 10 П Минодори та інш. мчч., св. о. Піо
 24 11 В Теодори Олександр., прп.
 25 12 С Автонома, свящмч.
 26 13 Ч Корнилія, сотника
27 14 П ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО ХРЕСТА
(строгий піст)
 28 15 С Микити, влкмч., Максима, мч.
29 16 Н 15-та. Євфимії, влкмчц., Віктора і Людмили
 30 17 П Софії, Віри, Надії, Любові, мчцц.

ЖОВТЕНЬ

- 1 18 В Євменія, прп.
- 2 19 С Трофима і Савватія, Доримедонта, мчч.
- 3 20 Ч Михаїла і Теодора Чернігів., мчч., Євстатія влкмч.
- 4 21 П Кіндрата, ап. (*віддання Воздвижен.*)
- 5 22 С Фоки, свящмч. Йони, прор.
- 6 23 Н 16-та. Зачаття Івана Хрестителя**
- 7 24 П Теклі, первомчц.
- 8 25 В Євфросиній, прп.
- 9 26 С † Івана Богослова**
- 10 27 Ч Калістрата, мч., Ніла, прп.
- 11 28 П † Харитона прп., В'ячеслава св.**
- 12 29 С Киріака Самітника, прп.
- 13 30 Н 17-та. Григорія Вірм., свящмч.**
- 14 1 П † ПОКРОВ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ**
- 15 2 В Кипріяна і Юстини, мчц.
- 16 3 С Діонісія Ареопагіта, свящмч.
- 17 4 Ч Єротея, свящмч., Франциска Асизького, прп.
- 18 5 П Харитини, мчц.
- 19 6 С † Томи Близнюка, ап.**
- 20 7 Н 18-та. Сергія і Вакха мчч.**
- 21 8 П Св. Отців 1-го Вселенського Собору.
- 22 9 В † Якова Алфесвого, ап.
- 23 10 С Євлампія і Євлампії, мчч.
- 24 11 Ч Филипа, ап., Теофана, прп.
- 25 12 П Косми, прп., Мартина св.
- 26 13 С Карпа та ін. мчч.
- 27 14 Н 19-та. Назарія, мч.,
Параскевії Терновської, прп.**
- 28 15 П Прп. Євтимія Нов. прп.Лукіяна припмч.
- 29 16 В Лонгина, сотника
- 30 17 С Осії проп., Андрея Крит., мчч.
- 31 18 Ч † Св. Ап. і єв. Луки

ЛИСТОПАД

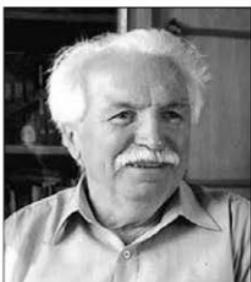
- 1 19 П Теодора (Ромжі) бл. свящнмч., єп., Йоіла прор.
- 2 20 С Артемія, влкмч.
- 3 21 Н 20-та. Іларіона Великого, прп.**
- 4 22 П Аверкія чудотвор., свят.
- 5 23 В Якова, брата Господнього
- 6 24 С Арети, мц.
- 7 25 Ч Маркіяна і Мартирия,мчч.
- 8 26 П † Дмитрія Солунського, влкмч.**
- 9 27 С Нестора, мч., Капітоліни, Єротіїди, мчцд.
- 10 28 Н 21-ша. Параскеви П'ятниці**
- 11 29 П Анастасії Рим., мц.
- 12 30 В Зиновія і Зиновії, мчч.
- 13 31 С Стахія, Амплія й ін. апп., Епімаха, мч.
- 14 1 Ч Косми і Дам'яна безсрібників
- 15 2 П Акіндина, Пигасія, мчч.
- 16 3 С Акепсима, Йосифа, Айтала, мчч.
- 17 4 Н 22-га. Йоанікія, Никандра мчч.**
- 18 5 П Галактіона й Єпістимії, мчч.
- 19 6 В Павла, ісп.
- 20 7 С 33-х муч. в Мелітині, Лазаря, прп.
- 21 8 Ч Собор Архистратига Михаїла**
- 22 9 П Онісія і Порфирія, мчч.
- 23 10 С Ерасті, Олімпа, Родіона, апп.
- 24 11 Н 23-тя. Теодора Студита, Віктора, Вікентія, мчч.**
- 25 12 П † Йосафата, свщмч.
- 26 13 В † Івана Золотоустого
- 27 14 С † Филипа, ап.
- 28 15 Ч Гурія, мч.
- 29 16 П † Матея, ап. і сванг.
- 30 17 С Григорія Неокесар., свят.

ГРУДЕНЬ

- 1 18 Н 24-та. Платона й Романа, мчч.**
- 2 19 П Авдія прор., Варлаама
- 3 20 В (передсв. Введення), Григорія і Прокла
- 4 21 С ВВЕДЕНИЯ У ХРАМ ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ**
- 5 22 Ч Филимона, ап.
- 6 23 П Амфілохія і Григорія, святт.
- 7 24 С Катерини, влкмчц., Меркурія
- 8 25 Н 25-та. Клиmenta, папи Рим.**
- 9 26 П Аліпія Стовп. прип.
- 10 27 В Якова Персіянина, Паладія, прип.
- 11 28 С Стефана, Іринарха, мчч.
- 12 29 Ч Висаріона, ап., Парамона
- 13 30 П † Св. ап. Андрія Первозв.**
- 14 1 С Наума, прор., Філарета прип.
- 15 2 Н 26-та. Авакума, прор.**
- 16 3 П Софонії, прор., Теодула, прип.
- 17 4 В Варвари, влкмчц., Івана Дамаскина, прип.
- 18 5 С Сави освяще., прип.
- 19 6 Ч Св. о. Миколая Чудотворця Мир Лікійського**
- 20 7 П Амвросія Медіолан. сп.
- 21 8 С (передсв. Неп. Зачаття), Потапія, прип.
- 22 9 Н 27-ма. НЕПОРОЧНЕ ЗАЧАТТЯ**
Преч. Діви Марії св. Анною
- 23 10 П Мини й ін. мчч.
- 24 11 В Даниїла Стовпника, прип.
- 25 12 С Спиридона, прип.
- 26 13 Ч Ореста, Авксентія, Євгенія, Євстратія, мчч.
- 27 14 П Филимона, Левкія, Аполлонія й ін. мчч.
- 28 15 С Єлевтерія, свмуч., Павла, прип.
- 29 16 Н 28-ма. Св. Праотців, Агея, прор.**
- 30 17 П Даниїла, прор.
- 31 18 В Севастіяна, мч. Зої, Модеста, свт.

ХРОНІКА ПОДІЙ 2018 РОКУ З УКРАЇНИ

Вшанування 90-ліття Івана Дмитровича Красовського

22 жовтня 2017 р. у лемківській церкві св. Володимира і Ольги у Львові відбулась Служба Божа за спокій душі славного лемка, першого Голови правління ФДЛ у Львові; **26 жовтня 2017 р.** в Музеї вишитих ікон отця доктора Дмитра Блажейовського за участі Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина» та Фундації дослідження Лемківщини у Львові відбувся Вечір пам'яті Івана Красовського. Організатор дійства - Голова правління ФДЛ у Львові Наталка Криничанка.

Марія Горбаль

Свято Пущення у Чорткові

11 лютого, в неділю, у приміщенні «Лемківської світлиці» відбулася зустріч лемківської громади міста Чорткова і району для спільногоВідзначення свята Пущення (лемк. Пушчаня). Це традиційне галицьке свято відзначають перед Великим Постом.

Голова Чортківської районної організації «Лемківщина» Богдан Дудяк зазначив, що лемки завжди шанували давні християнські традиції свого народу, які передавалися і передаються з роду в рід, із покоління до покоління.

Право провести загальний обряд молитви було надано найстарішій лемкіні Марії Бурдяк. Із запаленою свічкою пані

Марія проходила по залу, закликаючи усіх до згоди, любові та прощення.

Серед численних гостей на святі були присутні й представники міської влади - міський голова Володимир Шматъко, його заступник Роман Тимофій, начальник відділу культури, туризму, національностей та релігії Наталія Ващшин. Звертаючись до присутніх, В. Шматъко щиро подякував лемкам за запрошення. «Я радію з того, що маємо у Чорткові таку чисельну етнічну групу українців, які є прикладом згуртованості, шанобливого ставлення до своїх традицій і культурних надбань. Зберігаючи свою самобутність, ви додаєте ще більшої унікальності нашому місту й українській культурі, що виткана з безлічі яскравих явищ», - сказав він.

Свято Пущення продовжилося виступами аматорських колективів, які додали святкового настрою краянам. Ведуча концертної програми - Ольга Піскова.

I. Ольшаковський

Засідання Президії СФУЛО у вигляді відеоконференції за допомогою скайп-зв'язку з зарубіжжям

24 лютого 2018 р. в центрі митрополита Андрея Шептицького в УКУ у Львові під керівництвом голови СФУЛО Ярослави Галик відбулося засідання Президії Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань у вигляді відеоконференції за допомогою скайп-зв'язку. В його роботі взяли участь члени Президії від Організації Оборони Лемківщини в США, Об'єднання Лемків Канади, Об'єднання Лемків Польщі, Союзу русинів українців Сербії, Союзу Русинів Українців Словачької Республіки, Всеукраїнського товариства «Лемківщина», - всього 12 членів Президії (з 17). Засідання відбулося під знаком вшанування світлої пам'яті колишнього голови Світової Федерації Лемків, покійного Івана Гвозди, до 90-ліття з дня народження, а також 45-річчя створення СФЛ. Розглядалися важливі питання діяльності СФУЛО як сьогодення, так і на перспективу. Серед них: Звіти

про діяльність СФУЛО за ІІ півріччя 2017 року; Затвердження Програми діяльності СФУЛО на 2017-2022 роки; План основних заходів СФУЛО на 2018 рік та бюджетної програми; Проведення Міжнародної наукової конференції та низка інших нагальних питань. Засідання пройшло в діловій конструктивній атмосфері та було насиченим та продуктивним. На засіданні були присутні гості та запрошенні з різних країн. З матеріалами засідання можна буде ознайомитися на сайті СФУЛО, а також в наступному номері «Вісника СФУЛО».

Джерело: СФУЛО / SFULO

(Світова Федерація Українських Лемківських Обєднань)

27 лютого відбувся концерт до 90-ліття видатного диригента, фольклориста, композитора, педагога родом із Лемківщини – Івана Майчика.

Драма-концерт про долю лемків

1 березня о 19:00 год. на сцені Львівського національного академічного українського драматичного театру ім. М. Заньковецької відбулася драма-концерт лемківської пісні заслуженої артистки України Галини Баранкевич «Вигнані з Раю». Режисер-постановник – народний артист України Ростислав Держипільський. Автор сценарію – Таїсія Лута. Диригент – Богдан Ткачук. Вистава присвячена 70-й річниці операції «Вісла» (1947 р.).

Мета цього заходу – згадати трагічну історію депортациї лемків та прекрасний світ Лемківщини до виселення. Доля вигнання – нескінченний шлях повернення. Сюжет драми-концерту дає змогу глядачам повернутися у минуле, заглибитися таємничими стежками у Карпати, милуватися шедеврами любовної лірики, побувати на лемківському весіллі, в гострому гуморі відчути непокірний характер цього стародавнього гірського етносу. У концерті звучать близько 20 автентичних пісень у супроводі оркестру і молодіжного хору акторів Івано-Франківського обласного муздрамтеатру ім. І. Франка, а також урочиста лемківська пісня «Гори наші» у виконанні хорової капели «Бескид» (керівник – Петро Чоловський).

«Вигнані з Раю» – це театральне дійство, що поєднує в собі класичну виставу з народними лемківськими піснями і танцями. Веселі історії дівування і першого кохання, справжнє весілля з бійкою, радість материнства і проводи на війну, любов до рідного краю і віра в кращу долю. Це розповідь про минуле і трагічне. Вистава вийшла не дуже сумною і не надто веселою.

Проект реалізований за підтримки Благодійного фонду «Україна Інкогніта».

Ігор Дуда

Пам'яті о. Михайла Вербицького

4 березня (неділя) лемківські громади Львова і Тернополя відзначили 103-ту річницю від дня народження о. Михайла Вербицького - автора музики Гімну України. Велелюдні заходи, незважаючи на мороз, проходили в с. Млини (Польща), де похований о. Михайло. Представницьку делегацію з України очолювали голови облдержадміністрацій Олег Синютка (Львів) і Степан Барна (Тернопіль). Разом із членами львівських товариств «Лемківщина», «Надсяння» і «Закерзоння», взяли участь і парафіяни Лемківської церкви Успіння Пресв. Богородиці з Тернополя.

П. Трач

Фільм про депортованих українців «ЕВАКУЙОВАНІ НАЗАВЖДИ» виходить на великі екрани

6 березня на великий екран вийшла перша частина документально-художнього фільму «Евакуйовані назавжди». Стрічка, яка бере за живе, бо у ній відображені трагічні моменти депортациї українців із Закерзоння. Про це і не тільки під час прес-конференції розповіли творці фільму. Ця тема є близькою для львів'ян та жителів Західної України, адже чимало людей, яких депортовували у 1944-1951 роках, а також їх родичів і нащадків, проживає на Львівщині. Пам'ять про ті події об'єднує українців у культурні товариства та громадські організації, мета яких - шанувати пам'ять про ті події, робити все, аби подібні ситуації більше не мали місця в українській та світовій історії. Про це і не тільки розповіла режисерка стрічки Любов Терлецька. Евакуація, перш за все, торкнулася українців, прихожан Греко-Католицької Церкви. Тоталітарний режим СРСР та польська влада не тільки переселила україн-

ських мирян, а й потім переслідували їх за релігійні переконання, змусивши УГКЦ переходити у підпілля. За словами автора ідеї фільму отця Івана Качанюка, перша частина фільму «Евакуйовані назавжди» показує, як звичайні українці зазнавали переслідувань та не втрачали своєї віри, незважаючи на репресивні дії радянської влади. Продюсер стрічки Сергій Устюков розповів, що фільм також планують показувати в інших містах України та закордоном. Під час показів картини творці збирали кошти для створення другої частини «Евакуйованих».

Джерело: <http://syla.news/2018/03/05/film-pro-deportovanyh-ukrayintsiv-evakuujovani-nazavzhdy-vyhodyt-na-velyki-ekrany/>

Візит голови СФУЛО до Києва

14-16 березня голова СФУЛО перебувала у Києві з метою об'єднання зусиль для підготовки проекту законодавчого акту про реабілітацію примусово евакуйованих українців з етнічних історичних земель у Польщі у 1944-1951 рр. як жертв політичних репресій з визначенням статусу депортованих та ряду постанов ВР, проведення Міжнародної науково-практичної конференції про

суспільно-історичну та політико-правову оцінку тотального виселення українців з етнічних земель Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 рр., підготовки до відзначення 75-х роковин початку Великого злочину депортациї українців та вирішення інших питань для здійснення програмних завдань СФУЛО.

Відбулася ціла низка дуже важливих робочих зустрічей у ВР з народними депутатами, у МЗС, Мінкультури, Міносвіті, в УІНП, УВКР, СКУ, Всеукраїнському товаристві «Меморіал» та ін. Проведено ряд перемовин з істориками та правниками ВНЗ.

Цікавою та змістовою виявилася зустріч з активом Київського товариства «Лемківщина» ім. Богдана-Ігоря Антонича та Київського ветеранського правозахисного товариства депортованих українців «Холмщина» ім. Михайла Грушевського.

Джерело: https://www.facebook.com/groups/sfulo/?multi_permalinks

Посвячення священичих риз у Лемківській церкві св. Володимира і Ольги у Львові

9 квітня, на другий день Світлого Празника Христового Воскресіння, у Лемківській церкві св. Володимира і Ольги, що на територію музею-скансену у Львові, відбулась урочиста Воскресла Літургія, перед якою довголітній настоятель церкви, отець Анатолій (Дуда), посвятив священичі ризи, подаровані львівською лемківською громадою. «Я дуже дякую тим жертвам, які склали офіру на таке чудове світле священиче облачіння. Це облачіння якраз на таке величне свято як сьогодні – на свя-

то Воскресіння Господнього», – з піднесеннем дякував отець Анатолій Дуда. – «Горнімося до своєї церкви, бережім свої традиції, і Господь нам допоможе».

Марія Горбаль

Цей день в історії

11 квітня 1945 р. – різня в селі Березці (нині Польща). Польськими підрозділами Армії Крайової та Батальйонів Хлопських та селянами-поляками з навколошніх сіл винищено 161 українця села. З цього списку близько 50 % – жінки, 35 % – старші 65-літнього віку та близько 20 % – діти.

Джерело: <https://www.facebook.com/HistoryUkraine.foto/photos/a.865796746916746.1073741828.865785166917904/982346371928449/?type=3&theater&ifg=1>

Пам'ять про Завадку-Морохівську

13 квітня 1946 р. відбувся третій протягом цього року і останній напад на лемківське село Завадка-Морохівська (тепер Сяніцький повіт Підкарпатського воєводства Республіки Польща), яке здійснили військовики 34-го полку 8-ї піхотної дивізії Польської народної армії. Офіційним приводом для атаки були заходи з протистояння українському підпіллю та примушування до виїзду в УРСР на підставу поль-

сько-радянської угоди про «евакуацію населення» від 9 вересня 1944 р. У результаті цього нападу було убито 6 осіб, що у сумі трьох атак протягом січня-квітня налічувало щонайменше 77 українців серед цивільного населення.

Таким чином, з-поміж 280 мешканців Завадки-Морохівської, у живих залишилось близько 200 осіб. Усім тих, хто не встиг втекти по лісах, було ультимативно наказано вийхати до Радянської України, 30 квітня ц.р. їх було конвойовано до залиничної станції Загір'я. Через рік, 29 квітня 1947 р., в рамках акції «Віслі» було депортовано останніх мешканців Завадки-Морохівської.

Завадка-Морохівська припинила своє існування, як і багато інших сіл, на терені так званого Закерзоння. Залишився лише цвинтар і церква, яку розібрали у 1950-х роках. У 1998 р. нащадки вбитих мешканців Завадки-Морохівської встановили пам'ятник, на якому викарбувано список 73 відомих імен жертв.

Фото Nasze Słowo

Джерело: https://www.facebook.com/groups/sfulo/?multi_permalinks=1763789573686027¬if_id=1523981088756819¬if_t=group_activity

Робоча зустріч у Львівській облдержадміністрації

12 квітня відбулась робоча зустріч у Львівській облдержадміністрації голови Світової Федерація Українських Лемківських Обєднань Ярослави Галик з Головою Львівської ОДА з приводу проведення у Львові Міжнародної науково-практичної конференції щодо суспільно-історичної оцінки тотального виселення етнічних українців з Лемківщини, Підляшшя, Холмщини, Любачівщини, Надсяння, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках.

Андрій Антонищак та Ярослава Галик

На фото зліва направо: Олег Синютка, голова ЛОДА, Ярослава Галик, голова СФУЛО, Ярослава Білостоцька, помічник народного депутата А. Антонищака, Андрій Антонищак, народний депутат України

Засідання Колегії ВУТЛ

14 квітня в Івано-Франківську (готель «Нива») відбулося перше в ц.р. засідання ВУТЛ. Присутні: В. Мулеса (Перечин, Закарпаття), С.Криницький, Л.Мельничук, Я. Галик (Івано-Франківськ), С. Майкович, М. Дмитрах, Т.Радь (Львів), І. Дуда, М. Бабічук (Тернопіль). Всього 9 членів Колегії. Відсутні: О. Венгринович, П. Антонів, М. Букацький, І. Готра, Я. Теплий. Голова засідання - В. Мулеса, секретар - І. Дуда.

На Порядку денному стояли наступні питання:

1. Звіт про роботу за 1-й квартал 2018 р.
2. Відзначення ювілейних і пам'ятних дат 2018 р.
3. Виконання рішень попередньої Колегії ВУТЛ.
4. Про засідання Президії СФУЛО.
5. Організаційні питання (Місце і дата проведення з'їзду ВУТЛ).
6. Різне.

Зі звітами про роботу відповідних організацій Товариства виступали: Степан Криницький і Любов Мельничук (Івано-Франківськ), Степан Майкович (Львів), Ігор Дуда (Тернопіль),

Марія Бабічук (Чортків), Василь Мулеса (Закарпаття) та Ярослава Галик - голова СФУЛО.

Про відзначення значних подій року інформував С. Майкович: відкриття пам'ятного знаку у Львові, меморіальної таблиці в Команчі, видання путівника «Лемківщина» у Львові.

Я. Галик повідомила про оголошення конкурсу на емблему-логотип до 75-ліття Депортациї. СФУЛО ініціює видання друкованої продукції та випуск ювілейних монет і значків. 7 вересня планується повести Міжнародну науково-практичну конференцію у Львові. Відожної області потрібно подати кандидатури доповідачів-науковців. Чергове засідання Президії СФУЛО відбудеться у Ждині (Польща) під час проведення Лемківської «Ватри».

Черговий з'їзд лемків України вирішили провести 18 листопада в Тернополі. Визначили квоту на вибори делегатів. Керівники ВУТЛ мають подати підтвердження про реєстрацію організацій.

Я. Ковальчик

17 квітня на сесії Львівської обласної ради було прийнято Рішення про встановлення другої неділі вересня як Дня пам'яті жертв примусових депортacій 1944-1951 рр. із Закерзоння.

Львівська обласна рада за клопотанням-листом голови СФУЛО Ярослави Галик до Голови ЛОДА Олега Синютки про поширення ініціативи РДА та міської ради м. Дрогобича прийняли постанову про встановлення Дня пам'яті примусового виселення етнічних українців з одвічних земель т. зв. Закерзоння у другу неділю вересня. Також голова Львівської ОДА п. Синютка О. М. звернувся до Тернопільської, Івано-Франківської, Волинської, Рівненської та ряду інших областей з пропозицією підтримати цю важливу ініціативу, що було також підтримано в тих областях. Нині за зверненням від голови СФУЛО народним депутатом Антонищаком А. Ф. готується проект постанови Верховної ради «Про встановлення у другу

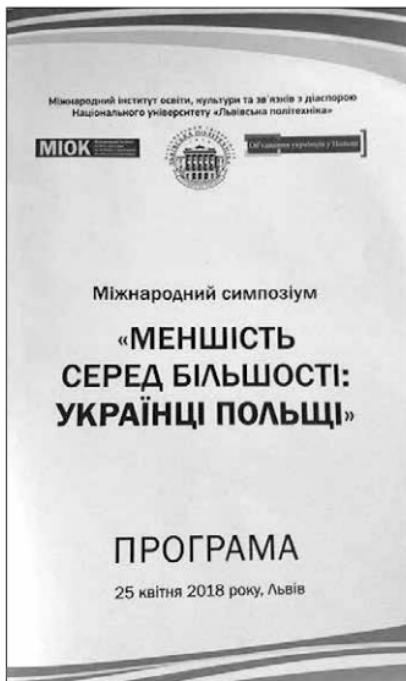
неділю вересня Дня пам'яті примусового виселення етнічних українців з території Закерзоння».

Джерело: <https://www.facebook.com/>

25 квітня 2018 р. у Національному університеті «Львівська політехніка» відбувся симпозіум на тему «Меншість серед більшості: українці Польща».

З доповідями виступили: директор Підляського наукового інституту др. Григорій Купріянович (м. Люблін, Польща), який розповів з власного досвіду про діяльність Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин як механізм захисту прав меншин у Польщі, членом якої є; член Головної управи ОУП Ігор Горків (м. Перешибль, Польща) презентував короткі висновки з ґрунтовного дослідження «Українська меншість в Польщі та мігранти з України в Польщі. Аналіз дискурсу» (*Mniejszość ukraińska i migranci z Ukrainą w Polsce. Analiza dyskursu*); а також проф. Вармінсько-Мазурського університету др. Тереза Артимович-Лейк (Teresa ASTRAMOWICZ-LEJK) (м. Ольштин, Польща) з темою «Українська меншина на Вармії та Мазурах» (*Mniejszość Ukraińska na Warmii i Mazurach*).

Було озвучено багато цікавих тез (політичну кон'юнктуру, політику захисту прав меншин, нову діаспору, трудову мігра-

цю, мову ненависті, Іншість і Чужинство тощо), яких за браком часу не було нагоди обговорити.

Видеться, проблема непростого становища української меншини у Польщі, та й загалом меншин у Східній Європі, є виявами ціннісної, інституційної та комунікативної кризи демократії, яка не здатна реагувати на виклики часу. Коли меншість стає заручником націоналістичного наративу і популістської риторики, а Іншість трактується як Чужинне. Ренесанс національної ідеї у Європі, яка опирається на волю гомогенної і мононаціональної більшості, залишає все менше простору і прав для меншості.

Тарас Радь, https://www.facebook.com/?ref=tn_tnmn

Творчий вечір Анатолія Ядловського

Анатолій Ядловський

29 квітня в приміщенні Івано-Франківського обласного Товариства української мови «Просвіта» ім. Т. Шевченка, в рамках року Справедливості для депортованих українців із Закерзоння, відбулася зустріч громадськості міста з Анатолієм Ядловським – лемківським поетом-піснярем, членом правління обласної організації «Лемківщина», лауреатом Всеукраїнської премії «Галицький

шлягер-2017». Присутні прослухали творчу біографію поета, який видав вісім книжок – поетичних і прозових.

У творчій зустрічі взяла участь Голова СФУЛО Ярослава Галик. Вона привітала присутніх у залі і нагородила А. Ядловського Почесною грамотою СФУЛО за вагомий особистий внесок у справі збереження, відродження і розвиток лемківської культури.

Вшанувати поета прийшли друзі та родичі, лемківська громада, колеги по роботі та любителі поетичного слова, авторської пісні та гумору. В програмі прозвучали вірші поета

у виконання Лесі Шафран і внучки Софії Малаховської. Авторські пісні виконали заслужені артисти України Ярослав і Валентина Теплі з Житомира, учасники ВІА «Зорепад» з м. Підгайці. В записі - Софія Федина зі Львова («Лем за Лемка») та Орест Турок з Івано-Франківська («Гори кличуть»). Поліна Дідух прочитала гуморески автора. В концерті також взяли участь народна хорова капела «Бескід», ВІА обласної «Просвіти» «Квіти ромена». Присутні отримали можливість відчути чарівний світ лемківської поезії та пісні.

A. Ядловський

Вшанування у Чорткові 71-ї річниці початку акції «Вісла» 1947 року

2 травня в м. Чорткові у сквері біля пам'ятного знака про депортацію українців із земель Лемківщини, Холмщини, Надсяння, Підляшшя відбулося вшанування 71-ї річниці початку акції «Вісла» 1947 року, покладання квітів та запалення свічок. У вшануванні пам'яті депортованих українців взяли участь голова Тернопільської обласної державної адміністрації С. С. Барна, народний депутат України О. С. Барна, депу-

тат Тернопільської обласної ради В. М. Вислоцький, голова Чортківської районної державної адміністрації О. Т. Чайчук, голова Чортківської районної ради В. М. Шепета, голова Чортківської міської ради В. П. Шматъко, голова Чортківської районної громадської організації Всеукраїнського товариства Лемківщина Б. М. Дудяк, лемківська спільнота, громадськість Чортківщини і діти.

З виступами до присутніх звернулися голова Тернопільської ОДА Барна С. С. та голова Чортківської районної громадської організації ВУТЛ Дудяк Б. М., які нагадали присутнім і всьому світові про злочинну військово-політичну акцію «Вісла», як одного із найжахливіших етапів депортації українців з їх етнічних територій 1944-1951 рр. з територій так званого «Закерзоння» в мирний повоєнний час на очах всієї Європи і з мовчазної згоди всієї Європи.

Учасники акції заспівали гімн Лемківщини «Гори наши» і Державний Гімн України.

Джерело: https://www.facebook.com/Чортківська-районна-громадська-організація-Лемківщина-1994412340814372/?notif_id=1525442749897324¬if_t=page_invite&

Звітна конференція «Лемківщини» у Львові

19 травня в актовому залі Інституту народознавства НАНУ у Львові відбулася щорічна звітна конференція Львівської обласної організації ВУТЛ. У конференції взяли участь 49 із 70 делегатів із 14 осередків Львівщини. У Президію конференції було обрано Степана Майковича, Тараса Радя і Андрія Стадника.

Питання Порядку денного:

1. Звіт Правління про діяльність Львівської обласної організації ВУТЛ за 2017рік.
2. Звіт Контрольної комісії обласної організації.
3. Обрання делегатів на УП з'їзд ВУТЛ
4. Різне.

Зі звітом про діяльність обласного товариства виступив голова Львівської обласної організації ВУТЛ Степан Майкович. Нове керівництво організації підготувало План основних заходів на 2017 рік, у якому налічувалося 36 заходів. Звіт заслухано, а діяльність Правління оцінена як «задовільна». Заслухано також річний звіт Контрольної комісії який виголосила її голова Світлана Роговська.

Затверджено 40 делегатів Львівської обласної організації ВУТЛ для участі у УП з'їзді ВУТЛ, який відбудеться 10 листопада ц.р. в Тернополі. За підсумками звітної конференції прийнято Постанову.

T. Радъ

Наукова конференція «Лемківський народний костюм: історія, традиція, сучасність»

21 червня в Монастириськах на Тернопільщині відбулася науково-практична конференція на тему «Лемківський народний костюм: історія, традиції, сучасність». Конференцію організував обласний музей лемківської культури і побуту - складової музеюного комплексу «Лемківське село» в Монастириську. У просторому залі готелю «Лідія» була розгорнута експозиція лемківських костюмів – жіночих і чоловічих. Шість автентичних комплектів строїв надав Тернопільський краєзнавчий музей.

З доповідями виступали Тетяна Козак, Людмила Харик, Павлина Феник – наукові співробітники музеюного комплексу «Лемківське село», які розповіли про особливості традиційного лемківського костюма, традиційні головні убори, жіночі та чоловічі прикраси на Лемківщині. Теми виступів

Степана Костюка - директора Тернопільського обласного краєзнавчого музею: «Лемківський народний костюм с. Щавне Сяноцького повіту», Володимира Парація - завідувача відділу Бережанського історико-культурного заповідника: «Традиційні елементи лемківського строю в контексті етнографічного краєзнавства Франца Коковського», Галини Пристай - кандидата наук, завідувачки відділу Івано-Франківської обласної універсальної бібліотеки ім. І. Франка: «Лемківський костюм як джерело дослідження етнічної ідентичності».

Цікавою був виступ Анни Кирпан з Івано-Франківська, знаної дослідниці культурної спадщини лемків, ведучої радіо «Лемко ФМ». Живу дискусію викликала її інформацією про лемківський сценічний костюм. На прикладі багатьох ілюстрацій вона вказала на помилки у вишивках і деталях одягу артистів-аматорів. Змістовну доповідь Юрка Стриньского - керівника ансамблю «Кичера» з Польщі, довголітнього дослідника лемківських строїв, зачитала Віра Дудар - директор музейного комплексу «Лемківське село». Своїми знахідками поділилася фольклорист і майстриня декоративно-ужиткового мистецтва Марія Бурдяк із Чортківщини.

Особливий інтерес викликала практична частина конференції: майстер-клас з виготовлення лемківських кривульок-криз та пов'язування лемківських хусток.

У роботі конференції також взяли участь голови обласних організацій ВУТЛ Олександр Венгринович (Тернопіль) та Оксана Данилів (Івано-Франківськ), директор обласного художнього музею, редактор газети «Дзвони Лемківщини» Ігор Дуда, голови міських організацій «Лемківщини» Федір Лабик (Калуш) і Богдан Дудяк (Чортків), Вальтер Максимович - організатор Лемківської сторінки в Інтернеті.

I. Ганчова

Вшанування 81-ї річниці з дня смерті Богдана-Ігоря Антонича

6 липня 2018 р. – на могилі Богдана-Ігоря Антонича.
Вшанування 81-ї річниці з дня смерті поета.

Вшанування пам'яті жертв Сагрині

8 липня 2018 р.

Історична довідка: Різанина в Сагрині — акція зі знищенння місцевого українського населення польськими бойовиками, що сталася 10 березня 1944 р. у селі Сагринь (пол. *Sahryń*, Грубешівський повіт, Люблінське воєводство, нині Польща). Спланована та проведена бойовиками (у кількості 800 осіб) польської Армії Крайової та Батальйонів Хлопських. Батальйони хлопські (БХ) були організовані з колоністів та поляків навколошніх сіл.

5-6 березня 1944 р. комендант Армії Крайової Грубешівського повіту прийняв рішення про спільну з Батальйонами хлопськими акцію проти ряду поселень, в яких розміщувалися пости української допоміжної поліції або були розміщені «станиці» ОУН (б) та УПА. Було вибрано 11 сіл, серед яких і Сагринь. Але у Сагрині на той час не перебував жоден підрозділ УПА. Єдиною озброєною силою в селі був відділ Української допоміжної поліції (20 поліціянтів).

Фактичним завданням польських відділів було знищення українських мешканців села.

До 75-річчя депортациї

13 липня у Верховній Раді України народний депутат А. Ф. Антонищак зареєстрував проект Постанови Верховної Ради України №8603 «Про відзначення на державному рівні 75-х роковин початку депортациї автохтонних українців із Лемківщини, Холмщини, Надсяння, Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 рр.», під яким поставили свої підписи понад 90 народних депутатів України.

Ігор Дуда

36-та Лемківська «Ватра» в Ждині

20 липня в селі Ждиня неподалік від Горлиць розпочався щорічний етнографічний фестиваль Лемківська «Ватра». Це найбільше свято лемківської культури в Польщі, мета якого - захищати, зберігати та розвивати лемківську культуру і традиції. У заході взяло участь декілька тисяч лемків як з Польщі, так і з України, Словаччини, Німеччини та США.

Під час цьогорічної 36-ї Лемківської «Ватри» традиційно відбувалися концерти, майстер-класи, дискусії та виставки. Головною темою цьогорічного свята були лемківські весільні обряди. Цікавим був конкурс на найкращу весільну пару. Дуже сподобались елементи лемківського весілля, а також вечірні і нічні концерти, виступи гуртів «Надія» і «The Ukrainian Folk», ну і, звичайно, львівської «Лемковини».

Свято розпочалось урочистим запаленням ватри.

Декілька років на «Ватрі» функціонує Літературне шатро, у якому цього року можна було зустріти Павла Смоленського, автора книги-репортажу «Sygor z piołunu – wygnani z Akcji Wisła» (рецензію на цю унікальну книжку ми подаємо у нашому Календарі). Ця зустріч дуже збагатила її учасників.

Цього року на святі була хороша погода, хоч напередодні й падав сильний дощ.

**3-5 серпня 2018 – Всеукраїнський фестиваль
Лемківської культури, Монастириська, Тернопільщина**

25-26 серпня – IV Львівський обласний фестиваль «Гомін Лемківщини» у селі Зимна Вода. Гасло фестивалю – «Пам'ятати, жити, творити». Фестиваль спрямований на збереження лемківської говірки, культури та традицій.

Подія, яка увійшла в історію

23 серпня 2018 року виповнилось 30 років, як Миколу Горбала звільнили з ув'язнення (літаком зі скутими кайданами)

ками руками привезли з Пермі до Києва і випустили). У Тернополі друзі з цього приводу влаштували певні відзначення. Син Андрій не зміг бути, але привітав батька через Фейсбук. Публікуємо текст синового привітання, та підібрани фоторграфії батька з сином.

«Сьогодні 30 років, як мій тато, радянський політв'язень Микола Горбаль, звільнився з ув'язнення. 23 серпня 1988 року я побачив свого батька вперше у свідомому віці. На першому фото – я з татом 40 років тому. На другому – восени 1988. Шкодую, що захворів і не можу бути з батьком разом сьогодні в Тернополі, де відзначатимуть 30 років його звільнення. Син Андрій».

Міжнародна конференція у Львові

7 вересня у Львові, в Українському Католицькому Університеті проводилася Міжнародна науково-практична конференція на тему: «Суспільно-історична та політико-правова оцінка тотального виселення українців з етнічних земель Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944–1951 рр.».

Перед початком конференції, на урочистій академії хорова капела «Лемковина» і присутні виконали Державний

гімн України й лемківську пісню «Гори наші». Отці Б. Прах і Р. Шафран поблагословили відповіальну справу. Вітання від Верховного Архієпископа УГКЦ Святослава (Шевчука) зачитав о. Роман Шафран. Народний депутат України А. Антонищак вручив Почесні Грамоти Верховної Ради голові СФУЛО Я. Галик, заступнику голови Львівської організації «Лемківщина» М. Дмитраху та заслуженій артистці України Г. Баранкевич. Від імені Об'єднання Лемків Польщі вітання виголосив Степан Гладик.

Головами-modераторами засідань були голова СФУЛО Я. Галик, о. д-р, Б. Прах, д-р, проф. Б. Моркляник. Секретар – Т. Радь, директор Центру дослідження пограниччя УКУ.

На пленарному засіданні конференції у Великій аудиторії з доповідями виступали: Ярослава Галик (Яремче) – «Тотальне вигнання українців-автохтонів з етнічних земель у Польщі в 1944–1951 рр.: необхідність засудження злочину та відновлення історичної правди»; д-р, проф. Володимир Сергійчук (Київ) – «Найбільша втрата України. До питання про викорінення автохтонів Лемківщини, Надсяння, Холмщини і Підляшшя»; канд. наук, директор Школи права УКУ Іван Городиський (Львів) – «Примусове переселення українського населення з території Польщі у 1944–1951 рр.: спроба правового анамнезу»; д-р, проф. Іван Патриляк (Київ) – «Висвітлення акції «Вісла» у звітних документах українського підпілля»; д-р, проф. Богдан Гальчак (Канада-Польща) – «Лемківський баланс ХХ ст.»; д-р, проф. Микола Мушинка (Словаччина) – «Переселення понад 15 000 українців із Чехо-Словаччини до УРСР 1947 р. (оптакія чи реоптакія)».

У Парковій аудиторії паралельно проводилися «панельні дискусії», на яких виступали д-р Ярослав Сирник (Польща), д-р Мирослав Сополига (Словаччина), а також – о. д-р, ректор УКУ Богдан Прах (Львів), канд. наук, доц. Володимир Кіцак (Тернопіль), канд. наук, доц. Галина Щерба (Львів), канд. наук, доц. Ігор Любчик (Івано-Франківськ) та інші науковці.

Підсумком роботи конференції були прийняті Звернення і Резолюція.

Ігор Дуда

13 вересня Молода Лемківщина співала біля пам'ятника Никифору Дровняку у Львові

Сама акція лемківського співу біля пам'ятника Никифору Дровняку у Львові, де перебуває велика кількість туристів не тільки з Європи, а й цілого світу, засвідчує, що Лемківщина живе. І що вона живе у серцях не тільки старшого покоління, а молодого, бо акцію організувала саме Молода Лемківщина Львова.

Засідання Колегії ВУТЛ

22 вересня у Львові (пл. Ринок, 17) відбулося 3-те засідання Колегії Всеукраїнського товариства «Лемківщина», на якому були присутні: В. Мулеса (Перечин), О. Венгринович, І. Дуда (Тернопіль), Марія Бабічук (Чортків), Я. Галик (Яремче), С. Криницький, Л. Мельничук (Івано-Франківськ), С. Майкович, М. Дмитрах, Н. Радь (Львів). Всього 10 членів Колегії. Відсутні - П. Антонів, М. Букацький, І. Готра, Я. Теплий.

Голова засідання - В. Мулеса, секретар - І. Дуда.

На Порядку денному стояли такі питання:

1. Про роботу в 3-му кварталі 2018 р.
2. Підготовка чергового з'їзду лемків України.
3. Про Звернення лемків Самбора до голови ВУТЛ.

В. Мулеса запропонував 3-те питання Порядку денного розглянути першим. Зачитав звернення Самбірської міськрайонної громадської організації «Лемківщина» до голови ВУТЛ і листа голови Львівської організації С. Майковича до членів Колегії. Пояснення давав заступник голови М. Балишин із Самбора.. Ухвалили розглянути питання входження новоствореної організації до Львівської «Лемківщини» після подання головою Статуту.

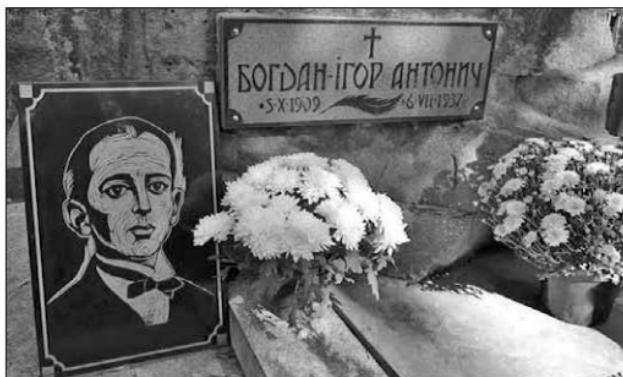
Зі звітами про роботу обласних організацій виступали: Степан Майкович (Львів), Любов Мельничук (Івано-Франківськ), О. Венгринович (Тернопіль), В. Мулеса (Закарпаття).

Ярослави Галик - голова СФУЛО, інформувала, що на засіданні Президії в Ждині ухвалено Днем відзначення 75-річчя депортациї - 15 серпня 2019 р. З цього приводу направлені листи головам облдержадміністрацій Львова, Тернополя та Івано-Франківська. Подякувала Львівському керівництву «Лемківщини» за допомогу в проведенні Міжнародної науково-практичної конференції. Сподівалася на більшу кількість присутніх. Питання про зняття слова «Українських» із назви потрібно вивчити і узгодити з суб'єктами Федерації.

Ухвалили: VII з'їзд лемків України провести в Тернополі 18 листопада ц. р. До з'їзду зареєструвати Рівненську обласну організацію. Встановити квоту: по 40 делегатів від членів-засновників (Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ), 10 - від Закарпаття, від двох інших областей.

I. Ганчова

Вшанування 109-ї річниці від дня народження Богдана-Ігоря Антонича

5 жовтня Богдану-Ігорю Антоничу виповнилося б 109 років. Цей день представники Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина» під головуванням Степана Майковича, Фундації дослідження Лемківщини у Львові (Голова - Наталка Криничанка) вшанували панаходиою на могилі поета на Янівському цвинтарі, поклали квіти до пам'ятника поету на вулиці Городоцькій. Серед присутніх був невтомний дослідник творчості Богдана-Ігоря Антонича поет Ігор Калинець.

Святкування 109-ї річниці від дня народження поета Богдана-Ігоря Антонича у Музей-садибі родини Антоничів

У неділю, 7 жовтня, у селі Бортятині на Мостищині відбулося святкування 109-ї річниці від дня народження поета Богдана Ігоря Антонича (05.10.1909 – 06.07.1937). Музей-садиба родини Антоничів, якою опікується Львівський музей історії релігії, люб'язно прийняла селян та гостей зі Львова, що завітали сюди привітати найвизначнішого лемківського літератора.

Свято розпочалося з молебня, відспіваного разом зі священиком місцевого храму Успіння Пресвятої Богородиці (УГКЦ), біля фігури Діви Марії, привезеної з Лемківщини, на подвір'ї музею. Вітальною промовою відкрила мистецьку частину заходу **Ольга Дядинчук**, завідувачка музею-садиби Антоничів. Опісля громада мала нагоду почути слово **Ігоря Калинця**, поета, лавреата Національної премії імені Тараса Шевченка, який наголосив, що нове життя Бортятину дали саме Богдан-Ігор Антонич та його родина: «Батько (Василь Антонич – парох бортятинського храму від 1926 року. – **Авт.**) був дуже активний і вмів повести народ і щось дати народові, – не тільки церкву, але й школу, Просвіту та багато інших речей, до яких долучився... А його син вивів на карту України ваше село... Увійшов же

Бортятин у життя тих, хто любить поезію Богдана Ігоря Антонича, у 1987 році... Виявили це село Ірина Калинець (*дружина Ігоря Калинця. - Авт.*) і Валентин Стецюк із Товариства Лева. Вони зустрілися з людьми, які бачили Антонича і могли про нього розповісти. Так започаткувалася слава Бортятина».

Вітальні слова виголосили й **Зоряна Білик**, колишня директор Львівського музею історії релігії та **Андрій Турком**, двоюрідний племінник Богдана-Ігоря Антонича, а **Назар Данчишин**, поет і літературознавець, привітав громаду з погожою дниноро, зачитавши Антоничів вірш «Схід сонця»:

«Страшне вино ночей доспілих
по вінця в черепі хлюпоче.
Буджуся сонний, неспокійний,
і місяць чавить мої очі.

Та раптом чую: вище, тонше,
стрункіше дзвонить ясна синь.
Драконе місяцю, загинь!
Ось білий бог ісходить – сонце».

Неперевершеною була музична частина свята. **Наталія Криничанка** виконала зворушливі пісні в жанрі співаної поезії, а **Наталія Кухар** вразила публіку лемківськими народними піснями. Одну з композицій львівські співачки виконали дуетом.

Не обійшлося цього дня й без екзотики, – **Андрій Цибко**, директор Музею Українського Католицького Університету, передав Музеєві-садибі родини Антоничів подарунок від автора художника – різьбяра лемківського походження Олега Кищака – унікальні «писанки» з вирізбленими лемківськими узорами та портретами Богдана-Ігоря Антонича – найбільша з них витворена на чорній шкаралупі страусиного яйця.

Насамкінець у будинку Антоничів відбулося відкриття виставки «Янголи» художниці Наталії Курій-Максимів.

Хочеться відзначити виступ співачки, дослідниці давніх лемківських пісень, керівника проекту «Лемко-співи» при Товаристві Лемківщина, учасниці товариства «Молода Лемківщина» Наталії Кухар. Закінчила факультет культури і мистецтв ЛНУ ім. Івана Франка. З лемківськими піснями дебютувала в 2014 році разом з сестрою Олею на фестивалі у Зиндронівій. Активна учасниця відродження лемківських традицій і пісні. У репертуарі - 35 давніх лемківських співанок. У плахах - запис аудіо-диску.

Походить з родини Кухар Павла та Анастасії з села Гирова Кросненського повіту, виселених на Дніпропетровщину, згодом родина переїхала до Самбора.

*Наталія Криничанка, Назар Данчишин,
спеціально для «Лемківського календаря»*

В Городку відбувся фестиваль-конкурс «Пісні незабутнього краю»

7 жовтня у Городоцькому районному Народному дому проходив XIV міжрегіональний фестиваль-конкурс мистецтва Закерзоння «Пісні незабутого краю». Цей фестиваль-конкурс - незвичайний, це щось набагато глибше, особливе, бо поєднує в собі мистецтво всіх вигнанців з духовно багатих етнічних земель - Лемківщини, Надсяння, Любачівщини, Холмщини і Підляшшя. Організатори фестивалю: Львівська обласна державна адміністрація, Львівська обласна рада, Львівський державний обласний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи, Городоцька районна рада, Городоцька райдержадміністрація, Городоцька міська рада, Об'єднання товариства депортованих українців «Закерзоння», Всеукраїнське товариство «Лемківщина», Городоцькі районні суспільно-культурні товариства «Лемківщина», «Надсяння», «Холмщина».

Наталія Кухар

Юлія Пилат, Джерело:

https://www.facebook.com/groups/sfulo/?multi_permalinks

Андрій ТАВПАШ

ВІДЗНАЧЕННЯ 30-РІЧЧЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

20 жовтня 2018 року у приміщенні Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької відбулася урочиста Академія – за підтримки Львівської обласної державної адміністрації, Львівської обласної Ради – з нагоди відзначення 30-річчя Львівської обласної організації

Всеукраїнського товариства «Лемківщина». Ведуча програми - Наталя Гудима.

Велично звучить Державний Гімн України - у виконання Народного (зразкового) ансамблю пісні і танцю «Лемковина» при Львівській обласній організації Всеукраїнської організації «Лемківщина», керівник Юрій Кондратенко.

На сцені - Голова Львівської обласної організації ВУТЛ Степан Майкович. В його виступі - про історію, роботу, здобутки і плани обласної організації. Зокрема відзначив, ініціаторами створення Товариства «Лемківщина» у Львові були знані, видатні представники науки, культури, громадські діячі Байко М.Я., Гнатишак А.І., Желем І.А., Когут П.М., Кіщак С.І., Масляк В.М., Майчик І.І., Мисько Е.П., Одрехівський В.П., Хомик В.О., Чулик І.І., Швягla Я.С., Щерба І.Д., Ярема В.В. та інші. Їх підтримали відомі письменники Братунь Р.А., Лубківський Р.М., організації: Львівське обласне відділення українського фонду культури, Львівська обласна організація Спілки письменників України, Львівський музей архітектури і побуту «Шевченківський гай», Львівське обласне відділення Товариства охорони пам'яток історії та культури, Львівське обласне відділення Товариства «Україна» та 56 фізичних осіб.

Створення Лемківського Товариства сприяло поліпшенню роботи у всіх сферах діяльності, розвитку кращих традицій лемків - найзахіднішого бастіону України, допомагає і тепер вивченню історії та культури лемків як етнографічної групи українського народу.

Першим головою Товариства був Когут П. М., потім Чабан О. Т., Чулик І. І., Щерба І. Д., Шпак М. І., Ропецький В. А., а з 2010 року - Майкович С. Г.

Голова ЛОО ВУТЛ Степан Майкович відзначив, що активно діють лемківські Товариства також у Дрогобичі, Самборі, Старому Самборі, Пустомитах, Городку, Бориславі, Золочеві, Трускавці, Красному, Свіржі, Ралівці, Зимній Воді, Рудному тощо.

Голова ЛОО ВУТЛ

Степан Майкович

Так, в Самборі з 2005 р. активно діє організація «Бощани», в яку входять вихідці з найбільшого на Лемківщині села Босько – більше 500 чоловік. «Бощани» встановили доброзичливі, дружні, ділові стосунки з місцевими жителями свого рідного села в РП, тамтешньою вчладою. Разом впорядкували місце, де була лемківська церква «Різдва Пресвятої Богородиці», встановили великий хрест, реставрували надгробки та упорядкували цвинтар. Кожного року 21 вересня на Різдво Пресвятої Богородиці майже 120 чоловік з України іде вклонитись рідній землі, могилам предків, що жили там споконвічно. Разом з польськими священнослужителями та парафіянами лемківські священики відправляють святу літургію та поминальну відправу за померлих. Подібні заходи проводяться і в деяких інших селах.

Ці приклади дуже і дуже бажано розповсюджувати по всій Лемківщині. В тих селах, які знищені, потрібно віднайти святі місця, де були церкви, каплички, придорожні святині, і реставрувати їх.

Від учасників свята поклали квіти до пам'ятника Т. Шевченку. Вшанували хвилиною мовчання пам'ять загиблих під час депортації та у війні на Донбасі.

Привітання від Президента України Петра Порошенка ЛОО ВУТ «Лемківщина» передав голова Львівської ОДА Олег Синютка. Його щирі слова були закцентовані на сучасному суспільно-політичному стані в державі, на питанні важливості об'єднання православних християн в Україні, на значенні української мови для утвердження державності. Голова ЛОДА вручив грамоти та подяки ветеранам ЛОО ВУТ «Лемківщина». Пообіцяв і надалі підтримувати справедливі вимоги депортованих українців з території Польщі, а пісні, свою говірку, традиції особливості побуту направляти на об'єднання українського суспільства довкола своєї культури.

З подячними грамотами прийшов на урочисту Академію і Міський голова Львова Андрій Садовий, пообіцяв і в майбутньому підтримувати Львівську «Лемківщину», а народному ансамблю пісні і танцю «Лемковина», що готується до відзна-

чення свого 50-річчя створення, виділити кошти на нові костюми.

Голова Світової федерації Українських лемківських об'єднань Ярослава Галик, привітавши зі святом, розповіла про стан справ у світовому лемківстві і про найближчі плани роботи президії СФУЛО, разом з народними депутатами Верховної ради України, урядовими структурами по вирішенню наболілих, задавнених питань, пов'язаних з депортациєю.

Від об'єднання українців Польщі привітала Марія Туцька – голова Перемишльського відділення. Подякувала за тісну, ділову співпрацю з Львівським обласним товариством «Лемківщина».

Від Тернопільської обласної організації «Лемківщина» привітав член Президії СФУЛО, заступник голови Тернопільської обласної організації «Лемківщина» Ігор Дуда, а від Івано-Франківської обласної організації «Лемківщина» – голова Оксана Данилів.

Цікавим і добре сприйнятим всіма, коли на сцену вийшов голова об'єднання товариства «Закерзоння» Володимир Середа разом з головами суспільно-культурних товариств депортованих «Надсяння» – Голова Соломія Риботицька, «Холмщина» – голова Ірина Гринь та «Любачивщина» – голова Богдан Падовський, і вручили вітальні атрибути Голові облас-

ного Товариства Степану Майковичу. Володимир Середа розповів про спільну діяльність і про плани на майбутнє.

Справжньою окрасою концертної програми на святі був Народний (зразковий) ансамбль пісні і танцю «Лемковина». Учасники свята захоплено сприймали також виступ ансамблю народного танцю «Діброва» Львівського коледжу культури і мистецтв, керівники Олег Копильчак і Степан Бень: Лемківський народний танець «Колечко» та вокально-інструментальний ансамбль «Прикарпаття» з міста Дрогобича, керівник Андрій Москаль та ансамбль «Яворина», керівник Лілія Андрух, також з Дрогобича.

Золочівську громадську організацію «Родинне дерево» представляла Леся Сидорович – зворушливо, щемливо до сліз читала свої вірші: «Земля батьків – далека Лемківщина», «Село мое лемківське».

Найбільше творчих людей приїжало з Пустомит і сіл району. Прекрасно виступив Лемківський народний хор «Радоцина» Пустомитівського р-ну, керівник Любомир Грицевич, виконав декілька лемківських пісень. Жіночий квартет «Дивоцвіт», керівник Марта Бойко, та зразковий колектив народного танцю «Бавниця», керівник Надія Максимюк, – обидва колективи народного дому з села Зимна Вода Пустомитівського р-ну.

В дружньому колі після урочистої Академії

Після урочистої Академії

На всіх заходах, зустрічах, зборах сплітаються в єдине радість і сміх, слізози і туга, минуле і сьогодення. Гасло «Цне мі ся за Тобом, мій лемківській краю» стало постійним. Наша рідна земля «Лемківщина» – найзахідніший бастіон України – назавжди залишиться в наших душах, в наших серцях. А Львівська обласна організація Всеукраїнського товариства «Лемківщина», який виповнилось 30, житиме доти, доки житимутъ нащадки Лемківського Краю.

Фото Ярослава Данила, Тараса Радя та Владека Максимовича (США)

Рубрика створена на основі матеріалів, виставлених на facebook-сторінці СФУЛО / SFULO (Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань) – п. Ярослави Галик; матеріалів, які щиросердечно надав до Календаря редактор «Дзвонів Лемківщини» п. Ігор Дуда, а також авторських дописів, чиї прізвища зазначені під інформацією.

ХРОНІКА ПОДІЙ 2018 РОКУ З ЗАРУБІЖЖЯ

НОВИНИ З СЕРБІЇ: Предсидент Шветового Конгресу Українцох Євген Чолий нащивел Нови Сад (Сербії)
5 и 6 марта 2018

Під час візиту до Сербії Президент СКУ Євген Чолій мав зустріч з представниками низки громадських організацій, зокрема з керівництвом Союзу Русинів українців Сербії (голова п. Богдан Биславський)

Пондзелок вечар, 5 марта, у рамикох нащиви Сербії, як госц Влади Сербії, после розгваркох зоз министром Расимом Ляїчом и дзепоедними державными секретарами веций міністерствох у Београдзе, предсидент Шветового Конгресу Українцох Євген Чолий нащивел Нови Сад и стретнул ше зоз представніками дияспори у Войводини.

Скорей стретнуца у Новим Садзе предсидатель СКУ розпатрал Нови Сад, бул присутни на Служби Божей у греко-католіцькій церкви св. апостолох Петра и Павла и на концу ше стретнул зоз представителями українцох и руснацох зоз цалей Войводини.

У просторийох св. оца Миколая позберали ше коло штераць представніки руских и українських інституційох на чоле з владиком кир Георгійом Джуджаром. Зоз госцом з Канади була и перши секретар Амбасади України у Сербії Наталя Маркевич.

Циль нащиви було презентоване актуальних українських питаньох, почитоване людских и меншинских правах и моцнене сотрудніцтва Конгресу зоз руску и українську дияспору у Сербії, Войводини, о чим пан Чолий медзи іншим гварел.

-Шветови Конгрес Українцох найзначнійша и найвисша інституція за дияспору України. Вон помага у ришованю веліх питаньох представительом українській дияспори у жемох у котрих вона нашла своє нове отечество. Медзи найзначнійшими питаньми, котри визначени у розгварки у Новим Садзе, похопел сом, же то статус єдиней рускей Гімназії у Сербії у Руским Керестуре и приход школярох зоз України школовац ше у ней.

Други приоритет - то одход школярох и студентох, ваших дзецеох на школоване до України, а слово углавном о високим образованю. Наздавам ше же пошидко ришиме обидва тоти проблеми зоз заедніцкими моцами, гварел Євген Чолий на но-весадским сходзе.

Євген Чолий нащивел Сербию як представнік Центру Шветового Конгресу Українцох зоз Бриселу, же би вид зел, на котрим уровню ше находза людски и меншински права у Сербії, з оглядом же у цеку розгварки о поглавіох зоз тей обласци на драги Сербії до Европской Унії.

В. Паплацко, Джерело: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2035679836701028&set=pcb.1732988310099487&type=3&theater&ifg=1>

**Круглий стіл з нагоди посмертного
вшанування протоієрея ставрофора,
професора др. Романа Мизя**

На фото стоїть журналіст Михайло Рамач (зліва направо), сидять мр. о. Михайло Малацко, преосвящений владика кир Георгій Джуджар, о. Владислав Варга, Юрій Латяк, о. Юліян Рац, теперішній парох новосадський, проф. Микола М. Цап, Наталія Маркевич, аташе по культурі Посольства України в Белграді.

13 березня відбувся Круглий стіл, присвячений життю і діяльності протоієрея ставрофора, професорадр. Романа Мизя, який помер 13 листопада 2017 р. у Новім Саді (Сербія), де був парохом від 1968 до 2013 р. Написав понад 50 книжок, велику кількість статей різноманітного жанру, редактував журнал «Новосадські дзвони», був головний редактор української передачі на радіо Баня Лука (Боснія) та головний редактор української передачі на Новосадському радіо, заснував церковний хор, робив ще багато інших добрих справ.

Примітка редактора: Звання ставрофор надається засłużеним старшим священикам, як правило, наприкінці їх пасторського служіння, Священним Синодом єпископів Сербської Православної Церкви за пропозицією епархіального архієпископа. Особлива відзнака - їм надається право носити хрест на грудях.

Дюра Латяк, Джерело: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2041075659494779&set=pcb.1745499492181702&type=3&theater&ifg=1>

7-8 липня - 16-та Лемківська «Ватра» в США (Нью-Йорк)

У програмі:
Два концерти, мистецькі виставки
Лемківська спадщина, забава
Печення поросят, традиційні страви
Футбол, волейбол

*

Служба Божа
Доповідь

Цей фестиваль, який Організація Оборони Лемківщини (ООЛ) організує протягом останніх 18 років, є лише одним із способів, якими лемки пам'ятують і святкують свою спадщину – вихідними музики, танцю, спорту та товариства на тлі пагорбів, що нагадують Лемківщину.

Джерело: <https://www.facebook.com/lemkoproject/photos/a.240778782647463.59785.240260442699297/1849339735124685/?type=3&theater&ifg=1>

Малярський пленер в Зиндранові

Зліва направо: Софія Ярошевич, Ярина Дубас, Марія Янко

3 24 серпня по 2 вересня при Музеї лемківської культури в Зиндранові (Лемківщина, Польща) відбувся малярський пленер, в якому взяли участь художниці зі Львова: Ярина Дубас, Марія Янко і Софія Ярошевич.

Марія Янко

З нагоди 50-ліття упокоєння Никифора Дровняка

11 жовтня о 17:00 за місцевим часом в Криниці (Польща) у греко-католицькому храмі Петра і Павла (вул. Крашевського) відбулось поминання самородка лемківського краю Никифора - Епіфанія Дровняка, з нагоди 50-ліття його упокоєння.

Никифор Дровняк.
Перед Другою світовою
війною

Наталія Криничанка,
Голова ФДЛ у Львові

Візит голови СФУЛО Ярослави Галик до Хорватії – Українська Громада Республіки Хорватія (УГРХ)

5-7 жовтня на запрошення голови культурно-просвітнього товариства (КПТ) «Карпати» Івана Семенюка для участі у міжнародній маніфестації «Вечір української пісні і танцю в Липовлянах», а також з метою налагодження співпраці голова СФУЛО Я. Галик відвідала м. Липовляни (Хорватія). В рам-

ках візиту мала ділову зустріч з активом Української Громади Республіки Хорватія та КПТ «Карпати» Липовляни. В зустрічі взяли участь голова УГРХ Михайло Семенюк, голова КПТ «Карпати» Іван Семенюк, член Президії СФУЛО, голова Союзу русинів українців Сербії Боглан Виславський та член управи Тарас Чапко, голова м. Липовляни Нікола Горват, представники духовенства, члени управи УГРХ, активісти, лемки, походженням з Ясло, Кросно, Котаня, які мешкають у цьому краї. Голова СФУЛО взяла участь в покладанні квітів до пам'ятника Т. Г. Шевченку в Липовлянах, відвідала греко-католицьку церкву, якій вже понад 100 років. Ознайомилася з літературними виданнями та народною творчістю місцевих митців. Була присутньою на відкритті фестивалю лемківської пісні та танцю в Липовлянах. На фестивалі були представлені лемківські пісні та танці, виступи лемківських колективів, хорові та вокальні групи КПТ «Карпати» (Липовляни), «Україна» (Славонський Брод), «Тарас Шевченко» (Баня Лука) та інші, а також концертні групи з Італії та Боснії, хор австрійсько-німецької меншини міста та інші. Український культурний захід в Липовлянах пройшов з великим успіхом і зібраав повну залу глядачів. І ще впродовж довгого вечірнього часу пливла українська пісня серед багатолюдного залу в далекій Хорватії...

Джерело: https://www.facebook.com/groups/sfulo/?multi_permalinks=

ПОДІЇ В ОПИСАХ

Володимир ЧАБАН

ХРАМ – СИМВОЛ

Злочинна депортація українського етносу з його предковічних земель у Польщі, відомих як Закерзонський край, назавжди залишила болючі карби у серцях ні в чому не повинних вигнанців. Осиротіла земля, на якій колись буяло життя. Пішло у небуття немало сіл, нищилися храми, на запустілих цвинтарях нікому помолитись за душі спочилих там пращурів. Дорога сюди була закрита. Пройшов час, впала залізна завіса, і люди, мов лелеки, потягнулись до рідних місць.

Молитва в Радоцині

Серед вигнанців, які осіли у Пустомитах, що неподалік від Львова, багато вихідців з лемківського села Радоцина. Одними з перших чималим гуртом рушили вони у дорогу. Автобус ледь

Церква Косми і Дам'яна
у Пустомитах

вмістив бажаючих. Сумна картина постала перед ними: села не було, з усіх споруд уціліла лише школа – обшарпана, без вікон, дверей; на місці церкви лиш залишки фундаменту; на зарослому кущами цвинтарі похилені хрести, розбиті надгробники. Впали на коліна у буйну траву і ревно молилися, рясні слізози котились з очей...

Чи не тоді зродився задум в пам'ять про рідний край побудувати церкву у Пустомитах і удостоїти її імен Святих безсрібників Косми і Дам'яна – як у Радоцині. Ідею підтримали пустомитівські переселенці з усіх регіонів Закерзоння. Ішли перші нелегкі роки вільної України – безробіття, кравчучки, заробітчанство. Часто не вистачало грошей на найнеобхідніше, та люди плекали надію, що їх мрія збудеться, і у молитвах просили Господа допомогти її здійснити.

Пам'ятний знак

Фрагмент пам'ятного знака

Пройшли роки, і нині у Пустомитах красується чудова дерев'яна церква, яка милює око своїми гармонійними формами. Поряд з храмом – пам'ятний знак про велику кривду,

вчинену українцям Закерзоння – на оригінальному цоколі, тепсаному з червоного теребовлянського каменя, старий кований хрест, привезений з нині неіснуючої, але живої у серцях людей Радоцини.

У комплексі храм та знак символізують невмирущу пам'ять про знищені церкви та стерті з лиця землі села на українських землях у Польщі.

І ще хочеться сказати про людей. Про конкретних людей, зокрема про Володимира Шуркала, того, який кожного року стоїть на колінах у своїй не своїй Радоцині. Він - Голова Пустомитівської районної організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина». Це він завжди організовує поїздки до Радоцини, на «Ватру» у Ждині, максимально долучившись до побудови церкви, чудової каплиці Косми і Дам'яна, домігся, що одна з вулиць у Пустомитах отримала назву «Радоцинська», організував та «утримує при життю» хор «Радоцина». За ним ще не мало добрих справ.

Нехай велично утверджується у віках храм-символ нашої історії, а разом з ним – храми наших душ.

Надія ЖЕЛЕМ

ВШАНУВАННЯ 100-РІЧЧЯ УТВОРЕННЯ СХІДНО-ЛЕМКІВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ КОМАНЧА

І знову історія нашого народу кличе нас.

Рано-вранці у суботу 22 вересня 2018 р. 50 членів Дрогобицького товариства «Лемківщина» вирушили на лемківську землю, в с. Команчу. Після митного контролю автобус із Дрогобича мчав по гірських серпантинах до Сянока. Із Сянока ми вирушили до Команчі. У цьому селі 4-го листопада 1918 р. була проголошена Східно-Лемківська республіка (Команча). Довідавшись про проголошення у листопаді 1918 р. ЗУНР, наступного дня у селі Вислік було зібрано віче, на яке прибули делегати із 30-ти сусідніх сіл і проголосили про утворення Команецької Республіки. Головою було обрано отця Пантелеймона Шпиль-

ку. Оскільки Команецька Республіка прагнула об'єднатися з Україною, польські легіонери отримали наказ якомога скоріше її знищити. Команчанці звернулися за допомогою у Стрий, Самбір, але як такої допомоги не отримали. Не маючи безпосереднього зв'язку з Центральним Урядом ЗУНР, українською армією, команчанці власними силами протримались ТРИ місяці, а в кінці січня 1919 р. їх розбили польські війська.

Після здобуття перемоги поляки кинулися шукати керівників. Голові Команецької Республіки отцю Пантелеймону Шпильці вдалося втекти в Словаччину. Кілька селян загинуло у битві, багато було заарештовано. Коменданта поліції Щуровського після жорстоких катувань розстріляли. Діяльність Команецької Республіки була припинена.

Команча зустріла нас дощем, але вже після обіду дощ припинився і ми з нетерпінням чекали приїзду отця Мирона (він колись відправляв у Команчу в греко-католицькій церкві, має тут родину, але з певних причин мусив покинути Команчу і живе тепер у Krakovі). На прохання Голови Дрогобицького Товариства «Лемківщина» Володимира Байси отець пообіцяв приїхати. Отець Мирон розповів нам про діяльність УПА на цих теренах і повів нас на гору Хрестату, де знаходилася кри-

ївка-шпиталь УПА. Вона діяла від вересня 1946-р. до кінця січня 1947 р. Хоча криївка була замаскована, польським військам вдалося її відшукати. Цілу добу трималися в облозі три лікарі, три санітарки, шість поранених, обслуга. Всі загинули. 11 оборонців останніми набоями повбивали себе, а 12-й повстанець спалив всі документи та підірвав шпиталь гранатою, щоб ніщо не потрапило до рук ворога.

У 2006 р. колишні побратими загиблих повстанців встановили тут на горі Хрестатій бетонний обеліск у вигляді Хреста із Тризубом та текстом українською та польською мовами: «Тут на горі Хрестатій спочивають вояки УПА, що полягли 21.01.1947 р. в бою з відділом ПВ в обороні підпільної лікарні. Вічна пам'ять. Друзі по зброй». Проте у 2009 р. напередодні Воскресіння Христовим невідомі особи вчинили акт вандалізму – зруйнували пам'ятник. На сьогоднішній день пам'ятник не відновлено. На місці криївки встановлено сім березових хрестів.

Отець Мирон відправив Панахиду. Ми молитвою і хвилююю мовчання вшанували пам'ять полеглих.

Вже смеркало, коли ми повернулись у село, розмістились на нічліг, а в неділю о 9-й год. ранку церковні дзвони покликали нас на Службу Божу у греко-католицькій церкві Пресвятої Богородиці. Крім нас на Богослужінні з України були ще члени лемківського Товариства зі Стрия. Отці церкви представили парафіянам гостей з України. Приємним було враження від цієї зустрічі.

Повертались додому!

Прекрасна Лемківщина! А в серці туга.

Мирон ТЕПЛИЙ

БОЩАНИ ЇЗДИЛИ ДОДОМУ

У Боську – початок нашого роду, коріння якого сягає Княжої доби. Ця лемківська земля є землею наших дідів і батьків, які зазнали примусової депортациі 73 роки тому. Тут наш втра-

чений край і могили предків. Час рубцює рани, але не в силі стерти пам'ять, що з розповідей-спогадів проросла паростками в душах нащадків, у чиїх жилах тече хоч би крапля бощанської крові. Тому Босько – важливий сентимент їхнього життя.

... Тринадцятий раз стоїмо у вересневий день на вершині нашої пам'яті – на Церковній горі, де тепер височіє хрест, а колись стояла церква Різдва Пресвятої Богородиці, і день уродин Діви Марії був храмовим святом для русинів-українців. Започатковані ГО «Бощани» духовні поїздки чисельно збирають народжених у селі, їхніх дітей та внуків для спільної молитви за покійних і живих бощан.

Традиційно з молитви за щасливу подорож та духовних пісень розпочалася цьогорічна поїздка до рідного Боська. Паломники збирались звідсюди: з Києва та Одеси, з Харкова й Тернополя, із Закарпаття, а найбільше з містечок і сіл Львівщини. Спостерігаючи за тим, як гуртуються люди, усвідом-

лював, що кожен в очікуванні чогось приємного, пам'ятного. І згадувалися слова вірша Люби Проць:

Це місце на землі - небесним раєм
Для нас, нащадків із усіх доріг.
Сюди приходим - тута серце крає,
Бо ж Босько - наш духовний оберіг!

Пограничний і митний контроль на цей раз пройшли доволі швидко, і вже незадовго зустріло нас село захмареним небом і дрібним дощем.

Але недільний день видався благословенним - сонячним і теплим. Приємно освіжав легкий вітерець. Уже зранку на вулицях села зустрічалися групи людей, родинні гуртки, які роздивлялися доокола, шукали «своєї ховпі», прогулювались берегом Віслока.

Однак о 13-й годині ми всі на пагорбі, з якого відкривається чудовий краєвид села та околиць. Прийшли також місцеві жителі (передусім із колись змішаних родин), бо в костелі оголошено про «набожество в греко-католицькому обжондку». Цьому сприяють добре відносини, що склалися між колишніми й теперішніми бощанами, співпраця між керівництвом гміни та ГО «Бощани». Така присутність людей обох національностей підносить значення торжества і свята. На Літургії присутні: вйт Маріуш Балабан, ксьондз Анджей Гіль, член редакції квартальника «Наше Беско» Єва Вайс. До речі, часопис вміщує цікаві розповіді про довоєнне село, внесок українців у його розвиток, інтерв'ю з виселеними в Україну, зокрема з Марією Цуп, Осипом Лаб'яком. Як і щороку, зі Сянока приїхав п. Мар'ян Райтар, а п. М. Холявка, приїхавши вдруге з Варшави, навіть долучився до літургійного співу.

Службу Божу відправляв о. Володимир Коркуна в супроводі хору під орудою дяка Олександра Романа. У проповіді о. Володимир привітав паломників і всіх присутніх на тому місці, де колись стояв храм на Славу Божу. Ми вдячні Богові, що мæмо змогу молитися тут, де жили й творили наши предки. Хоч за півтора тисячі кілометрів звідси йде війна, і герой в

окопах стримують ворога, щоб ми мали можливість молитися. Віриться, що Божа Мати, яку в час її уродин ми особливо прославляємо, і Божа Ласка надалі буде супроводжувати український народ.

Привітав паломників на батьківській землі й помолився зі своїми вірянами ксьондз Анджей, подякував тим, хто приніс своє серце на рідну землю, чиї помисли звернені до предків, які з молитвою, любов'ю, людськими слабостями жили тут і звідки розсіяла їх доля.

Війт Маріуш Балабан приєднався до слів священиків і на-голосив, що святе місце не втрачає своєї вартості і християнського пошанування. Це наша історія і наша пам'ять, яку треба берегти. Також традиційно війт запросив паломників до святкового столу в Домі людовім.

З благословення отців розпочався святковий обід, який пройшов у родинній атмосфері. Взаємними побажаннями обмінялися голова ГО «Бощани» Богдан Бобак та п. Маріуш. Від знаного в Боську роду Бобаків (Підвікого) до присутніх звернувся Осип Мункачі, який з десятиособовою родиною вперше приїхав на землю предків. Про село знов з дитинства, а тепер приємно вражений від перебування тут, та оточення, в яке потрапили – це справжня бощанська спільнота.

Андрій Німкович, з роду Шурготів, аспірант харківського вишу, який ще в автобусі привернув увагу прочан свою комунікабельністю, обізнаністю й цікавістю, висловив вдячність за перебування на землі діда Віктора. Захоплений атмосфорою побаченого настільки, що слів не вистачає, щоб висловити свої враження, особливо від того, як бощани співають!

І справді, без пісні не уявляється жодна зустріч бощан. Насамперед заспівали своєрідний гімн товариства, який заспівали автор слів і музики Степан Теплий і Ганна Куц. А потім полилися пісні, знані й співані нашими предками, а тепер стали улюбленими для нащадків. І цей потік пісень перенесли в автобуси, коли після традиційного «Многая літа» й дружніх обіймів вирушили назад в Україну. «Їдь додому і врацай до-

мім», – Ярослава Страхоцька передала слова братової, що глибоко виражаютъ суть наших поїздок.

Ще одна бощанка-киянка Марія Білас (Тепла) висловила враження від поїздки словами О. Олеся: «З журбою радість обнялась...». Смуток за втраченим минулим межував з чарівністю подорожі, під час якої були нові зустрічі, потішила креативність молоді, здивувала її обізнаність з бощанським родом, вразила гостинність польських бощан.

І всі ці враження хочеться підсумувати, знову ж таки, поетичними рядками Люби Проць:

Ta сліз не треба. Смутку теж не треба.
Бощани е! I споконвік були!
...I так із року в рік, допоки неба
Господь вливас в жили, щоб жили!

*Леся СИДОРОВИЧ із родини ВАР'ЯНКА (Липовець) –
МАДЗЕЙ (БАРВІНОК); КЕКЛЯК (ВЕРХОМЛЯ)*

ПОЇЗДКА «РОДИННОГО ДЕРЕВА» НА РІДНІ ЗЕМЛІ

У Золочеві, що на Львівщині, вже багато років активно працює організація українців, депортованих із етнічних земель сучасної Польщі, «Родинне дерево». Тут зібралися ті, хто має безпосереднє відношення до переселення із так званого Закерзоння – Лемківщини, Холмщини, Надсяння та Підляшшя.

20-22 липня члени цієї організації «Родинне дерево» та Народний ансамбль танцю «Первоцвіт» під керівництвом Юрія Сидоровича побували в Польщі. На запрошення очільників гміни Яслиська Кросненського повіту Підкарпатського воєводства та за сприяння Департаменту з питань культури, національностей та релігій ЛОДА відбулася ця поїздка. Очолювала делегацію голова товариства Світлана Наливайко.

Побували ми в Перемишлі, проїжджали через річку Сянок, помолилися на українському цвінтарі в с. Беско, погуляли на території санаторію в Риманові, де мали змогу помилуватися чудовими зразками паркового ландшафту й випити мінеральної води в бюветі.

Метою поїздки було взяти участь у фестинах в Яслиськах. Варто сказати, що дівчатка з «Первоцвіту» вразили поляків своєю артистичністю, талантом і, безумовно, красою. Вони на високому рівні представили Україну, продемонструвавши чудові танці. Окрім того, свою поезію читала Леся Сидорович.

Побували на території колишніх лемківських сіл Липовець і Черемха, де сьогодні створено заповідник. Приємно, що там розвивається зелений туризм, і поляки, причетні до цього, намагаються зберегти історичну пам'ять про корінних мешканців. Найбільше в цьому напрямку робить п. Яцек Гутковський. Він не лише збирає матеріальні свідчення культури лемків, але й глибоко цікавиться історичними обставинами, вміє пізнавально розповісти про це. Варто додати, що в складі делегації було багато вихідців із цих сіл. Яцек Гутковський по-родинному зустрів нашу делегацію та щиро гостив у своїй Гутковій колибі два дні. Для мене це було особливо трепетно, бо я вперше побувала в селі свого діда - в Липовці - та побачила всю красу тієї місцевості.

А вечір біля багаття, проведений разом із музикантом Яреком Мазуром (поляк, закоханий у лемківську пісню, навіть вивчив мову!) і співачкою Анничкою, залишив неповторні враження.

Дорогою додому заїхали в музей лемківської культури в Зиндранові. Дивуєшся, як одна людина при бажанні може багато зробити! Адже цей музей, фактично, «зробив» сьогодні вже покійний Федір Гоч. Він послідовно й наполегливо збирав усе, що стосувалося життя й культури лемків, і в своїй родинній хаті облаштував музей, який тепер відомий на весь світ. Його справу продовжують дружина та син Богдан.

Ну і неможливо не сказати про красу Нижніх Бескидів. Усю дорогу нас супроводжували то мальовничі вершини, то швидкі потічки. Вартувало поїхати вже заради того, щоб усе це побачити, познайомитися з культурою сусідньої держави.

Незабутні враження від поїздки ще довго виринатимуть в пам'яті й будуть спонукати цікавитися історією рідного краю.

ПОЕЗІЯ, НАВІЯНА ПОЇЗДКОЮ НА РІДНІ ЗЕМЛІ

Леся СИДОРОВИЧ (ВАР'ЯНКА)

В Липовці, де Бельча тече безупинно

В Липовці, де Бельча тече безупинно,
В піdnіжжі Бескидів,
Стойть там не хижка, не просто садиба –
Гуткова колиба.

Колиси там русин (чи то, пак, є лемко!)
Ту землю вподобав.
А тераз там жив Яцек Гутковський.
Гуткова колиба!

Там файно до болю, до сліз. Там край неба
Підперли Бескиди.
А землю пантрус пес Боб, а ще котик.
Гуткова колиба!

Там гостей частують від щирого серця.
Хай гине обида!
Бо тут вам все раді. Бо тут буде добрє.
Гуткова колиба!

Там пані Марися вам смачно зготує
І рибу, і грИба.
Приїдьте самі, бо я точно не дурю.
Гуткова колиба!

І я там була, навіть мед куштувала
Прозорий, як шиба.
І в серці у мене назавжди зостала
Гуткова колиба!

25.07.2018

Світило сонце, грілися Карпати

Світило сонце, грілися Карпати,
Дугою вигинаючи хребти.
Гуділи бджоли – треба працювати.
Ідилія.. Та раптом – знак біди.

Сказали різко: «Хутко виселятись!
Збирати необхідне та іти».
А як поглянуть в очі рідній хаті?
А як промовити яблуньці: «Прости»...

Дрібненькі діти доокола плачуть,
Старі хрести на цвинтарі німі.
«Збирай-но, жінко, речі... Ще побачать
Сльозу на оці та думки в пітьмі».

І кожен ніс свою дідівську пісню,
І кожен в душу хухав: не схолонь...
Назад дивитись вже було запізно,
Вже вислизали спогади з долонь.

Сховати в серці від чужого ока
Те найсвятіше, що вкраїнець мав.
Нехай притихне, хай лежить глибоко,
Аби ніякий ворог не дістав.

А потім, озираючись несміло,
Бабуся вчила давніх молитов.
Її боліло не старече тіло,
А спогади, відроджуючись знов.

Хотіли з нас рабів зробить. Німими
Очицями дивитись вік у вік?

Щоби в страху забули, ким були ми?
Щоби посохли корені навік?

...Земельки скибка, звана Закерзоння!
Позбавлена ти наших молитов.
Та віримо: ти в Бога на осонні,
І ми в думках до тебе линем знов.

Батьки старіють

Батьки старіють, стають, як діти.
Вони ще вміють життю радіти.
А серце часто не в такт стукоче,
Тому життя те чимраз коротше...

Батьки старіють. Це не спинити.
І ніби знають про це їх діти.
Хіба так складно батьків любити?
Чи обійняти... Чи подзвонити...

А діти... Діти? Вони в турботах.
То на курортах, то на роботах.
Самі ще хочуть життю радіти,
Bo ще не знають, як то – старіти...

Коли самотність. А, може, неміч.
Чи просто втома приходить на ніч.
Коли нема з ким поговорити.
Коли у рамці на фото – діти...

Не треба свята аж рік чекати.
Зайти частіше до них в кімнату,
Обняти міцно, тихо сказати:
«Ти мій найкращий у світі тато».

Набрати номер, довго чекати
(Не відпускає диван строкатий!).
Дзвонити ввечір, і ще раз рано,
І запитати: «Ну, як ти, мамо?».

Погано чують. Погано бачать.
А дехто каже: «Вже здитиніли...».
Вночі тихенько самотньо плачуть
І так чекають, щоб їх любили.

Не подарунків і не сюрпризів.
Щоби почули. Поговорили,
Щоб зняли штори важкі з карнізів
І трохи стіни десь підбілили.

Батьки старіють. Потиху гаснуть.
Чомусь дочасно. Завжди невчасно.
Комусь вже сонце більше не світить,
І вже на цвинтар приходять діти.

...Батьки старіють. На список – ліки.
Роки тікають, як в горах ріки.
Дзвони сьогодні. Прихід не завтра.
Бо буде потім «Спізнився, тату...»

26.08.2018 р.

Василь ВАР'ЯНКА

Моя Лемківщино

На мотив пісні «Рушив поїзд в далеку дорогу»

Рідний краю, моя Лемківщино!
Споконвік українська земля.
Ти пробач, що тебе покидаю.
Ти пробач. Наша доля така.

Лемківщино, моя Батьківщино,
Рідна нене, батьківська земля.
Ой як тяжко тебе покидати...
Ти пробач, рідна земле моя.
Милий краю, моя Лемківщино,
Рідна хижо, Антонича край.
Я вже більше тебе не побачу.
Ти пробач, моя рідна. Прощай.
Спакували ми все у вагони.
Рушив потяг, у даль загудів.
Прощай, мила моя Лемківщино,
Рідна земле, я так тя любив.
Розійшлися ми по цілому світі,
Натерпілись немало біди.
Та хоч раз у житті помолитись
На батьківську могилу прийди.

Василь Петрович Вар'янка народився 20 серпня 1940 р. в с. Липовець Сяноцького повіту на Лемківщині. Його мати Єва Мадзей була родом зі села Барвінок.

ЗНАНЕ Й НЕЗНАНЕ ПРО БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА

КОСМІЧНИЙ ПОЕТ АНТОНИЧ

Антонич (у другому ряду перший ліворуч) –
серед студентів Львівського університету

110 років тому 5 жовтня народився поет, якого називають одним із найкращих в історії української літератури.

У Львівському університеті на філософському факультеті Богдан-Ігор Антонич (ім'я Ігор додав сам) виділявся помітним лемківським діалектом, він надмірно вживав польські слова і робив неправильні наголоси, за що його називали «зацофаним лемком». Попри те, що в університеті не було жодної кафедри української мови, хлопець так досконало опанував літератур-

ну мову, що зовсім скоро галичани вважали його за наддні-прянця.

Перші збірки видав ще студентом. Над кожним віршем працював дуже ретельно, добираючи до слів десятки синонімів, до багатьох віршів в Антонича було по кілька варіантів.

Творив переважно раннім ранком, бо вважав, що тоді ще встигає записати свої сонні візії. Поганим днем Антонич називав той день, коли тітка занадто рано приносила йому каву.

Майже десять років Антонич мешкав у квартирі своїх тітки і дядька у Львові на вулиці Городоцькій (там тепер пам'ятний знак, навпроти у сквері нещодавно встановили пам'ятник). Намагався бути негаласливим і непомітним сусідом. Був сором'язливим і скромним. Критик так описує характер поета: «Він ішов увечері і притулявся до стін, щоб нікого не зачепити. Але як митець, як художник був дуже принциповий і не відступав від своїх поглядів».

У вільний час грав на скрипці і багато читав, знав твори усіх тодішніх нобелівських лауреатів. Та найбільше надихала його природа рідного села Бортятин (тепер Мостиський район), у якому жили його батьки.

«Сиджу у Львові, був би у себе на селі - написав би вже не один гарний вірш», - писав Антонич другові у 1934-му.

У Бортятин родина Антоничів переїхала у 1920-х роках, коли його батько священик отримав у селі парафію. Богдана-Ігоря пригадують як дивакуватого хлопця, бо він любив сидячи десь на вулиці говорити сам до себе і бити паличкою по землі.

Вірші Антонича були незрозумілі не лише читачам часописів, де їх друкували, а й багатьом поетам-сучасникам. «Не можу перетравити поезій Антонича. Скажіть, будь ласка, що це значить: "Антонич був хрущем і жив колись на вишнях"? Або: "росте Антонич і росте трава"? Або: "червоне сонце продають на ярмарку в Горлицях"?», - обурювався у листі один із читачів львівського часопису «Назустріч» у 1935-му.

Окрім віршів Антонич писав роман – «На другому березі»,

який знайшли тільки у 1980-х роках. Його він почав писати на початку поетичної творчості і продовжував в останні дні життя. «В 1937 році нічого більш важливого, нічого більш експериментального і цікавішого в українській літературі ніде не було написано. І так виглядає, що Антонич мав амбіції стати важливим професійним письменником», - вважає літературознавиця Ірина Старовойт.

Антонич помер у 28 років за три місяці до свого одруження. Точну причину смерті дослідники не можуть сказати і досі. У книзі поховань Собору Святого Юра (звідки хоронили поета) навпроти причини смерті - стоять прочерк.

Є кілька версій: після операції по видаленню апендициту у поета сталося зараження крові або запалення легень. Окрім того, Антонич з дитинства був хворобливим хлопчиком.

Після смерті радянська влада викреслила поета з історії літератури, понад 20 років його біографію майже не досліджували, а про деякі твори і взагалі не знали.

Могилу Антонича у Львові на Янівському цвинтарі намагалися знайти у 1960-х поети-шестидесятники, і, за спогадами Ігоря Калинця, «це було дуже непросто». Відомо було лише номер поля, на якому спочивав поет. Знайти вдалося завдяки написам на сусідніх могилах.

*За матеріалами телепрограми «Історична правда»,
присвяченої Богдану-Ігорю Антоничу
<https://www.youtube.com/watch?v=OKZ-Ywa9WIk>*

«ВЕЛИКА ПРОСТОТА – НАЙВИЩА ДОСКОНАЛІСТЬ»

5 жовтня 2019 р. виповниться 110 років від дня народження геніального поета. «Велика простота – найвища досконалість», – писав поет Богдан-Ігор Антонич.

Поет народився на Лемківщині 5 жовтня 1909 р. в сім'ї священика, в селі Новиця, що нині на теренах Польщі. Родинна

хата не збереглася. Однак невеликий пам'ятник на Лемківщині Антоничу встановили 30 років тому.

Коли у 1919 р. Олександра Волошиновича – дядька Богдана-Ігоря – за спробу об'єднання польської і словацької часток Лемківщини режим Ю. Пілсудського засудив до страти, родина Антоничів з десятилітнім сином проживала певний час на Пряшівщині у Межилабірцях і Михайлівцях. Згодом заможна родина втекла в Галичину, і з 1926 р. батьки Антонича мешкали у Бортятині, батько – до 1947-го, мати – до 1953-го. Батьки померли у страшних злиднях.

Навчався поет у львівському університеті, і вже у 22 роки світ побачила його перша книжка «Привітання життя», яка стала помітною подією у літературному житті Галичини. А далі була збірка «Три перстені». – Поет після навчання жив лише з літератури. До смерті написав ще три книжки, але за життя вийшла одна з них. Збірки «Зелена Євангелія» і «Ротації» видали, уже після смерті поета.

У селі Бортятин, що в Мостиському районі, діє Музей-садиба Антонича.

Чи не щомісяця там відбуваються заходи в пам'ять про славного сина лемківського краю. Так,

Будинок у Львові (Городоцька, 50),
де з 1928 по 1937 рік жив
Богдан-Ігор Антонич

14 січня 2018 р. відкрилась унікальна виставка вишиваних ікон народної мисткині Марти Кулинич-Новицької «Про Тебе, добрий Боже, мріє кожне людське серце».

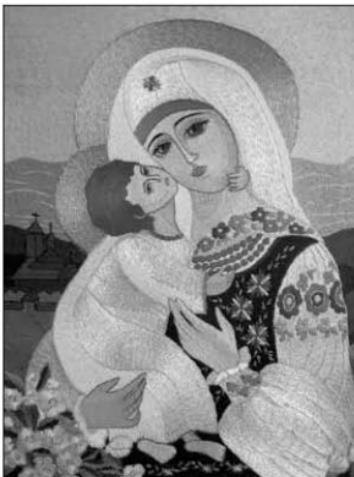
Художниця представить 22 картини, вишиті гладдю, на релігійну тематику. Серед них Богородичні: «Богородиця Неструваної Помочі», із циклу «Богородиця в українських шатах»: гуцульська, тернопільська, лемківська, з серії Лемківська Мадонна а також: «Ісус Христос стукає у двері» тощо.

Марта Кулинич-Новицька.

Лемківське Різдво.

З серії «Лемківська Мадонна»
за авторською іконою
художницею Марією Янко

Марта Кулинич-Новицька. Літо.

З серії «Лемківська Мадонна»

за авторською іконою
художницею Марією Янко

За освітою Марта Кулинич-Новицька – музикознавець, лемкиня за походженням. Докладає чимало зусиль для вивчення і популяризації культури лемків, а саме – відтворення автентичного лемківського вишивання.

До 100-річчя Антонича побачило світ повне зібрання творів поета, є й інші численні книжки.

Наталія ПАВЛІШИН

ЗНАНЕ Й НЕЗНАНЕ ПРО БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА ВІД ІГОРЯ КАЛИНЦЯ

«Богдан-Ігор Антонич. Молімся зорям раннім» — лекція поета, прозаїка, громадського діяча, лауреата Шевченківської премії Ігоря Калинця 7 березня зібрала шанувальників глибокої творчості поета й тих, хто усвідомлює, що більше, ніж знає про Антонича багаторічний дослідник його життєвого і творчого шляху Ігор Калинець, не знає ніхто.

Захід відбувся в Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України у Львові, в межах лекторію «Гордість міста» ГО «КонтрФорс».

Дві години — занадто мало, щоб розповісти навіть найцікавіші факти про Богдана-Ігоря Антонича. А, якщо ще зважити на глибокі знання Ігоря Калинця і бажання детально поділитися всім відомомим йому, щоб цілісно змалювати картину життя поета, то вдалося хіба запалити в слухачів цікавість. На щастя, Калинець вже видав книгу про життя молодого митця — «Знане і незнане про Антонича», тож охочі зможуть заглибитися в це дослідження.

У межах лекції була нагода переглянути підбірку родинних фото Богдана-Ігоря Антонича, довідатися про його навчання, яке почалося ще в ранньому дитинстві, завдяки одній сільській дівчині (ім'я її поки-що не вдалося відкрити). Чимало цікавих фактів і про подальшу освіту поета: незважаючи на

те, що він навчався у польськомовних середовищах, досконало володів українською мовою і, як наголосив Ігор Калинець, не написав жодного поетичного рядка польською мовою.

Під час лекції Ігоря Калинця прозвучав твір «Молитва» (з циклу «Привітання життя») на музику Марія Петровська (голос) та слова Б.-І. Антонича у виконанні Катерини Наймушиной (фортепіано). До слова, твір «Молитва» для голосу та фортепіано Марії Петровської здобув номінації на двох престижних конкурсах: VII Міжнародному музичному конкурсі молодих композиторів ім. Івана Карабиця (Київ, 2017 р.) і II Міжнародному конкурсі-фестивалі мистецтв (Свалява, 2018 р.), а композиторка стала Лауреатом II ступеня в номінації «Юний композитор» (клас композиції Мирослава Скорика).

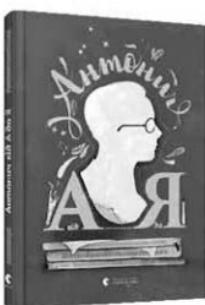
Цінність дослідження, яке Ігор Калинець провадить досі, в тому, що він також вивчає середовище поета, вишукує цікаві факти про життя його родини, а також коханої Ольги, з якою Антоничу не судилося одружитися. А доля цієї жінки склалася по-особливому трагічно, та ціле життя вона пам'яタла про свого коханого поета.

Майже детективна історія й пошуку місця поховання Богдана-Ігоря Антонича. Лектор детально, наводячи для кращого розуміння фотографії, розповів, як в 1960-х роках він разом зі своїми однодумцями розшукали могилу поета на Янівському кладовищі. Ця вся інформація є також у книзі «Знане і незнане про Антонича». До написання цієї праці Ігоря Калинця спонукнуло те, що є чимало досліджень творчості поета, та не було жодної біографії, яка б правдиво, базуючись на фактах, розповідала його життєву дорогу.

Джерело: <http://photo-lviv.in.ua/znane-i-neznane-pro-bohdana-ihorya-antonycha-vid-ihorya-kalyntysya/>

Тарас РАДЬ

АНТОНИЧ ВІД «А» ДО «Я» Презентація абетки-енциклопедії

24 січня у книгарні «Є» у Львові (просп. Свободи, 7) відбулася презентація абетки-енциклопедії «Антонич від А до Я» («Вид-во Старого Лева») за участю Данила Ільницького та ілюстраторів книжки Людмили і Володимира Стецьковичів. Модераторка - Катерина Міхаліцина.

Гасла, підібрані Д. Ільницьким на кожну літеру алфавіту, розповідають про те, кого любив та які львівські театри й кав'ярні відвідував Богдан-Ігор Антонич, про вірші як «формули екстазі», про талант до скрипки та пензля, про поліглотство та книгоманство Поета. А неймовірні ілюстрації творчого дуету Стецьковичів, що містять уривки листів, фрагменти фотографій Б.-І. Антонича, творять барвисту мапу життя «сонцепоклонника». До слова, саму мапу Львова з усіма знаковими для Поета локаціями читач також знайде в енциклопедії.

Абетка-енциклопедія - це, з одного боку, розповідь про Антонича-дітвака, який може стати добрим другом для сучасної дитини. А з іншого - оповідь про внутрішню людину з її неосяжними світами, несподіваними думками, ідеями, почуттями. «Хоча Антонич був комунікабельним і активним літератором, найцікавіше, що нас із ним пов'язує, - діялося в його внутрішньому світові (у голові, у серці), і врешті ставало тим, що ми називаємо літературними творами. У кожного з нас - свій Антонич, і сподіваюся, книжка «Антонич від А до Я» дасть простір для творення свого образу письменника», - зауважив Данило Ільницький.

ЛЕМКІВСЬКА СВЯТИНЯ

Анна КИРПАН

ЗАВІТАЙТЕ ДО БОГОРОДИЦІ

Про об'явлення Матері Божої в селі Висова на Лемківщині

Образ Богородиці з гори Явір на Лемківщині

...Лемківщина – це гори і передгір'я по два боки Карпатського хребта. Сьогодні ця територія розділена польсько-словацьким кордоном. Маленький окрайчик лемківської землі належить до Закарпаття. За часів Австро-Угорщини Лемківщина перебувала в межах однієї країни. Після Першої світової війни і розпаду Австро-Угорщини утворилися нові держави, а головним карпатським хребтом було прокладено кордон. Таким чином, родичі, які жили у сусідніх селах, відтепер були розділені кордоном.

Офіційний перетин кордону між Польщею і Чехословаччиною був пов'язаний із різними труднощами. Потрібно було заздалегідь клопотатися про особливий дозвіл. Звичайно, лемки, які знали всі стежки у рідних горах, не чекали на офіційні посвідки, а потайки переходили прикордонну смугу, хоч це й було досить небезпечно.

У 1925 році на Різдво Богородиці дві жінки з дівчинкою-підлітком, мешканки села Висова, вирушили саме на прощу. Адже з давніх-давен селяни з їх місцевості ходили на прощу до Габолтова і Луцини, сіл по південнім боці Карпатського хребта. Прочані зазвичай перетинали кордон вночі. На невисокій горі Явір, якою проходив кордон, росли лише кущики ялівцю, і то де-не-де. Тому всі щиро молилися тут, просячи щасливо її перейти, молились і на зворотній дорозі, дякуючи, що щасливо повернулись, не помічені прикордонниками. Так само молилася і Фірія Дем'янчик, Теодозія Дем'янчик та їх юна супутниця – Марія Гавлік. Клякнули, дякуючи Богові і Пречистій, що щасливо повернулись із відпусту. Раптом їх осяяло яскраве світло. Ніхто не думав про надприродні речі, гадка була одна: це вихопили їх світлом з темряви прикордонники, їх знайшли, їх спіймали! Але... ні крику, ні наказів. Не чути жодного шуму... Озирнулись... Навколо – нікого! Здивовані, прочанки продовжили молитву, а коли закінчили її і встали з колін, – світло, яке їх огортало, згасло.

Надприродне світло – то був лише початок дивовижних подій, які відтоді відбувалися у селі Висова. Забігаючи напе-

ред, скажу, що всі вони описані у книжці Стефана Курила «Появи Пречистої Діви Марії на горі Явір (Висова пов. Горлиці від 1925-го року на Лемківщині у горах Карпатах)», що видана 1993 року у США.

Поява дивовижного світла на горі дуже здивувала побожних прочанок. Вони довго обговорювали цю подію і вирішили знов піти на те місце наступної ночі. Але замість Марійки взяли з собою ще одну жінку – Марту Дем'янчик. Вийшли на гору, прилякнули і почали щиро молитися. І знову жінок огорнуло яскраве світло! Коли воно зникло по завершенні молитви, жінки таки переконалися, що мають справу з чимось надприродним. І тоді вже усім розповідали, що з ними трапилося.

Мешканці Висови та околиць, почувши про таку дивовижу, один по одному почали ходити на гору Явір. Хто з цікавості, хто з побожним наміром, а хто і з думкою висміяти прочанок. Хтось бачив таке ж світло, а хтось не бачив нічого – і цинічно кепкував з Божого об'явлення. (У книжці Стефана Курила описані ті прикрай випадки явного висміювання, а також чим скінчилося це зневаження: для когось – сліпотою, для іншого – каліцтвом чи хворобами, а в деяких випадках – навіть смертю).

«Не плач. Іди додому...»

...Лемки у долинах і на схилах гір традиційно займалися рільництвом. Щоб вирости бодай якийсь урожай на бідних кам'янистих землях, потрібно було потрудитися значно більше, ніж на рівнині. А тут ще й мінлива карпатська погода! Не раз бувало, що град вибив усі посіви, залишивши селян без нічого. Трапилось тоді таке нещастя і в Висові. Звичайно, найбільше потерпали від стихійного лиха найбідніші висов'яни, а між ними і ... вдова Фірія Дем'янчик, мати трьох дітей. Коли голод підступив впритул, вирішила просити допомоги у родичів по той бік кордону. Пішла звичною стежкою. Та жінці не вдалося непоміченою пройти через гору Явір і її затримали прикордонники. Правда, не заарештували, а наказали повернутися додому. Фірія відійшла декілька кроків і гірко заплакала. Тут же стала на коліна і почала гаряче молитися, просити Бога про

допомогу. І знову з'явилася неземне світло! А у світлі вона вперше побачила постать Пресвятої Діви Марії. Марія лагідно звернулася до жінки: «Не плач. Іди додому. Діти твої будуть ситі...».

Коли Фірія повернулась додому, то побачила у вікні своєї хатини світло. Це родич з дальнього села, почувши про стихійне лиxo у Висові, вирішив допомогти родині і саме тепер прибіз зерна та картоплі. Ось про що казала Богородиця! Фірія розповіла гостю, а пізніше й односельцям про свою дивну пригоду! І скоро про з'яву Богородиці довідалися у всій околиці.

З того часу побожна жінка щодня приходила на молитву на гору Явір, де часто до неї промовляла Божа Матір. Гора стала місцем паломництва. Першим проханням Фірії до Небесної Мами було перенести місце зустрічей трохи далі від лінії кордону. Божа Матір сказала Фірії самій обрати зручне місце і позначити його. Тоді вдова поклава разом три камені там, де вперше побачила неземне світло.

Наступного дня Фірія вже прямувала до того нового місця, а з нею й інші мешканці села. Яким же було їхнє здивування, коли побачили, що там б'є джерело, якого ще напередодні не було! Як згодом з'ясувалося, вода у ньому була цілющою. Та й саме місце – таки святе. Тут пізніше було зафіксоване не одне дивовижне оздоровлення.

Після перших об'явлень Богородиці проста селянка Фірія опинилася в центрі уваги, на неї була покладена особлива місія. Відтепер жінка стала наче посланцем Богородиці. Однак це не змінило щиру і скромну жінку, хіба що додало їй рішучості. Пречиста Діва з'являлася Фірії раз на тиждень, у сні. Нам важко усвідомити, як це відбувалося, але у сні Фірія могла розмовляти з Матір'ю Божою, задавати запитання. А вранці все добре пам'ятала і розповідала людям. Часто Богородиця передбачала події, які мають статися. Отож люди мали можливість переконатися, що тут усім керує справді Божа сила, а події відбуваються згідно з Божим Провидінням.

Щораз більше людей довідувалися про дивні події на горі Явір. Сюди почали приходити зблизька і здалека, щоб помолити-

ся, попросити розради й допомоги у життєвих труднощах. Саме тоді Богородиця просила поставити на горі хрест із розп'яттям та зображенням Діви Марії під ним, а згодом і звести капличку.

Капличка на горі Явір

14 жовтня 1931 року відбулося урочисте освячення ново-збудованої каплички. На це свято прибув з Перемишля і Владика Йосафат Коциловський. Згодом єпископ призначив повний відпуст на свято Покрови Богородиці, а також на свято Перенесення Мощів св. отця Миколая. Відтоді культ Богородиці на горі Явір став немовби офіційним, тут урочисто відправлялися Святі Літургії. На відпости приходили лемки і з другого боку кордону.

Образ Богородиці

Цікавою є історія запрестольного образу у цій каплиці. Його взявся намалювати місцевий ентузіаст Стефан Батюк, вчитель сільської школи, який розробив проект і самої каплиці. Фірия розповіла йому, як виглядала Божа Матір в часі об'явлення. Саме так, за волею Марії, художник мав би її зобразити, лише з однією суттєвою відмінністю: на правій руці мала би тримати Божого Сина.

Образ, який вийшов з-під пензля художника, Божа Матір відхилила. Наступний варіант їй також не сподобався. Фірия була стурбована цим і попросила Діву Марію вказати на якийсь зразок для образу. Матір Божа сказала, що за зразком треба буде поїхати у містечко Старий Самбір (Львівщина). Саме там у монастирі є книга, в якій Фірия знайде зразок для запрестольного образу.

Довелося мешканці Висови відбути доситьдалеку подорож. У монастирі її зустріли здивовано, про книгу ніхто не знав. Нарешті після довгих пошукув у якомусь куті книгу таки віднайшли. Відкрили на вказаній жінкою сторінці - і справді там було зображення Богородиці з Ісусом. Саме воно й стало зразком для запрестольного образу. Він сподобався Пречистій - і сьогодні ці образки можна побачити в оселях багатьох лемків: Богородиця з Ісусом у блакитних ризах на тлі неба, а внизу - Карпатські гори та долини.

Неможливо у цій статті розповісти про всі незвичайні події у селі Висова. Тому згадаю про один випадок, який трапився під час Святої Літургії на Різдво Богородиці у 1938 році. Як зазвичай, на горі Явір зібралися багато вірних. І нараз поміж людьми поширилася вістка: «Матір Божа плаче!» Всі почали тиснутися всередину каплиці та по черзі підходити до образу. І справді Пречиста на іконі плакала - з очей текли слізи і стікали аж додолу. Люди відходили від образу здивовані і збентежені. Що віщували ці слізи?

Коли йдеться про такі надприродні явища, ми, грішні, не можемо нічого конкретного сказати. Можливо, Богородиця тоді плакала над долею лемків. За рік на цю землю ступить фашистський чобіт і почнеться хресна дорога лемків... Окупація, вивезення молоді до Німеччини, фронт, а згодом - депортaciя лемків у радянську Україну та на північ і захід Польщі, переслідування, концтабір у Явожно, заслання на Сибір...

В одній із розмов з Фіриєю Маті Божа попередила, що скоро буде війна, яка завдасть людям страшного лиха. Марія детально змалювала картину страшних випробувань: «Тут із

vas майже ніхто не залишиться. Всі будете виселені». Це про роцтво здавалось людям неймовірним, вони не могли собі таке уявити. Як?! Жили тут споконвіків. Хто зможе їх усіх вигнати з рідної землі?

... Коли думаемо про об'явлення у Висові, приходить на гадку, що, мабуть, Богородиця хотіла в той непевний час укріпити віру в Бога і зміцнити лемків духовно перед великим випробуванням. Бо лише віра кріпила їх духом, щоб перенести всі страждання і не зламатися.

Бог так вчинив, що і хрест, і капличка, і криниця на горі Явір вціліли до сьогодні. От лише гора змінилася – поросла буковим лісом. Це дуже мальовничє місце. Невисокою горою вже не ходять прикордонники, а маленький прикордонний стовпчик не зразу і знайдеш у кущах. Кордони між країнами Євросоюзу радше символічні...

Блаженніший Святослав Шевчук
21 липня 2017 р. на горі Явір на Лемківщині

Богородиця з Висови і сьогодні об'єднує лемків, розкиданих по всьому світу. Неподалік, у селі Ждиня, щороку в липні відбувається дуже масштабний фестиваль «Лемківська ватра». І обов'язково хтось принагідно організовує звідти поїздку до Висови. Але лемки їдуть до місця об'явлень не лише організовано, а й за кожної доброї нагоди.

Хотілося б, щоб більше людей знали про гору Явір. І, скажімо, опинившись у містечку Горлиці чи Грабів, проїхали ще трошки на південь, до словацького кордону, до Богородиці.

22 липня 2017 р. Блаженніший Святослав Шевчук відкрив Лемківську «Ватру» в Ждині

P.S. 21-23 липня 2017 р. відбулося Всецерковне паломництво на гору Явір у Польщі, в якому взяв участь Глава Української Греко-Католицької Церкви Блаженніший Святослав Шевчук, а також єпископи, священики і вірні з Польщі, України, Словаччини та інших близьких і даліх країн. Це паломництво, поєднане з 35-ю Лемківською «Ватрою» у Ждині, було нагодою подякувати Богові за Його опіку над українським народом, зокрема розсіяними по цілому світі вихідцями з Лемківщини, у сумну 70-ту річницю горезвісної акції «Віслася».

На відкритті 35-ї Лемківської «Ватри» в Ждині Глава Української Греко-Католицької Церкви Блаженний Святослав Шевчук отримав дарунок від сучасного велета лемківського духу Миколи Горбала – роман «Повернення», у якому письменник записав пророцтва від співкамерника (з яким був в ув'язненні), ієромонаха-схимника. Ці пророцтва – про долю України, а також про долю Росії. (Вручив дарунок Блаженнішому, за дорученням письменника, Андрій Іванович Тавпаш).

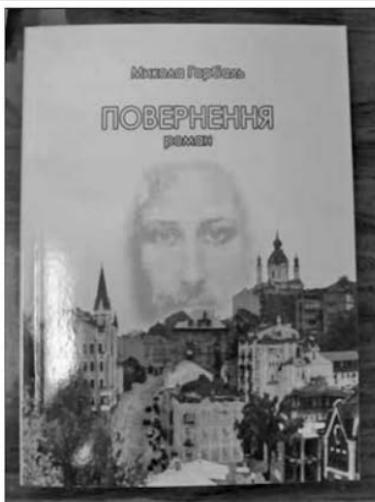
Два пророцтва – від Пресвятої Богородиці на горі Явір, і від Божої людини, ієромонаха-схимника. Перше пророцтво уже збулося. Друге, записане Миколою Горбалем – збувається у наш час.

На все Воля Твоя, Господи, не опускай нас зі Своєї опіки!

Матеріал друкувався в інтернет-порталі

<http://www.novazorya.if.ua/last/1747-2014-01-25-12-44-29>

Від упорядника: Відродження святого місця на горі Явір після виселення лемків з рідних прабатьківських земель належить о. Александру Дубцю (нині покійному уже архієпископу Перемишльському і Новосанчівському Адаму – помер 24 липня 2016 року), лемку за походженням, уродженцю с. Фльоринка. Отець Александр, отримавши призначення на парафії с. Висоцьва та Квятоня, відразу ж почав клопотатися про відродження цього святого місця. За час перебування на чолі Перемишльської єпархії владики Адама релігійне життя на Лемківщині

ні відродилося: було відновлено ряд парафій, відкрито кілька нових, збудовано ряд церков, налагоджено книгодрукування. За поданням єпископа Адама було канонізовано священномуученика Максима Сандовича. Саме з ініціативи архієпископа Адама та підтримки вірних на горі Явір було призначено відпуст, який кожного року **12 липня** збирає сотні віруючих лемків із усіх розсіяних по світу сторін.

МУЗЕЄВІ ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЗИНДРАНОВІ - 50

Микола МУШИНКА

МУЗЕЙ ЗАВЗЯТОГО ЛЕМКА

Напередодні акції «Вієла» 1947 року 18-річного парубка Федора Гоча із с. Зиндрanova під Дуклянським перевалом було арештовано буцімто за співпрацю з УПА і засуджено на вісім років ув'язнення, з якого він вийшов достроково через чотири з половиною роки. Після звільнення його забрали на дворічну військову службу – в карний гірничий батальйон, а після того... засудили знову. Цього разу – на три роки. Звільнений з другого ув'язнення, він у 1959 році оселився у старовинній дідовій дерев'яній хаті в Зиндранові, зайнявся сільським господарством та кравецтвом і цілковито поринув у культурно-громадську роботу на ниві відновлення понищеної лемківської культури.

Одружившись, Ф. Гоч з допомогою батьків, що жили в Канаді, побудував нову хату, а стару разом з усім обійттям (стайня, стодола, гумно, хлів) перетворив у Музей лемківської культури, до якого звозив експонати з цілої Лемківщини: залізні хрести, ікони та навіть цілі іконостаси зі знищених церков, церковні книги, сільськогосподарське та ремісниче знаряддя, меблі, посуд, одяг, музичні інструменти, предмети декоративного мистецтва тощо. Стодолу перетворив на Музей

дуклянських боїв, зосередивши в ньому предмети з часів Другої світової війни, знайдені в навколишніх лісах.

На подвір'я він позвозив за-
пущені пам'ятники, наприклад,
унікальний кам'яний пам'ятник
жертвам Талергофа. В коротко-
му часі музейних предметів на-
бралося кілька тисяч. Він піддав
капітальному ремонту інтер'єр та
екстер'єр селянського обійстя. Все
це робив на власні кошти і здебіль-
шого власними руками, дуже часто
всупереч волі польських органів
влади, які «лемківське питання»
вважали остаточно вирішеним
депортациєю лемків із рідних земель в 1947 році. Та Гочу до-
помогла невеличка громада земляків, які після 1956 року по-
вернулися із вигнання до рідного села. З їхньою допомогою та
з допомогою лемківської громади Польщі і з-за кордону Ф. Гоч
неподалік від музею відреставрував колишню єврейську хату,
перетворивши її на музейну експозицію єврейської культури.
За це польське лісництво подало на Ф. Гоча скаргу в суд, буцім-

то для ремонту єврейської хати він вкраяв дерево з «державного» лісу. На щастя, суд його виправдав. На урочисте відкриття єврейської хати прибув професор Каліфорнійського університету Самуел, який в цій хаті народився і прожив десять дитячих років. Разом з ним прибуло кілька радіо- та телекомпаній, навіть із Тель-Авіва.

Дванадцять років Ф. Гоч чекав на дозвіл збудувати православну церкву в Зиндронові замість старої дерев'яної, яку було знесено трактором і знищено вже в 60-х роках! Врешті-решт зиндронівські лемки церкву побудували неподалік від музею. Вона, як і єврейська хата, стала своєрідним територіальним продовженням Музею лемківської культури просто неба.

В 1976 році Ф. Гоч на подвір'ї Музею з допомогою місцевих лемків побудував величний пам'ятник жертвам Карпатсько-Дуклянської операції. У пам'ятник із каміння, заліза й бетону понад п'ятиметрової висоти він закомпонував пам'ятки війни, якими рясніли навколошні ліси: гільзи від гарматних набоїв, багнети, солдатські каски, залишки бомб і набоїв тощо. Під фундаментами пам'ятника зиндронівчани поховали кості чотирьох безіменних радянських солдатів, знайдених в лісі неподалік, а на його фронтоні помістили мармурову дошку з викарбуваним написом, що цей пам'ятник побудували лемки своїм визволителям. Дошка викликала у польських органів безпеки неймовірну лють і озлоблення. Вони наказали Гочу знести пам'ятник, оскільки він був побудований без офіційного дозволу. Гоч зігнорував наказ. Справа потрапила до повітового суду, де відповідач доводив, що пам'ятник було побудовано на його приватній землі, його розміри не перевищують дозволених законом 16 кв.м, і тому ця споруда не підлягає будівельному закону. Як приклад він навів конкретний випадок із сусіднього села. Там місцевий мешканець у своєму саду поставив пам'ятник... собаці, встановивши на ньому мармурову дошку з написом «Тут покояться такий-то собака». Ніхто і не подумав карати його за це. Чому собаці можна ставити пам'ятник, а радянським визволителям – ні? На превелике диво, суд і цьо-

го разу виправдав його. Та шовіністична повітова верхівка в Кросно не задовольнилася рішенням суду і залучила до справи зиндранівського пам'ятника органи польського війська, вимагаючи, щоб вони ліквідували «антипольський» пам'ятник. Ті подалися в радянське консульство в Krakovі з інформацією, що в с. Зиндранова «українські націоналісти» закопали в землю склад зброї, прикривши її пам'ятником радянським воїнам. Що робити? Але представники консульства відмовились втручатися у внутрішні справи Польщі.

Маючи таке благословення від радянських органів, військові автобусами вивезли мешканців з навколошніх хат у безпечне місце, а пам'ятник висадили в повітря. Вибухом вибило скло та пошкодило черепицю на дахах навколошніх будинків. Військові все негайно полагодили, а Гочеві, як винуватцеві, пред'явили рахунок за заподіяні збитки. Із музеиної експозиції забрали всі воснні артефакти як докази «недозволеного озброєння».

Ф. Гоч подався зі скаргою до того ж радянського консульства, яке пообіцяло оплатити рахунки; звідти Ф. Гоч повернувся з медаллю «За победу».

Скарга Ф. Гоча наробила переполоху в повітових органах. Кількох людей за цю справу було звільнено з високих постів. Перед Гочем офіційно вибачилися й обіцяли скасувати рахунок за шкоду, спричинену вибухом, але з умовою, що він не буде розголосувати цю справу в пресі. Та впертий лемко на це не погодився, вимагаючи відновлення пам'ятника в його первісній формі.

Після багатьох років Ф. Гоч добився свого. Сьогодні пам'ятник жертвам Карпатсько-Дуклянської операції домінус над Музеєм лемківської культури в Зиндрановій. Музей щороку відвідують тисячі туристів з Польщі і з закордону. Генерал Свобода свого часу вручив музеєві почесну грамоту чехословацького уряду. Польські органи влади частково фінансово підтримують діяльність цього оригінального музею.

На території музею щороку відбувається загальнолемківський фольклорний фестиваль «Від Русала до Яна» та багато

інших акцій: пленерів, художніх виставок, семінарів. З 1994 року Музей видає щоквартальний журнал «Загорода» та окремі літературні додатки до нього.

І за всім тим стоїть одна людина, закохана у рідну лемківську культуру – невтомний ентузіаст Федір Гоч, який вже відзначив своє вісімдесятілля, а його музей - сорокаріччя офіційного відкриття. (Прим. редактора: Стаття написана десять років тому).

Джерело: http://ukrzurnal.eu/pdf/uz_2008_03.pdf

Фігура Матері Божої на подвір'ї Музею лемківської культури в Зиндронові. Художник Марія Янко

ЛЕМКІВСЬКИЙ АЛЬТРУЇЗМ

З РОЗМОВИ АНДРІЯ ТАВПАША З МИКОЛОЮ ГОРБАЛЕМ

Пане Андрію, живемо в час матеріальних накопичень: хто має більше, той вважається успішнішим. Напевно так і має бути, адже Євангельська притча про талан схвалює примноження капіталу. Це вже потім слово талан стане символом даних людині від народження певних здібностей, а тоді це просто була грошова одиниця. Коли у церкві читають з Євангелії цю притчу, зауважди ловлю себе на думці, що я напевно поступив би так, як отої третій – закопав би той гріш десь у землю, сховав би, щоб не вкрали, чи десь не загубив, бо що потім поверну Господарю. Ale саме за такий вчинок Господар назвав цього слугу – «слуго лукавий», бо від нього очікували, що він примножить талани: пустить той гріш в комерцію, чи під проценти.

Зізнаюся – я абсолютно не здатний до комерції, і це моя вада.

Це, що зараз роблю (маю на увазі реставрацію костелу), виглядає не те що закопаний у землю талан, а радше – гроші на вітер. По-перше, мало хто в селі вірить, що роблю це за гроші

з власної пенсії, бо це для них виглядає нерозумно; по-друге: для чого і кому? Для католиків Польщі, котрих у селі вже немає? Тоді для кого? Можливо, це добрий жест перед Польщею? Але чи варто, коли теперішня влада Польщі так принизливо ставиться до нашої історії? То може й справді я дивак?

Заспокоююся тим, що у далекі шістдесяті для багатьох я також виглядав ненормальним. (Всі ж аплодували, «всем нравилось...»). Пригадую, як сестра приїхала до мене в Мордовію на побачення: «Миколо, братчику, нема за кого лягати кістями, усе збидлене. Ти тут караєшся, а вони там у селі тебе оббріхують. Вони не варти твоїх мук».

Саме тому, пане Андрію, що «збидлені» – я змушений це робити. Бо як можна було Божу святиню перетворити в руїну, у смітник? Колишні сексоти (секретніє сотруднікі), яких немало навербували у селі після моого арешту (на початку 90-х, усі ці сільські комуністи вирішили стати православними), ще й до нині дивляться на мене з підозрою (Горбаль знову щось мутить), тому сільська влада абсолютно пасивна до моєї ідеї відновлення у селі католицького храму. Слава Богу, хоч не заражаютъ.

Надіюся, що й теперішня влада Польщі, зі своєю антиукраїнською риторикою, також не вічна. В той час, коли Московія напала на Україну, лідер провладної партії ПіС Ярослав Качинський не має іншого клопоту як, на догоду Москви, робити з українців ворогів. Москва, що тільки в Катині винищила біля 15 тисяч польських офіцерів, для нього уже не такий ворог, як українці, що прагнули мати власну державу. Фільм «Волинь», що вийшов під цю пору в Польщі, як влучно охарактеризувала його письменниця Оксана Забужко – ніж в спину України. Цей фільм однозначно не сприяє зближенню й порозумінню між нашими народами, а радше націлений розбудити демонів ненависті. Є в Польщі і такий ксьондз Ісаакевич-Залеський – сіяч ненависті між нашими народами. Але він для мене не є християнином, бо Ісус і прибитий цвяхами до хрестовини просив у Отця Небесного: «Прости їм, Отче!». Ксьондз Залеський не

просить прощення, одержимий демоном великороджаності, прагне реваншу. На щастя, у Польщі не всі такі. Я вірю у добре майбутнє Польщі і України. І я роблю все для цього. Цей костел, що реставрую, має стати місцем зближення й порозуміння між нашими народами. Якщо Бог продовжить мені віку, то через років п'ять-шість ця будівля має бути ще кращою, ніж була тоді, коли у ній молилися наші односельці-поляки. Цей храм має стати місцем діалогу двох культур: польської і української. Святий отець Іван Павло II, до якого молося про поміч реалізувати мій задум, допоможе мені в цьому. Вірую.

Я не знаю як складеться подальша доля Євросоюзу, але переконаний, що нам з Польщею жити в мирі, дружбі й провітранні.

Від упорядника: щоби нашему читачеві зрозуміло було, про що йдееться, наводжу фрагмент публікації члена лемківського Товариства у м. Києві Михайла Гументика «Незвичний альтруїзм у наш практичний час»:

Уточнимо, що альтруїзм – це пряма протилежність егоїзму. Коли людина власний інтерес ставить понад все – це егоїзм. Коли усю свою життєву енергію віддає на благо інших – це альтруїзм. Залишається уточнити, що тут йтиметься про альтруїзм моого доброго життєвого наставника пана Миколи Горбала...

При в'їзді у село Летяче, що на Тернопільщині (в якому прожили дитинство і юність пана Миколи), примарою стоять занедбаній, зруйнований костел. Кажуть, що до 1945 року в цьому селі жило понад тридцять родин поляків. Тут вони молилися. Зараз годі продергтися через бур'яни й хащі у чорну діру виламаних дверей храму.

Пан Микола каже: «Кожен раз, коли приїжджаю до села, відчуваю тягар на серці: «Та тут же ж колись молилися люди. Молилися тому самому Богу, що й ми. То які ж ми християни, що так спокійно дивимося на це святотатство?!».

Відновити святиню стало потребою його сумління. Роботи почалися уже цією весною.

«Я не маю інших доходів, окрім пенсії, – каже пан Микола. – За останні роки на цю справу вдалося наскладати 160 000 грн. Цього мало б поки-що вистачити на очищення території, на пристойну ковану огорожу та перекриття даху. А там будуть потрохи ще накопичувати...»

...Міжнародним освітнім фондом імені Ярослава Мудрого пана Миколу Горбала визнано переможцем у номінації «За громадянську позицію та мужність у відстоюванні українських ідеалів». Окрім повного зібрання творів Ірини Калинець (10 томів), ще отримав 10 000 гривень. А вже наступного дня ці кошти він перевів на рахунок реставрації храму. Важко осягнути таку логіку, але його позиція чітка: «Надіюся, що Бог й надалі допомагатиме мені достойно завершити розпочату справу. Я вірю в добре майбутнє України і Польщі, і нехай теперішні мої зусилля прислужаться справі порозуміння і зближення двох народів».

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

*Володимир ЧАБАН,
Володимир ШУРКАЛО*

ДО 100-Ї РІЧНИЦІ ЛЕМКІВСЬКИХ РЕСПУБЛІК

Закінчувалася Перша світова війна, тріщали кордони імперій, на очах розсипалася «клаптикова» Австро-Угорщина. Численні народи, підкорені нею, піднялися до боротьби за незалежність, серед них і українці. 1-го листопада 1918 р. у Львові проголошено утворення Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР). Цей акт знайшов широкий відголосок на Лемківщині, активізував там процес національного самовизначення, започаткований ще 1837 року появою книжки «Русалка Дністрова» авторства Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича та Якова Головацького.

Вже 4 листопада 1918 р. у селі Вислік Нижній відбулися збори представників близько 30-ти лемківських сіл Сяніцького повіту, населення яких складало майже 18 тисяч осіб. Привести ці збори у Сяноці було неможливо через присутність там сильного польського гарнізону. Збори проголосили утворення Східно-Лемківської Республіки, обрали Повітову Українську Національну Раду, яку очолив парох Вислока Великого о. Пантелеймон Шпилька. Для захисту Республіки організовано відділи міліції загальною чисельністю до 800 чоловік. Командантом міліції став Андрій Кир – колишній австрійський підстаршина.

У грудні на нараді уповноважених прийнято ухвалу про присedнання республіки до ЗУНР. Цей факт занепокоїв поляків і вони вирішили якомога швидше ліквідувати її. По-

кількох невдалих спробах 23 січня 1919 р. польське військо захопило Вислік, а наступного дня після запеклого бою, у якому обидві сторони понесли значні втрати, здобуло Команьчу. Проіснувавши неповних три місяці, не добившись зв'язку з Урядом ЗУНР, українською армією, не отримуючи жодної допомоги, Східно-Лемківська республіка припинила існування. За місцем останнього бою Республіку ще називають «Команецька» або «Команчанська». Так щойно відроджена Польська держава втілювала гасло «За нашу і вашу свободу», яке зродилось у боротьбі польського народу за своє визволення від поневолювачів.

Вирували події і на Південній та Західній Лемківщині. 8-го листопада 1918 р. у Старій Любовні (нині Словаччина) засновано Руську Народну Раду, а 5-го грудня у Фльоринці проголошено створення Лемко-Русинської, або Фльоринської Республіки, яка об'єднувала 130 сіл. Обидва утворення діяли узгоджено у визначені політичного вектора свого майбутнього, який, на жаль, не був спрямований на об'єднання з ЗУНР. У кінцевому підсумку було прийнято рішення про приєднання до Чехословаччини. Це різко змінило позицію польських властей, яка до цього була в міру нейтральною. У середині 1920 р., проіснувавши 16 місяців, Фльоринська Республіка була ліквідована.

Незважаючи на поразку, обидві Лемківські республіки відіграли надзвичайно важливу роль у становленні національної свідомості населення краю. Вони поховали нав'язуваний йому міф про принадлежність лемків до польського етносу. Окрім того, Східно-Лемківська республіка рішуче засвідчила бачення свого майбутнього у складі Української держави. Про це сьогодні повинна знати вся країна.

Варто подумати про увічнення омитого кров'ю патріотичного пориву лемків хоча б скромним обеліском. Зрозуміло, що це зустріло б протидію з польського боку, але є ж у Львові «цвінтар Орлят». Наша та їхня історії повинні однаковою мірою сприймати та поважати одна одну.

ПЕРША ПОЯВА ЛІНІЇ КЕРЗОНА Як виник кордон між Польщею і радянською Україною 1920 року

Як формувалися кордони

Лінія Керзона на географічній карті відмежовує польську територію від української. В історії України та Польщі вона фігурувала двічі: уперше під час радянсько-польської війни 1920 року з негативним результатом для України, а повторно — на Тегеранській конференції глав держав антигітлерівської коаліції (1943-го) із позитивним результатом. Обидва випадки мають спільний знаменник — політику Кремля щодо Польщі та України, але мусять розглядатися окремо. Українсько-польський державний кордон встановлювався в силовій боротьбі або в дипломатичних переговорах великих держав упродовж 30 років, а тому слід розуміти обставини, у яких перебували згаданий тривалий період політичні сили, що відстоювали

національні інтереси своїх народів. Отже, у цій статті поговоримо про обставини першої появи лінії Керзона. Друга заслуговує окремого матеріалу.

Лінія Керзона, як і весь комплекс українсько-польських відносин у ХХ столітті, цікавила мене довгий час. Свою першу статтю «Лінія Керзона в історичній долі українського народу» я опублікував ще в 1991-му в журналі «Наука і суспільство». З 1993 року очолив групу науковців і вчителів в українській частині спільноти з поляками урядової комісії експертів у питаннях удосконалення змісту шкільних підручників з історії та географії. Щороку ми збираємося, щоб обмінятися судженнями, чи нема в нових підручниках матеріалів, здатних негативно вплинути на образ сусіднього народу, чи не пропущені сюжети, які сприяють виробленню у школярів позитивного ставлення до нього. Багато разів брав участь в українсько-польських семінарах із «важких питань» спільноти історії. Наводжу факти особистої біографії, щоб читачі з більшою увагою прислухалися до аргументації, наведеної в цій статті.

Досвід спілкування з видатними польськими істориками переконав мене в тому, що спільнотою погляду на наше минуле чекати не слід, але на «важкі питання» можна подивитися без зайвих емоцій. На жаль, цьому заважають крайні погляди з обох сторін, які не спираються на всю суму об'єктивних фактів. На превеликий жаль, до таких міркувань нині схиляється керівництво Польської держави, незважаючи на наявність спільної для обох країн загрози з боку Кремля.

Державотворчий процес в Україні й Польщі відбувався майже одночасно, але в різних умовах. На відміну від України для Польщі вони були сприятливими, її відродження як держави домагалися обидві супротивні у Світовій війні сторони.

У польських колах роками тривали дискусії, у яких кордонах має відроджуватися країна: п'ястівських чи ягеллонських? Династія П'ястів, що перервалася в 1370 році, володіла землями на заході. Річ Посполита Ягеллонів втратила західні землі, але істотно поширилася на схід: на землі Литви, Біло-

русі та України. Практично всі польські політичні сили дійшли висновку, що треба обстоювати ідею відновлення Речі Посполитої в кордонах, наблизених до 1772 року (тобто до її першого поділу). Я не раз запитував польських колег, чим пояснювалася та одностайність, із якою гвалтувалося прагнення литовців, українців і білорусів встановити після розпаду багатонаціональних імперій власну державність. Адже час імперій у ХХ столітті вже минав, пригноблені громадяни прагнули жити в національних державах. Відповідь була однією: надто вузькою виявилася смуга польської етнічної території від півночі до півдня, на якій поляки становили більшість населення.

ВВАЖАЮЧИ ПОЛЬЩУ ГОЛОВНОЮ ЛАНКОЮ В «САНІТАРНОМУ КОРДОНІ» НАВКОЛО БІЛЬШОВИЦЬКОЇ РОСІЇ, ФРАНЦІЯ, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ І США НАДАЛИ ЙІ ВЕЛИКУ КІЛЬКІСТЬ ОЗБРОЄННЯ

Справді, середньовічний польський західний кордон зник під впливом політичної й демографічної експансії німців, які розширювали власний «життєвий простір», відбираючи слов'янські землі (*Drang nach Osten*). На своїх західних землях поляки стали національною меншиною. Після утворення Речі Посполитої вони активно колонізували величезну територію Великого князівства Литовського включно з його білоруськими й українськими землями. У литовській столиці Вільно (Вільнюсі) і галицькій столиці Львові поляки стали з XIX століття більшістю населення, однак залишилися національною меншиною на етнічній території литовців, білорусів та українців.

«Начальник держави» Юзеф Пілсудський тиснув на Францію, щоб забезпечити найвигідніший західний кордон, але водночас докладав зусиль для поширення польської військової присутності на східному напрямку. Очільників Франції не треба було благати про підтримку. У міру того як вимальовувалася перемога більшовиків у громадянській війні, їхня зацікавленість у створенні могутньої Польщі ставала величезною. Франція потребувала союзника на східних кордонах Німеччини.

ни, щоб у разі нового збройного зіткнення змусити останню воювати на два фронти, як це сталося у 1914–1917 роках.

Територія, окупована кайзерівською армією на сході, залишалася під німецьким контролем і після капітуляції Німеччини. Велика Британія і Франція так розпорядилися, щоб усунути можливість встановлення в цих регіонах більшовицької адміністрації. Однак німецькі війська на початку 1919 року стали повертатися додому, і в Білорусі та Україні розгорталася боротьба за владу. Одним із її учасників була армія Пілсудського, якій вдалося оволодіти частиною Білорусі, усією територією Західноукраїнської Народної Республіки та українськими землями в складі УНР по Збруч і Горинь.

Тим часом Антанта прагнула обмежити Польщу на сході її етнографічними землями, щоб не зачепити інтересів Росії. Йшлося, звичайно, про білогвардійську, а не червону Росію, поки був шанс поразки останньої. Питання про східні межі території, на якій Польща мала право запроваджувати свою адміністрацію, розглядалося на Паризькій мирній конференції вже після підписання Версальського мирного договору. Було утворено територіальну комісію, якій конференція доручила визначити східний кордон Польщі, керуючись етнографічним принципом. Результатом її діяльності стала ухвалена 8 грудня 1919 року «Декларація Верховної Ради союзних та об'єднаних держав з приводу тимчасового східного кордону Польщі». Ця лінія від Гродно до Брест-Литовська, Дорогуська, Устилуга, на схід від Перемишля і до Карпат залишала Польщі населені переважно поляками землі, за винятком старовинних українських земель, заселених поляками лише частково: Підляшшя, Пояння, Лемківщини та Холмщини. Трохи згодом у зв'язку з подіями радянсько-польської війни цей кордон був позначений ім'ям британського міністра закордонних справ лорда Джорджа Керзона.

Чинник Пілсудського

Польща не піддалася тиску Антанти й не створила єдиного фронту з білогвардійцями Антона Денікіна, коли той ішов

ни, щоб у разі нового збройного зіткнення змусити останню воювати на два фронти, як це сталося у 1914–1917 роках.

Територія, окупована кайзерівською армією на сході, залишалася під німецьким контролем і після капітуляції Німеччини. Велика Британія і Франція так розпорядилися, щоб усунути можливість встановлення в цих регіонах більшовицької адміністрації. Однак німецькі війська на початку 1919 року стали повернутися додому, і в Білорусі та Україні розгорталася боротьба за владу. Одним із її учасників була армія Пілсудського, який вдалося оволодіти частинами Білорусі, усю територію Західноукраїнської Народної Республіки та українськими землями в складі УНР по Зборчу і Горинь.

Тим часом Антанта прагнула обмежити Польшу на сході її етнографічними землями, щоб не зачепити інтересів Росії. Йшлося, звичайно, про білогвардійську, а не червону Росію, поки був шанс поразки останньої. Питання про східні межі території, на якій Польща мала право запроваджувати свою адміністрацію, розглядалося на Паризькій мирній конференції вже після підписання Версальського мирного договору. Було утворено територіальну комісію, якій конференція доручила визначити східний кордон Польщі, керуючись етнографічним принципом. Результатом її діяльності стала ухвалена 8 грудня 1919 року «Декларація Верховної Ради союзних та об'єднаних держав з приводу тимчасового східного кордону Польщі». Ця лінія від Гродно до Брест-Литовська, Дорогуська, Устилуга, на схід від Перемишля і до Карпат залишала Польщі населені переважно поляками землі, за винятком старовинних українських земель, заселених поляками лише частково: Підляшшя, Пісняння, Лемківщини та Холмщини. Трохи згодом у зв'язку з подіями радянсько-польської війни цей кордон був позначенений ім'ям британського міністра закордонних справ лорда Джорджа Керзона.

Чинник Пілсудського

Польща не піддалася тиску Антанти і не створила єдиного фронту з білогвардійцями Антона Денікіна, коли той ішов

на Москву. Пояснення просте: Пілсудського не задоволяли східні кордони, накреслені, як наполягала Антанта, за етнографічним принципом, а в разі перемоги Денікіна не випадало розраховувати на щось інше. Незважаючи на те що Польща перебувала в неоголошенному стані війни з радянською Росією, «начальник держави» дав їй зрозуміти, що не втрутиться в боротьбу. Унаслідок цього дислоковані на Польському фронті найбільш боєздатні частини Червоної армії були спрямовані проти денікінівців. Пізніше Денікін скаже, що Пілсудський украв у нього перемогу.

Усі мі, колишні радянські люди, знали, що три польські армії сукупною чисельністю в 150 тис. бійців у квітні 1920 року вторглися в Україну 16 травня захопили Київ. Проте з якого дива маленький польський Давид накинувся на російського Голіфа з його п'ятимільйонною армією? Невже йшлося про те, щоб відвоювати Україну в більшовиків і віддати її Симону Петлюрі, із яким Юзеф Пілсудський у квітні 1920-го уклав оборонний і наступальний союз?

Ми не задумувалися над цим... Не задумувалися навіть над тим, чому поляків у радянській Росії називали білополяками, хоча білогвардійці в прагненні відновити «едину неподільну» Росію не забували й про польські губернії в її складі. А як було насправді?

Про польські губернії в складі Росії не забував насамперед Владімір Ленін. На відміну від Колчака-Денікіних у нього були

Мовою плаката. Так радянська пропаганда зображенула територіальні претензії Польщі

честолюбніші помисли: спочатку Польща, яку треба «проматали багнетом», далі Німеччина, яка «вже клекоче», потім Італія. І про Азію не забував... Це стало відомо в 1999 році, коли Федеральна архівна служба Російської Федерації наважилася надрукувати книгу «В. И. Ленин. Неизвестные документы. 1891–1922 гг.».

Поразка денкінців восени 1919-го створила нову ситуацію на лінії радянсько-польського розмежування. Кордону ще не було, Польща з'явилася у 1918 році без усіх кордонів. За розпорядженням Леніна з інших регіонів країни почалося перекидання військових підрозділів на лінію розмежування з польськими військами. Стягуючи сили на Західний і Південно-Західний фронти, він вимагав робити це в абсолютній таємниці. У телеграмі від 11 лютого 1920го, яка адресувалася Йосифові Сталіну (той перебував на Південно-Західному фронті), Ленін просив: «Повідомте точніше, які заходи пропонуєте для створення галицького ударного кулака й для того, щоб не тасувати дивізій; дипломатія наша повинна не галасувати, а мовчати про Галичину». Не слід забувати, що Польща проковтула Галичину під час українсько-польської війни 1918–1919 років. Інструкція «не галасувати, а мовчати» визначалася аж ніяк не бажанням зберегти в таємниці від противника наміри розпочати повномасштабну війну. Зрештою, обидві сторони розуміли, що усталення кордону між ними мусить вирішуватися не переговорами, а силовим способом. Ленін робив все можливе, щоб не здаватися ініціатором війни, оскільки народним низам остоїділи безперервні протягом шести років воєнні дії. 28 лютого 1920-го політбюро ЦК передало в розпорядження Польського бюро при ЦК РКП(б) значні кошти на підтримку комуністичного руху в Польщі та визначило основний напрям його пропагандистської діяльності такими словами: «Щоб війну з Польщею, що може виникнути, правильно зрозуміли російські й польські маси: як напад імперіалістичної Польщі на догоду Антанти на Радянську Росію, яка бажає миру».

Можна не сумніватися в тому, що Юзеф Пілсудський мав вичерпні дані про більшовицьку активність у власній країні, спрямовану на розклад державних інститутів. Готуючись до вирішальної проби сил, польське керівництво зміцнювало армію. Вважаючи Польщу головною ланкою в «санітарному кордоні» навколо більшовицької Росії, Франція, Велика Британія і США надали їй велику кількість озброєння. Польська армія за короткий час стала однією з найбільших у Європі, і Пілсудський наважився на превентивний удар.

Дуже повчально порівняти декларації обох урядів, опубліковані відразу після початку восених дій. У декларації польського сейму йшлося: «Наші Орли несуть мешканцям Волині, Поділля та Київщини порядок, свободу, благословенний мир, несуть народу можливість спокійної праці та гарантії того, що її результати ніхто не забере... Ми ведемо війну, яку нам нав'язали, з метою, щоб над нами не постала загроза нової війни. Ми повинні встановити такі стратегічні кордони, котрі забезпечували б неможливість нової війни. Опір цього, ми маємо пам'ятати, що за західним берегом Дніпра (тобто на Правобережжі. — Ред.) мешкає півтора мільйона польського населення».

Це звернення адресувалося лише мешканцям Правобережної України. Населення цих трьох губерній запевнялося в тому, що результатів його праці ніхто не забере: явний натяк на продрозкладку. Термін «стратегічні кордони» засвідчував прагнення польських політиків перетворити на державний кордон лінію розмежування сил, визначену дозволом Антанти зайняти територію колишньої Російської імперії до річки Збруч. I, нарешті, сейм висловлював турботу про польську національну меншину на Правобережжі, але не претендував на його включення до складу Польщі. Це підтверджується укладеною між Другою Річчю Посполитою та УНР 21 квітня 1920 року конвенцією. Пілсудський відмовлявся від претензій поширистися до кордонів Речі Посполитої 1772го, визнаючи Правобережжя за УНР. Симон Петлюра погоджувався з кордоном між

Польщею та УНР по лінії, яку зайняли польські війська, тобто відмовлявся від претензій на Холмщину, Підляшшя, Пояння, Лемківщину, Західну Волинь, частину Полісся по річку Збруч і Галичину.

У день захоплення Києва 6 травня 1920-го польськими військами ВЦВК звернувся по радіо до населення Польщі. Звернення, яке передрукували газети, починалося з констатації очевидного факту: війну розпочав польський уряд. Далі повторювалася заява Раднаркому, передана по радіо 28 січня того самого року, яку підписали Владімір Ленін, Лев Троцький і Георгій Чічерін. У ній запевнялося, що російський уряд бажає миру й тому Червона армія не перейде лінію Білоруського та Українського фронтів. Це можна було зрозуміти так, що лінія фактичного розмежування сил ставала основовою під час визначення кордону. Тобто Раднарком нібито готовий був укладти мирний договір ціною уступки Польщі всіх зайнятих нею українських і білоруських земель. У радіограмі від 6 травня ця теза формулювалася більш визначено: перед вторгненням поляків російський уряд був готовий поступитися Польщі «територією, навіть не населеною переважно поляками». Усі карти Кремля розкривалися в кінці.Хоча червоні війська відступали, ВЦВК був переконаний в остаточній перемозі й запевняв: «Не вірте, що Червона армія несе вам рабство чи збирається насильно нав'язувати вам комунізм. Розгромивши ваших панів, Радянська влада дасть польському народу право влаштовувати своє життя за властивим бажанням. Чи захотите ви зберегти в себе сучасний порядок, чи візьмете землю й фабрики у власні руки — це вирішувати вам самим, польським робітникам і селянам». Отже, проголошувалося, що переможна Червона армія поставить поляків перед вибором: зберегти в себе сучасний порядок або здійснити соціально-економічні перетворення комуністичного типу. Можна не сумніватися, що Червона армія зробила б правильний вибір замість поляків...

Мої коментарі до обох радіозвернень суб'єктивні. Вони, однак, відповідають подіям, що відбувалися раніше й пізні-

ше. Події, пов'язані з наступом Червоної армії, особливо показові. 12 червня армії Юзефа Пілсудського покинули Київ, 11 липня — Мінськ, 14 липня — Вільно, 26 липня — Тернопіль. В останній день свого наступу, 13 серпня, Червона армія підійшла до варшавської фортеці Модлін.

Радянська Росія не спробувала поставити населення Другої Речі Посполитої перед вибором: чи зберегти тодішній лад, чи розпочати комуністичні перетворення. Цей вибір вона таки зробила за нього. 15 липня була проголошена Галицька Соціалістична Радянська Республіка на чолі з Галицьким ревкомом, який видав декрети про конфіскацію поміщицьких і церковних земель, націоналізацію промисловості та банків. Призначений Польським бюро ЦК РКП(б) члени Тимчасового ревому Польщі (Польревкуму) зібралися 24 липня в Мінську й через тиждень у першому польському місті Білостоці оголосили про початок комуністичних перетворень.

Вимущені поступки

Керівники Великої Британії та Франції пообіцяли Польщі допомогу, але вона мусила дати згоду на східний кордон, визначений у декларації Верховної Ради Антанти від 8 грудня 1919 року. Польський уряд погодився, і 11 липня лорд Джордж Керзон звернувся до Раднаркуму з нотою. У ній пропонувалося, щоб російські війська зупинилися на відстані 50 км на схід від лінії, визначеній 8 грудня 1919-го як східний кордон Польщі. У мирних переговорах, що мали відбутися в Лондоні, британський уряд брав на себе посередництво. Визначену Антантою лінію кордону саме тоді стали називати лінією Керзона.

У відповідь Ленін у таємній телеграмі члену Реввійськради Південно-Західного фронту Іосифові Сталіну поставив вимогу «шаленого посилення наступу на Польщу». В офіційній відповіді лорду Керзону нарком Георгій Чічерін запевнив, що радянський уряд готовий проводити прямі переговори з Польщею про припинення воєнних дій і «виявляє готовність погодитися на більш вигідний польському народові території».

альний кордон, ніж той, що утворився в грудні 1919 року». Він звинувачував союзників Польщі, тобто тієї країни, із якою Росія перебувала в стані війни, в ігноруванні польських територіальних інтересів на сході, що могли бути задоволені тільки за рахунок суміжних з нею радянських республік — України й Білорусі! А через кілька днів у центральних газетах було опубліковане звернення Раднаркому РСФРР за підписами Леніна, Троцького й Чічеріна, у якому вказувалося: «Питання територіальне не може становити для нас жодних утруднень. Разом із дійсними представниками польського народу ми без зусиль встановимо кордон Польщі незрівнянно більш правильний і відповідний інтересам польського народу, ніж той, який маршал Фош і його споборники накреслили під тиском Сазонова, Маклакова та інших представників великоруської білогвардійщини». Склад «дійсних представників польського народу» був незабаром оголошений у Білостоці. Це були члени Польревкому Фелікс Дзержинський, Фелікс Кон, Юліан Мархлевський та інші компартійно-радянські діячі польського походження.

Відповідаючи на ноту Чічеріна, Керзон зауважив «готовність російського уряду надати Польщі кордон, не менш зручний, ніж етнографічний, первісно запропонований Верховною Радою». Він не мав наміру дискутувати з цього приводу і заявив з іронією: «Це, однак, не є питанням, на якому британський уряд має хоча б найменше бажання наполягати, якщо радянський уряд і далі дотримується своєї лінії». Керзон наполягав тільки на тому, щоб Червона армія зупинила наступ.

Наступ, однак, тривав і далі. Та виявилося, що Польща, так само як Німеччина чи Угорщина, не бажала приймати диктатуру радянського зразка. Завдяки мобілізації та записуванням добровольців польська армія в короткі строки зросла на 100 тис. осіб. Сейм ухвалив закон про радикальну земельну реформу, який об'єднав селянство з урядом. Франція надала Польщі допомогу збросю і боєприпасами. До Варшави прибув уславлений генерал Максім Вейган, який розробив план контрнаступу.

Російський наступ на Варшаву поступово згасав. Червона армія була знесилена втратами й відірвана від баз постачання. Польське командування створило шестикратну перевагу сил у напрямі головного удару й 14 серпня перейшло в контрнаступ. В останній декаді вересня фронт знову перемістився у район Житомира й Бердичева.

В інструктивному листі Чічеріну від 14 серпня Ленін серед умов пропонованого миру з Польщею назвав і такий пункт: «...кордонів, більших від Керзона». Тепер це означало тільки одне: добитися згоди на укладення миру через уступки польській стороні частини української та білоруської територій. Від життєво необхідних Україні й Білорусі кордонів по лінії Керзона, що забезпечувалися посередництвом Антанти, дово-дилося відмовлятися без сподівань на радянізацію Польщі.

Джерело: <https://lemko-ool.com/?p=3633&lang=uk>
(Матеріал подав Андрій Хомик, LEMKO-OOL)

ДЕПОРТАЦІЯ НАША НЕЗАГОЄНА РАНА 75-ТИ РОКОВИНИ

Останній Великдень до виселення (операція «Вієла»), с. Чорне Горлицького повіту Малопольського воєводства, квітень 1947 року. У селі було, практично, чисто лемківське населення: з 400 жителів села — 395 українців, 5 поляків. Зараз тут проживає лише одна людина

Джерело: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=232152467544105&set=gm.2147201305296978&type=3&theater>

Земля обітovanа

У нашім серці та земля,
 В яку вросло коріння роду,
 Прекрасна зблизька і здаля,
 Жадана в сонце і в негоду.
 Там поле, де орав мій дід,
 Стежки, якими ми ходили,
 Там шептіт смерекових віт
 І пращурів святі могили.
 Там плинуть води бистрих рік -
 Їх шум нам чується понині,
 Там журавлів тужливий крик
 І рідні гори та долини.
 Там в праці зранку до зорі
 Ми хліб насущний добували
 І у сусідському дворі
 З мечем ми щастя не шукали.
 Та Богом даний нам цей край
 Лиха година не минала,
 Вельмож чужих та хижих зайд
 Не раз приходила навала.
 Штандарти різних кольорів,
 Було, над нами майоріли,
 Все ж самобутній вільний спів
 Вони в нас вбити не зуміли.
 Та сили пекла заповзялись
 Згубити нас усіх нараз -
 Фронти по краю розгулялися,
 Кордони шматували нас.

А на кінець прорік диявол:
 Не ваша більше ця земля!
 Я позбавляю всіх вас права
 На небо це, на ці поля...
 Ми з болем в серці покидали
 Домівки, храми, цвинтарі
 І в світ за очі виrushали,
 Немов безрідні злидарі.
 Щоб чорну справу довершити
 Диявол смерч на край наслав,
 Щоб стерти все, коріння вбити,
 Ім'ям ріки його назвав*.
 Брутальна сила в кілька днів
 Усе дощенту зруйнувала -
 Вмирали села, змовкнув спів,
 В світи чужі нас розметало.

* * *

З тих пір спливло немало літ,
 Як в нас відбрано Вітчину,
 Та час ятрить лиш кривди слід
 І будить віру в Лемківщину.
 То ж, може, знайдеться Мойсей,
 Який покличе нас в дорогу,
 Знамено Правди піднесе
 І верне нам святі пороги.

* Операція «Віслас»

Поезія була надрукована
 у книжці «Чуеш, брате мій...»
 (Львів: «Сполом», 2010 р.).

АКЦІЯ «ВІСЛА» – ЗЛОЧИН ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ 28 квітня 1947 року – 28 квітня 2019 року

Гравюра В. Мадзеляна Акція «Віслі» 1947 року

72 роки від того трагічного ранку, коли шість польських дивізій і відділи Корпусу безпеченства публічного оточили території, на яких компактно проживало українське населення, і брутально погнали українців Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя під жорстоким військовим конвоєм від рідних хат до товарняків. Так була розпочата тотальна етнічна чистка цих теренів від корінного українського населення. Від 150 до 200 тисяч українців, серед яких до 40 % складали лемки, були насильно вигнані з рідного краю і розпорощені по всіх понімецьких землях, по 2-3 родини в різні польські села 71 повіту в 10 польських воєводствах, з метою асиміляції. Із забороною самовільного повернення на рідні землі під страхом ув'язнення. Непокірних кидали в конц-

табір «Явожно». Не щадили ні малих, ні старих. Горіли українські села, стікали кров'ю побиті й скатовані невинні люди...

Акція «Вісла» стала продовженням депортаций, організованих комуністичним тоталітарним режимом, що розпочалися із підписання 9 вересня 1944 року «Угоди між Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного визволення про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР». Загалом жертвами депортаційно-переселенських акцій у 1944 -1951 роках стали понад 700 тис. українців.

«Аналізуючи масове примусове виселення українців Закерзоння у 1947 році з погляду міжнародного права, можемо дати на ці питання досить точну відповідь: операція "Вісла" не була геноцидом. Однак вона була злочином проти людяності, воєнним злочином та етнічною чисткою» (С. Рябенко, УІНП, <http://www.istpravda.com.ua/digest/2017/05/3/149761/>).

СФУЛО вимагає правової оцінки тотальної депортації українців з автохтонних земель Лемківщини, Холмщини, Надсяння, Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 рр. відповідно до норм міжнародного права та засудження цього тяжкого злочину як в Україні та в Польщі, так і в усьому світі.

А нині схилімо голови, вшановуючи пам'ять про тих, хто тяжко потерпів від цієї трагедії. Помолімося за них і за те, щоб такі злочини більше ніколи не повторювалися.

Джерело: https://www.facebook.com/groups/sfulo/?multi_permalinks=1787743951290589&comment_id=1787849021280082¬if_id=1526038113049161¬if_t=feedback_reaction_generic&ref=notif

А. Г. ЛІПКАН,
викладач кафедри історії України
Національного технічного університету
«Київський політехнічний інститут»

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»: ПЕРЕСЕЛЕННЯ ЧИ ДЕПОРТАЦІЯ?

Тепер, коли розсекречено архівні матеріали, відкрилися можливості для грунтовного вивчення і аналізу проблеми депортациі і репатріації населення України і Польщі, виявлення справжніх причин і наслідків цих трагічних процесів. Депортациі українців з їхніх етнічних земель у Польщі не знайшли належного відображення в радянській історичній науці. Тільки в роки незалежності започатковано видання збірників документів, матеріалів і спогадів про переселення українців із Закерзоння. Таке «незручне питання», як переселення людей у післяокупаційний період з території західних областей України до Польщі та з Польщі на територію УРСР довгий час замовчувалося. У складі Польщі опинилися споконвічні українські землі Лемківщина, Надсяння, Холмщина, Підляшшя, на яких залишилось понад 700,000 українців. Під час Другої світової війни в центрі уваги польського політикуму були проблеми

Західної України, яка у міжвоєнний період входила до складу Речі Посполитої. Практично всі польські партії і угруповання виступали за те, щоб ці землі залишилися у складі Польщі після закінчення Другої світової війни. Територія Галичини розглядалась ними як невід'ємна частка «польськості», стверджувалося, що саме поляки захистили східногалицьку землю від татарських і турецьких завойовників, небезпеки загарбання Росією і тотальної русифікації. «Руська» земля Галичини подавалась як пантеон цвіту польського лицарства, а відтак — була напівмістичною святою, втрата якої прирівнювалась до національної катастрофи. Треба зауважити, що українців депортували з їхніх етнічних земель, поляків — ні. Під час депортаций, як з радянської, так і з польської сторони застосовувалися численні зловживання і наруга над переселенцями. Як зауважував І. Пельський: «Від часу татарських нападів в Україні не знали такого лиха й знущань, такого грабунку, як після Другої світової війни від комуністичної влади». Перегляд кордонів у Європі в ході Другої світової війни супроводжувався грандізною етнічною чисткою. А. Гітлер обрав її знаряддям фізичне знищення слов'янських народів з тим, щоб зробити їхні землі «життєвим простором для німців». Й. Сталін здійснював чистку шляхом депортаций. У цій системі депортаций опинилася і Україна. Одразу після повернення радянської влади до Західної України починаються політичні виселення. У повідомленні секретаря Тернопільського обкому КП(б)У Компанця секретарю ЦК КП((б))У Д. Коротченку про активізацію оунівського руху на території Тернопільської області проситься дозвіл на проведення висилки сімей «учасників банд-формувань за межі Тернопільської області». На користь виселення з Польщі національних меншин висловлювалися польські комуністи, які хотіли бачити майбутню Польщу однонаціональною державою. Це розглядалося також як метод розв'язання назрілих національних проблем, в основному українського питання, яке особливо стало актуальним у роки війни. Погляди польських некомуністичних політичних угру-

повань зі Східної Галичини збігались з намірами польських комуністів. Вони теж були за переселення українців після війни до СРСР, чи за розпорощення іх у центральній і західній частині Польщі. Правових основ здійснення депортаційно-переселенських акцій абсолютно ніяких не було. У вересні 1944 р. тодішня УРСР не була суб'єктом міжнародно-правових відносин, і не мала жодних повноважень підписувати міжнародно-правові угоди. Тодішнє керівництво Польської держави теж не мало права і повноважень підписувати цю угоду, будучи тимчасовим носієм влади. Як держава і як адміністративний апарат вона ще не була сформована. Справжній і легітимний уряд Польської держави знаходився не на теренах звільненої від нацистів Польщі, але окупованої радянськими військами, а в Англії. Задумана сталінською тоталітарною системою та польським «народно-демократичним» режимом акція геноциду мала на меті ряд цілей. Припинялося функціонування небажаного тоталітарному режиму вогнища українського національного руху, що його реpreзентувало населення «східних кресів» колишньої Польської держави. Прокомуністичні керівники тодішньої Польщі демонстрували Сталіну покірність і свою згоду обрати соціалістичний шлях розвитку. Вони також загравали з шовіністично спрямованими елементами у своїй країні, які хотіли бачити повоєнну Польщу без будь-яких національних меншин, в тому числі понад мільйонної української. У серпні 1945 р. Москва підписала й опубліковала офіційно договір з Польщею про визнання лінії Керзона українсько-польським кордоном і про «добровільне» виселення приблизно мільйона українців з Закерзоння. Цей договір був укладений на основі рішень Тегеранської (1943 р.) і Ялтинської (1945 р.) конференцій, учасники якої, керівники СРСР, Англії і США, і не думали питати згоди України на відірвання від її земель Підляшшя, Холмщини, Любачівщини, Надсяння, частини Бойківщини та Лемківщини. Для членів антигітлерівської коаліції це питання було несуттєвим, а для українців, які опинилися на Закерзонні — трагедією. Най масовіші нищення

українців, які активно почалися з червня 1945 р. тривали аж до травня 1947 р. 24 липня 1944 р. фронтові частини Червоної Армії вдруге ввійшли до Львова. Як тільки Червона Армія увійшла на довоєнні землі, які до 1939 року були у складі Польщі, власті СРСР і Польщі у Москві схвалиють рішення, яке для широких мас українців і поляків виявилося несподіваним: взаємне переселення. 9 вересня 1944 р. у Любліні була підписана «Угода між урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного визволення про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР». Одним розчерком пера, за традиційним більшовицьким взірцем вдалося зробити те, про що мріяли польські націоналісти роками. Ще йшла війна, ще не були встановлені кордони, а Польща на основі цього документу одразу позбулася близько 600 тисяч українців. Шляхом обіцянок щасливого життя у вільній Україні, свободи національного розвитку, методами залякування і обману, а в багатьох випадках і провокацій, вдалося за короткий термін переселити десятки тисяч українців до УРСР і сплюндрувати квітучий край за Сяном. З вересня 1945 р. на територію південно-східної Польщі було спрямовано три дивізії Війська Польського (ВП), основним завданням яких було здійснення переселення українців. Підтвердженням цього служило рішення Восводського комітету безпеки в Жешові, який наказав виділити 2/3 особового складу полків для акції переселення. Для виселення українців були задіяні всі силові структури комуністичної Польщі — Військо Польське, «Міліція обивательська» (МО), «Ужонд Безпеченства Публічного» (УБП), «Охотніча Резерва Міліції Обивательської» (ОРМО), «Баталіоне Хлопське» (БХ). Активно проявили себе Національна Організація Військова (НОВ), Національні Збройні Сили та інші. Вересень 1945 року. Почалася ворожа пропаганда проти українців на території Польщі. З вересня 1945 року уряд Польщі, всупереч рішенню, прийнятому на Варшавській конференції, направив на українські землі 3 дивізії піхоти з метою примусового вивезен-

ня українців на територію УРСР. Запалали цілі села на Лемківщині, Надсянні, Холмщині. Так у селі Піскоровичі загинуло 720 осіб, а у с. Павлокома — 365, у с. Малковичі — 140, у с. Вільшани — 18 українців. Згоріли цілком с. Завадка, де під час акції вбито 32 особи, і с. Кальниця, де загинуло 20 осіб. Делегатів Варшавської конференції заарештували, українські комітети ліквідували. З вересня 1945 року до липня 1946 року виселили 280000 українців. Згодом депортували 482880 українців. У протоколі Політбюро ЦК ПОРП окремим пунктом визначена сутність акції переселення, як «репресивна». В рамках цієї акції проти українського населення прийнято постанову: операцію виселення («Вієла») узгодити з урядом Радянського Союзу та Чехословаччини. Управління громадської безпеки в Жешові рекомендувало навіть переселяти мішані родини, якщо батько не був поляком. Такий підхід органів влади до переселення спричинився до того, що воно набрало рис депортації. За участю військових підрозділів було виселено понад 260 тис. осіб 31, а всього у 1944—1946 рр. до УРСР було виселено майже 500 тис. українців. Причому депортація не оминула навіть тих західних українців, які служили у Червоній Армії. Кульмінаційними моментом польсько-українського конфлікту була операція «Вієла», скерована проти українців Закерзоння і відділів УПА, які обороняли українське населення від насильницького виселення з автохтонних прадідівських земель. Як зазначалося на розширеному засіданні Української Всесвітньої Координаційної Ради в Києві 22 серпня 1996 р., до вересня 1946 року з території Польщі виселено в Україну 488.662 особи. Залишилося на своїх землях ще близько 200,000 осіб, на яких, власне, і чекала кривава акція «Вієла». Політика польської комуністичної влади щодо українців здійснювалась відповідно до загальної концепції творення в Польщі однонаціональної держави. Планувалося досягти цього насамперед перед переселенням українців в УРСР, а пізніше, в ході акції «Вієла» — на західні і північні землі Польщі, де вони мали швидко полонізуватися. 23 квітня 1947 р. Політбюро ЦК ПОРП

ухвалило створити для українського населення концтабір у Явожні. Оскільки Договір про переселення українців і поляків між ПНР і УРСР (після дворазового його подовження) перестав діяти, а уряд УРСР вже не хотів його подовжувати, треба було шукати інші шляхи ліквідації української меншості на території Польщі. І перші проекти переселення решти українського населення, на так звані «одзискане» землі (полищені німцями польські землі на Одері та у Східній Пруссії, що входили до складу Німеччини) було представлено першому секретареві ЦК ПОРП В. Гомулці ще в листопаді 1946 р. Уже в лютому 1947 р. заступник начальника Генерального штабу Польського війська генерал С. Моссор чітко висловився з цього приводу: «Навесні провести енергійну акцію переселення цих людей поодинокими сім'ями по цілих повернених землях, де швидко асимілюються». Тому безпідставно є поширена думка, що акція «Вісла» була пов'язана з убивством віце-міністра оборони Польщі генерала К. Сверчевського (28 березня 1947 р.). Це лише прискорило реалізацію цієї акції, бо вже наступного дня Політбюро ЦК ПОРП прийняло постанову: «Швидкими темпами переселити українців та змішані сім'ї на возз'єднані землі (перш за все до Південної Пруссії), не утворюючи груп і не близче, ніж за 100 км від кордону». 28 квітня 1947 року операцівна група «Вісла», що налічувала близько 20 тисяч солдатів, функціонерів управління громадської безпеки і громадської міліції, розпочала виселення українців. Акція, що означала заперечення будь-якого права людини, намір знищити духовні корені українського народу шляхом його тотального виселення, охопила територію 19500 кв. кілометрів — Лемківщину, Надсяння, Холмщину, Підляшшя... Тут від доби Київської Русі постійно проживали єдиною спільнотою українці. Того дня шість дивізій Війська Польського оточили українські села, а відділи НКВС і Чехословацької прикордонної сторожі заблокували кордони на сході і півночі. О 4-й годині ранку операційна група «Вісла» під командуванням генерала Моссора приступила до вивезення українців до воєводств північної і західної

Польщі. Згадана кількість війська розраховувалась на основі того, що військові органи не брали до уваги чисельність відділів УПА, а лише плановану до виселення кількість сіл в районі «S» — Сянік. Розподілили вони по 20—50 солдатів на одне село плюс 30—150 — особовий відділ на кожний з 28 підрайонів, на які припадали від 6 до 21 сіл. Такий розрахунок сил свідчить про те, що основною метою акції «Вісла» було виселення українців, а не боротьба з УПА. Отже, нічого дивного, що безпосередні дії проти УПА відійшли на другий план. Міністр національної оборони маршал Польщі М. Роля-Жимерський звернув на це увагу командуючого оперативною групою (ОГ) «Вісла» генерала С. Мосора. Реалізація військової акції «Вісла» набрала рис депортациї. Населенню давали близько двох годин на зібрання найпотрібніших речей і залишення села. Брутальні методи виселення, а пізніше довготривала подорож у жахливих антисанітарних умовах, спричинилися до того, що на кінцевих станціях, депортовані були у жахливому стані. Всього військо депортувало близько 150 тисяч українців, яких було оселено в Ольштинському, Щецинському, Вроцлавському, Познанському, Гданському і Білостоцькому воєводствах (назви дані згідно з адміністративним поділом Польщі від 1946 р.). Акцію було поширено на всі українські сім'ї, без огляду на ступінь лояльності і політичної принадлежності. Переселенню підлягали також сім'ї українців-офіцерів і солдатів Війська Польського, працівників органів безпеки та демобілізованих фронтовиків. Акція «Вісла» тривала з 28 квітня до 12 серпня 1947 року. За цей час з українських етнічних земель у Польщі виселено на північно-західні землі 140,575 осіб української національності та змішаних польсько-українських сімей. Операція розпочалася, коли люди засіяли свої поля, а нового врожаю ще не зібрали. Все треба було залишити і виїжджати з тим, що можна було покласти на віз, а найчастіше, нести в руках. На новому ж місці — в колишніх німецьких областях — українці знайшли все знищене війною. У польських селах українське населення було розпорощене по 2—3 родини і без права по-

вернення додому. В Ольштинському повіті переселення робили повторно, бо виявилося, що в одному регіоні було занадто забагато українських родин. Людей поселяли в зруйнованих хатах, бо все країце було захоплене місцевими і приїжджими відразу після війни. Евакуйовані довгий час були в шоці, вони надіялись на скоро повернення додому. Деякі господарі, молодь таємно повертались до своїх осель, доглядали рештки господарки, урожай, щоб запастися хлібом на зиму. Але їх відразу ловили й повертали назад, а частіше відправляли в Явожно. Цей концентраційний табір для українців у Пришвінському воєводстві нічим не відрізнявся від Освенциму. Не функціонував тільки крематорій. Табір мав 12 кулеметних веж, три ряди огорожі з колючого дроту, а від дороги — стіну з бетону висотою 5 м. В охороні служили 18 офіцерів і 300 солдатів. Серед в'язнів були жінки і навіть діти. Особливо тут переслідували священиків, інтелігенцію. За 20 місяців у таборі було ув'язнено більше 3 тисяч мирних людей, з них 136 чоловік за короткий період загинуло. В'язні тяжко працювали по 12 годин у дві зміни за півлітра кави і шматок чорного хліба. Інколи давали цілого пересоленого оселедця без води, або суп з риб'ячих голів. У туалет водили за командою. Спали люди на дерев'яних похилих нарах без матраців, за невиконання норм в'язнів жорстоко карали. Їх ставили «на стійку з цеглинами в руках», примушували годинами стояти навколошки, замикали в карцер і мучили допитами. Були випадки самогубства на огорожі, по якій проходив електричний струм. Тільки на початку січня 1949 року табір перетворили на тюрму для полонених воїнів УПА. Репресій зазнали священики православної і греко-католицької церков. Частину кліру було заарештовано і засуджено на термін від 4 до 10 років. До УРСР було виселено близько 300 греко-католицьких священиків¹⁸, православне духовенство і членів консисторії Автокефальної Православної Церкви з Холма. У Люблінському воєводстві зменшено кількість православних парафій до семи і одного монастиря. Частину святынь влада передала римо-католицькій церкві, а інша частина

була зруйнована і розібрана. В акції «Вісла» брало участь 120,000 чол. польського війська і різноманітних збройних формувань. Більшовики кинули на проведення цієї акції танкову дивізію та спеціальні противартизанські загони і заблокували українсько-польський кордон, чехи вислали одну гірську бригаду, декілька піхотних дивізій і старшинську школу з Праги. І все це проти 2,5—3 тисяч вояків УПА! На фоні безперервних боїв з УПА йде масове насильницьке виселення українців. Спалення українських сіл, вбивства українців, що опирались виселенню, ув'язнення 4000 українських жінок, дітей та людей похилого віку в концентраційному таборі в Явожні — основні риси депортації українців. На середину 1947 року депортация, в основному, була закінчена. Вивезення українського населення позбавило збройну боротьбу УПА на цих теренах основної мети, зробило її тут безперспективною. Тому Головнокомандувач УПА Р. Шухевич вирішив припинити боротьбу на Закерзонні. Так тодішній уряд Польщі, при потуранні Москви, провів фактично жорстоку депортацию українського населення, порушивши загальнолюдські норми життя. У зв'язку з депатрацією поляків з України та українців з Польщі активізувалась діяльність АК. Причому у цей період часто АК діяла спільно з УПА проти заходів радянської влади. Загалом за весь післявоєнний період з СРСР в Польщу було переселено близько 2,3 млн поляків. Насильницька акція під кодовою назвою «Вісла» залишається однією з найтрагічніших сторінок в історії українського народу. З серпня 1990 року Сенат Польщі засудив її, але величезний пласт юридичних питань у зв'язку з цією акцією ще чекає свого розгляду польським сеймом.

*Матеріал розмістив Андрій Хомик, США,
на сторінці LEMKO-OOL:
<https://lemko-ool.com/?p=3291&lang=uk>*

ВІЙНА ЗАКІНЧИЛАСЯ, А ДЛЯ НАС ТРАГЕДІЯ ТІЛЬКИ ПОЧАЛАСЯ

Як стверджують історики, «від часу татарських нападів в Україні не знали такого лиха – й знищань, такого грабунку, як після Другої світової війни від комуністичної влади». Й. Сталін здійснював чистку шляхом депортаций. У цій системі опинилася й Україна. Залишилась знищена, сплюндована Лемківщина. Польські війська разом із радянськими карніми загонами КДБ безжалісно, насильно вигнали лемків з їх споконвічних рідних земель. Майно вигнанців було розграбоване або знищено, села спалені, зруйновано близько 400 церков, сплюндовані цвинтарі. Багато сіл зникли з лиця землі і «існують», хіба, у нашій пам'яті. Подаю список уже неіснуючи (лише на Лемківщині!) сіл. Можливо, він не повний, тож можна доповнити:

Бальниця, Баниця, Белхівка, Білична, Бліхнарка,
Вернєївка, Вислік Великий, Вишеватка, Вілька, Вільшня,
Волосате, Волтушово, Воля Вижня, Воля Нижня,
Дарів, Довге, Довжиця, Дубрівська Руська, Душатин,
Жидівське,
Завдка Морохівська, Завої, Зубенсько,
Кам'яне, Кам'янка, Карликів, Климківка, Клопітниця,
Королик Волоський,
Лабовель, Липна, Липовець,
Мощанець,
Незнайова,
Ожина,
Полонна, Поляни Суровичні, Прелуки, Прибищів,
Радоцина, Райське, Ратнавиця, Регенів Вижній, Ростока Мала,
Ростайне, Рудавна Риманівська,

Свіржова Руська, Святківка, Склодисте, Смеречнє,
 Сторожі Великі,
 Сторожі Малі, Суковате, Суровиця,
 Тарнавка, Тиханя,
 Угрин,
 Черемха, Чертижне, Чорне,
 Шкляри,
 Щербанівка,
 Яблониця Руська, Явірник, Яселко, Яшкова, Ясьонка, Ясель.
 Село Вільхівці злучене з м. Сянік, Явірники – із Шавницею.

Роман КАБАЧАЙ

ЧИМ ЗАВИНИЛИ УКРАЇНЦІ ЗАКЕРЗОННЯ?

Одне із найчастіше висловлюваних переселенцями з Польщі в Україну питань : «Кому це було потрібно?» Незважаючи на те, що тема т.зв. обміну населенням між Польщею й Україною дочекалася уже кількох поважних досліджень, на це питання досі не можна відповісти однозначно. Єдиний аргумент, який

тепер, через 60 років після останніх виселень надалі переконує – «українці Польщі завинили тим, що народилися у той час і в тому місці». Однак тільки тепер, після усіх мук закерзонських запитуємо: чим прогнівили Господа, що послав такі страждання? Для комунно-більшовицького сатрапа Сталіна, який у ХХ ст. виявився найуспішнішим «собирателем земель українських», факт існування мільйонної маси українського населення на захід від лінії Керзона став якнайбільш придатним для реалізації ідеї обміну населенням, з допомогою якої СРСР позувався кресових поляків і залишав за собою землі Волині та Східної Галичини. Під тиском Москви ПКНВ підписав угоди про такий обмін також із Литвою та Білоруссю, відлив поляків відбувався теж із земель Віленщини, Городенщини і Берестейщини. Однак саме на польсько-українському відтинку двосторонній рух переселенців набув найбільш виразного і масового характеру: радянське керівництво було найбільш зацікавлене у повному виселенні поляків, а польські комуністи – у повному виселенні українців.

У литовському випадку було одразу відомо, що післявоєнній Польщі не вдасться зберегти за собою Вільно, оскільки Москва показово перенесла столицю Литви з Каунаса до цього міста, тепер Вільно стало Вільнюсом. На білоруській ділянці кордону комуністична імперія пішла на терitorіальну поступку у порівнянні з вереснем 1939 р., коли до складу Білоруської РСР увійшла Білосточчина. Тому СРСР міг собі дозволити на фактично одностороннє відселення поляків, що почалозагрожувати цілковитим обезлюдненням районів (кінцевий баланс польсько-білоруського переселення склав 250 тис. кресових поляків на 35 тис. білостоцьких білорусів і українців). На землях Волині й Східної Галичини поляки становили більшість у містах, що загрожувало постійним протистоянням із російсько-комуністичними властями, а також дипломатичними проблемами у переговорах із країнами-преможницями. Результатом тривалих переговорів у Кремлі спершу лондонського уряду Польщі, а згодом люблінського

промосковського стало нібіто «милостиве залишення» післявоєнній Польщі 22 повітів Закерзоння. Очевидним однак було те, що ці повіти не складуть жодної конкуренції б новим областям УРСР: Львівській, Дрогобицькій, Тернопільській, Станиславівській, Волинській і Ровенській (подастесь за тодішніми назвами і кількістю).

Під час переговорів росіяни тримали польських посланців у постійному напруженні, дратуючи їх а то висновками Академії наук про український характер Холмщини, а то листами з Лемківщини з проханням приєднати до СРСР (у тих-таки листах лемки з Горлицького селянського комітету на-голосували: якщо СРСР не хоче їхньої землі, нехай відчепиться й від них самих, – інша справа, що цих закликів ніхто не почув). Саме тоді виробилося зацікавлення польської сторони у тотальному виселенні українських громадян зі своєї території. У ході переселення це зацікавлення тільки зростало, зважаючи на етнічний конфлікт з обох боків кордону, а також те, що виселення поляків з України набирало оборотів. Чутки про можливе приєднання Закерзоння до УРСР ширилися від Ліська до Володави аж до початку акції «Вієсла» (нерідко ці чутки запускало українське підпілля, однак переконувало це не лише українців, але й місцевих поляків).

Єдине, що можна додати – московське керівництво насправді ніколи не хотіло присуднувати вузьке пасмо від Підляшшя до Криниці до своєї червоної імперії. Не лише з приводу нерівного кордону, який би зійшов із вигідних у цьому сенсі Бугу й Сяну і загубився б десять у передгір'ях Бескиду та болотах поліського приозер'я, не лише з причини розширення в такому разі території боротьби із УПА, а з такої банальної причини, що українське населення Польщі надзвичайно вигідно пасувало до «обміну на поляків». У цьому основна суть «трансферу» – обґрутування факту позбавлення власного дому і малої батьківщини нормами тодішнього міжнародного права, яким одностороння депортація засуджувалася, а коли та ж таки депортація провадилася в обидві сторони, вона дивним чином

втрачала свій злочинний характер, а набувала ознак «добровільності». Однак це все тільки теорія.

На практиці наше переселення виглядало інакше. Ніхто не ставить під сумнів примусовість відселення польських автохтонів з кресів. Дивно для мене звучить теза про те, що поляки у ХХ ст. були нібіто зайдами на українсько-руській землі. У теорії можливо й так. Можливо, кожен поляк на Волині чи в Галичині на підсвідомому рівні розумів, що живе на території не етнічної, а лише політичної Польщі. Проте його мала батьківщина від усвідомлення цього факту ніяк не зменшувалася, а розлука з нею була так само болісною, як для німців Східної Пруссії, угорців Південної Словаччини чи українців Закерзоння розлука зі своєю. Проблемою досліджень усіх цих виселень є брак порівняння, контексту чужого переселення. Можливо, саме дивлячись на історію інших «масових міграцій», як ще часами дозволяють собі кабінетні історики називати велику східноєвропейську депортацію післявоєнних літ, Євген Місило зробив безсторонній висновок про те, що переселення польських українців на територію УРСР було най-брутальнішим, найбільш затягнутим і результативним з огляду на «підчищеність» території (акція «В», зрештою, «підмела» і родини мішані, які чудом збереглися на рідних землях). Те, що з вузького пасма уздовж польсько-білоруського, польсько-українського і польсько-словацького кордону «назбирано» для заміни на кресових поляків з України 488 тисяч (!) українців, означає лише те, що ця багатостражданна земля попросту була вичищена з автохтонів. Професор Айненкель з Варшави справедливо зазначає, що «жоден з тих повітів не мав української більшості». Однак разом з ця закерзонська маса, складена чіткою мозаїкою гмін (позначеніх тепер мапою існуючих і знищених українських церков), виражала виразну більшість на своїх землях і жодні штучні повітові кордони тут ні до чого.

Якщо говорити про аспект добровільності у переселенні українців з Польщі, то слід окреслити кілька географічних та психологічних моментів цього явища. Відносно добровільні

виїзди, характерні для двох закерзонських регіонів – Холмщини і Лемківщини. Київський професор Володимир Сергійчук в одному із виступів окреслив контингент переселенців з цих земель як «застрашений і змоскалізований». У цих двох словах як гірка правда, так і певне виридання з контексту. Правда полягає у тому, що перших переселенців справді можна окреслити як ніби застрашених і ніби змоскалених. Залякування холмщаків велося від ранньої весни 1944 р., коли польське підпілля «відповіло за Волинь» – спалило біля 50-ти українських сіл Холмської землі, Сагринь, Берестя, Верешин, Молодятичі, Крилів та інші села над Бугом і Гучвою, показуючи православним «Ruskim», хто в домі хазяїн. Це закарбувалося у пам'яті холмщаків, перевезених пізніше радянськими товарняками за Буг. Заляканість ця мала свої конкретні межі – не поїхали греко-католики Томашівщини і Грубешівщини, а також мешканці холмсько-підляського пограниччя – повітів Біла і Володава. Чому? Перші були носіями меншої дози «любові до Рассеї», а другі – менше застрашенні польським підпіллям, оскільки жили в зоні Полісся, де було менше партизанських формувань будь-якої політичної спрямованості з огляду на важкі геокліматичні умови та первинну свідомість «уттейшого» населення.

На Лемківщині майже не було партизанського руху, але пам'ятними були бої на Лупківському і Дуклянському перевалах, які знищили чимало лемківських і руснацьких поселень з обох боків кордону. Тому налаштовані позитивно до ССРП лемки, не маючи особливо вибору, зголосувалися на виїзд до «Росії», не думаючи, що їх «там» може зустріти ще більше лихо, ніж на цій збудованій гірській землі. Мало хто думав, наскільки буде жалкувати за цією неврожайною, кам'янистою, але своєю землею. Напрошується висновок: про застрашеність і змоскалленість жителів Холмщини і Північної (польської) Лемківщини мусили виступати одночасно, «в квадраті», – якби ці причини виступали окремо, результат був би подібним до акції переселення між ССРП і Третім Рейхом 1939 р., коли з Лемківщини виїхало близько 5 тис. осіб, а з Холмщини і того менше.

Виїзд із Холмщини був настільки масовим і географічно чітко окресленим, що жахнув решту українців у Польщі, а особливо українське підпілля, яке розпочало низку заходів, щоб запобігти подальшим виселенням. Одного зі спійманих пізніше поляками упівців з Довжнева, що по-сусіству із Холмчиною, запитали, що саме привело його до лісових повстанців. Відповідю було «трагедія Холмщини». Звичайно, варто на даному прикладі віддати належне також оунівській ідеології, яка намагалася зліпити з окремих і віддалених шматків української етнічної території цілісність Закерзоння: рекрутування до УПА починалося від агітації на захист рідної хати, малої батьківщини, а вже згодом Закерзоння й України. Однак неможливо було виконати це завдання за тих кілька років, особливо в умовах конфронтації з польською владою, переселеннями та неприхильним ставленням до націоналізму у деяких регіонах Закерзоння. Тому більшість переселенців приїхала в УРСР саме холмщаками, підляшуками, надсянцями, лемками. Закерзонцями деякі з них стали тільки в 90-х роках.

Подальше виселення проходило нерідко під багнетами. 1945 р. впроваджено фільтраційні табори, до яких зганяли населення окремих сіл і вже там проводили оформлення переселенських документів – т.зв. «евакуаційних листів». Робилося це також з огляду на небезпеку з боку українських партизанів: після того, як упівці вбили, або викрали кількох членів евакокомісій з УРСР (переважно це були працівники НКВД), перебувати «в те-рені» довше, ніж світловий день було страшно. Також від 1945 р., коли були підключені до виселення дві дивізії Війська Польського (8 і 9-та), під час виселень окремих повітів застосували нову тактику, названу «рубанням голови гідри»: спершу виселяли повітові містечка (найбільш показовими були в цьому випадку Любачів, Перемишль, Лісько і Володава), а вже потім сільське населення. У містах проживало небагато українців, значний відсоток становила інтелігенція. Тому стосунок до цих людей був іншим, ніж до тисяч закерзонських селян. Якщо, наприклад, одна з переселених перемиських акторок обурю-

валася, що потяг з Перемишля до Львова «йшов аж цілу ніч», то решта переселенців могла про таку швидкість тільки мріяти – їхні товарняки гуляли українськими просторами іноді й до трьох тижнів. Таких парадоксів під час переселення було чимало, а визначальним було особисте сприйняття і оцінка того, що сталося. Спільність переселенської долі формувалася десятиліттями, а тоді, в буревізних 40-х, виселення сприймалося як особиста трагедія, трагедія рідного села.

Цікавими з цієї точки зору є зібрані Богданом Гуком свідчення упівців. Для простих бійців найбільш значущими були виселення їхніх рідних сіл, до того часу вони «проводили боротьбу» з віртуальним позиційним ворогом – комуно-більшовицькими агітаторами. Після виселення рідних околиць трагедія закерзонців починала набувати у їхньому сприйнятті вже більш-менш окреслених обрисів. Біль переселених на схід закерзонців є певним феноменом для історика і соціолога – тому що розселені у західних областях України холмщаки, надсянці, лемки зустрілися з викривленим відображенням власної тотожності, бо чим особливо відрізнялося село під Володимиром-Волинським від села під Грубешевом, а село під Самбором від села під Перемишлем? Те, що впродовж десятиліть у цих селах переселенців називали чужаками і зайдами, глибоко їх ображало. Голова Товариства «Холмщина» в Рівному Олександр Боровик з цього приводу висловив припущення, що особливих різниць між першими і другими не було б, якби Сталін пересунув кордони до Корця (по Збручу). Однак ніхто з переселенців не уявив собі, як поводилися б вони самі на місці цих східних галичан і волинян. Історія зіграла з закерзонцями злий жарт – зробила їх жертвами експерименту власної сільської консервативної ментальності. Мусили тому допомагати один одному і вчитися толерантності на власній шкірі. Описаний випадок, коли до Коломиї прибув новий ешелон з переселенцями, тиждень ним ніхто не займався, люди мерзли у ньому, поки земляки з-під Ярослава не порозбирвали їх із власної доброї волі по своїх і без того переповнених хатах.

Дехто записувався на виїзд до Запорізької області, бо чув «про запорізьких козаків», а потім страждав у цьому зсовистизованому і русифікованому регіоні. Інших вивезли «аж під Надвірну» і потім вони, позбавлені досвіду перших переселенців (які утікали з колгоспів півдня і сходу України), у 50-х рр. записувалися на вербовку до праці на степи і лишалися там уже і рідних земель. Були й такі, що їхали до «доброї Россії», а виявлялося, що приїжджали в «злу Україну», оскільки не чекали їх там ні російські апаратчики, ні українські колгоспники. Інтелігенція заявляла про «прагнення бути зі своїм народом» і гірко розчаровувалась, коли на сході їх називали « поляками », а на заході «лемками », навіть коли той український вчитель чи лікар був народжений і все життя провів у Лежайську чи в Радимні. «Трансфер» не питався у закерзонців, ким вони себе вважають, – він викидав їх зі своїх хат за будь-які прояви руськості: чи була то руська віра вкрай полонізованих мешканців нинішньої дільниці Ряшева Залісся, а чи то легкі прояви руської етнічності, як у випадку «замішанців» (так було названо цей етнічний острів в наукі) сіл на північ від Коросна – Красної, Бонарівки, Чорнорік. Нащадки цих людей є громадянами незалежної України і свідомими українцями. Дивно?

Парадоксально дивним є також тривальне розірвання зв'язків між вивезеними на схід і на захід закерзонцями – цього, напевно, й намагалася досягти комуністична влада. Але щоб одні, т.зв. «вісляки», вважали інших «москалями», які добровільно виїхали, а другі натомість тихенько раділи, що не залишилися і не були депортовані на понімецькі землі? Шість десятків років проживання порізно спричинилися не тільки до забуття, але нерідко й до появи цілком нових форм свідомості, яким є новозакерзонський менталітет. Одні найбільш західні у сприйнятті з України українці стали ще більш західними, іншим накинули східняцький світогляд. Що їх єднає? Поки що походження. Далі розрив тільки поглиблюватиметься. Позбавлення закерзонської землі русько-українського елементу, по іншому, ніж парадоксально і дивно і не могло б відбуватися.

У науковому світі немає тому пояснення. Лемківщина і Бут, Холмська гірка і Сян, княжий Ярослав і Перемишль й досі ставлять собі запитання: навіщо був той плач, ті сльози, виття голодних псів на прив'язі, здичавіння вишневих садочків, – кому те все було потрібно?

Джерело: <http://lemky.com/index.php?newsid=177>

АКЦІЯ «ВІСЛА». ОСНОВНІ ФАКТИ

Квітень 2019 р. – 72-га річниця Акції «Віслі», коли 140 тисяч українців зі східних районів теперішньої Польщі було насильно вивезено на понімецькі землі. Пам'ятаемо!

«...Депортованих поділено на категорії: А, В, С. Поселяли їх в розосередженні (не могли перевищувати 10% населення), 30 км від воєводських міст, принаймні 50 км від державного кордону. На мешкання призначали будівлі в поганому стані...»

У 1944–1946 роках проведено акцію виселення українців з Польщі до СРСР. Виселено 487 тис. осіб, найбільше число з територій Ряшівського воєводства — 273 330, потім Люблінського — 193 975 і Krakівського — 20 093.

Директор бюро президії Ради Міністрів на конференції в Міністерстві публічної адміністрації в середині 1945 р. так обґрунтовував необхідність виїзду українців: «Ми маємо тенденцію, щоб бути народною, а не національною державою. Ми нікого не хочемо кривдити, але ми хотіли б усунути проблему національних меншостей».

Зважаючи на незначні результати пропагандистської акції, польська сторона вирішила відмовитися від принципу добровільності. До акції направлено військові підрозділи, зокрема, 3-ї, 8-ї і 9-ї дивізій Польського війська, відділи КВБ і ГМ.

Під час виселення мали місце численні пакифікації українських сіл, а також вбивства українських мешканців ВП, відділів підпілля, а також ГМ і КВБ. У ході пакифікації неодноразово до-

ходило до масових убивств українського цивільного населення. Найголоснішим був напад відділу НЗС на село Верховини. Вбито там 197 осіб. До схожих убивств дійшло в місцевостях: Карликів, Малковичі, Завадка Морохівська, Терка, Довжиця, Пискоровичі, Гораєць, Старий і Новий Люблинець та ін. Методом натиску було також вимагання всіляких свідчень і податків від українського населення. У лютому 1945 р. ряшівський воєвода наказав видати розпорядження, яке обтяжувало українців воєнними свідченнями. Не приховувалося, що «вищезгадане розпорядження мало схилити українців особливо вороже настроєних до поляків, до переселення на схід».

Люди

Депортованих поділено на категорії: А, В, С. Поселяли їх в розосередженні (не могли перевищувати 10% населення), 30 км від воєводських міст, принаймні 50 км від державного кордону. На мешкання призначали будівлі в поганому стані. З документів слідує, що в тодішньому Щецинському воєводстві на 9800 занятих господарств близько 7450 було поважно знищених, у тому близько 3 тис. вимагало відбудови. В Ольштинському на призначених 14 тис. господарств 10 тис. вимагало серйозного ремонту. У Вроцлавському воєводстві українців

поміщено в будинках, знищених у 50–70%. Призначено їм також гіршу землю. Ті, які попали до так званих маєтків (пізніше Державні аграрні господарства), не отримали замінного майна і до сьогоднішнього дня несуть наслідки рішення з 1947 р.

Харчова ситуація населення була дуже важка. У 1947 р. перед багатьма особами з'явилася примара голоду. Лише допомога, призначана в 1956–1960 роках, поліпшила його матеріальний стан.

Українці були піддані постійному нагляду з боку ГМ і УБ. Стикалися з ворожим відношенням польського оточення (попередньо відповідно проінструктованого). У 40-х роках у рамках залякування населення, а також провокації під криptonітом «С-1» проводилися численні арешти.

З розосередженням українських сімей пов'язувалося те, що заборонялося їм міняти місце проживання. У таємній інструкції від 10 листопада 1947 р. рекомендовано: «[...] свобода руху поселенців з акції „Вісла“ принципово має бути обмежена. Зокрема неприпустиме є покидання Повернених земель і повернення на давні території. Догляд за вищезгаданим однак слід залишити відповідній владі публічної безпеки. До них також мусять скластися всілякого роду подання у вищезгаданих справах. [...] Крім того, Районний відділ Публічної безпеки має повідомлятися про кожну справу, в якій поселенець з акції „В“ звертається до властей загальної адміністрації. Контакт з Повітовим УПБ у справах поселенців з акції „В“ має бути постійним і удержанім якомога особисто». У таємній інструкції, що стосувалася принципів розміщення українських сімей, констатовано таке: «Принципово метою переселення поселенців „В“ є їхня асиміляція в новому польському середовищі, слід додати всіляких зусиль, щоб та мета була досягнута. Не вживати по відношенню до цих поселенців визначення „українець“. У випадку переходу з поселенцями на Повернені землі інтелігентського елементу, слід такий безумовно поміщати окремо та здаля від громад, де проживають поселенці з акції „Вісла“».

У «Проекті спецакції „Схід”» від 16 квітня 1947 р. у першому пункті «Завдань» записано: «Остаточно вирішити українську проблему в Польщі».

28 квітня 1947 р. 17 тис. солдатів Війська польського взяли в кільце триста, населених українцями, сіл у Ліському, Сяноцькому, Перемишльському та Любачівському повітах. Підготовлюваних для виселення часто зосереджувано на кільканадцять днів в міні-таборах — полкових збірних пунктах.

Усього від 28 квітня до 15 серпня 140 тис. українців, польських громадян, примусово було переселено з території трьох воєводств південно-східної Польщі, тобто 22 повітів, на північній західній землі. Поселено їх на території дев'яти воєводств, 71 повіту.

Між 28 квітня і 15 серпня виселено 33 тис. родин із 1244 місцевостей (у тому з колишнього Ряшівського воєводства 85 тис. людей, Люблінського — 44 728, Krakівського — 10 510).

На потреби виселення вжито 442 залізничні транспорти. Перший транспорт із депортованими українцями відправився 29 квітня із станції Щавне-Куляшне (Сяноцький повіт). З Перемишльського та Ярославського повітів транспорти із виселеними українцями, відходили зі станцій Переворськ-Горлицін та Нижній Гродзиськ. Частина тих, що виселялися, щоб добраться до залізниці були примушенні подолати трасу 50 км.

Знищення

Виселення українців, а також попередні збройні дії привели до девастації і руйнації економіки територій південно-східної Польщі. Багато сіл стерто з лиця землі, інші знищено в понад 50%. У Ярославському повіті повністю руйновано 5612 будинків, Любачівському — 7470, Сяноцькому — 8260, Ліському — 2565 і Горлицькому — 3452. Подібно було в повітах Люблінського воєводства. Залишене українцями майно було розкрадене або спустошено невиселеним населенням, перш за все, польським.

Знищенню піддалося також церковне майно. Покриви, літургійні книги, а перш за все ікони розкрадали. Більшість церков спустошено або знесено. З-посеред існуючих після війни 683 греко-католицьких церков у Польщі (6 церков знищено під час війни і боротьби з УПА) тільки частину влада передала Православній (15 до 1966) церкві і Римо-Католицькій (до 1962 лише Перемишльська єпархія цього Костелу користувалася 70 церквами). 34 церквами користувалися як господарськими будинками, головне складами. До 1967 р. у Перемишльській єпархії число існуючих церков поменшало з приблизно п'ятисот до 319, а інші покинуті церкви наразили на свідому й несвідому девастацію. До 1989 р. на території давнього Ряшівського воєводства розібрано, зруйновано або спалено 268 святынь. На території трьох деканатів Перемишльської єпархії Греко-Католицької церкви знищено додаткові 22 святині. Найбільшою українською спорудою, знищеною в результаті акції «Вісла» була церква в Радимні (1961). Церкву в с. Райське Ліського повіту підірвано в 1980 р.

Після акції «Вісла» Римо-Католицький костел перейняв понад двісті греко-католицьких церков.

На території Люблінського воєводства з 507 православних церков до сьогоднішнього дня залишилося 124.

Джерело: <http://www.nasze-slowo.pl/26068-2/>

Станан САГАН

1944 РІК: «УГОДА ПРО ЕВАКУАЦІЮ» ЧИ ДЕПЕРТАЦІЮ?

75 років тому 9 вересня 1944 р. в м. Любліні (Польща) між Урядом УРСР і Польським Комітетом Національного Визволення було підписано Угоду про **евакуацію** українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР. За уповноваженням Уряду УРСР її підписав Голова Раднаркому М. Хрушцов, за уповноваженням ПКНВ – Голова Комітету Е. Осубка – Моравський [1]. Згідно з цим документом евакуації підляга-

ли всі громадяні української, білоруської, російської і русинської національності, які «**побажають** переселитись з території Польщі на Україну. Евакуація є **добровільною**, і тому примус не може бути застосований ні прямо, ні посередньо. Бажання евакуйованих може бути висловлене як усно, так і письмово». Згідно зі ст. 22 Угода набирала чинності з моменту її підписання. Ідентифікатор документа у законодавстві України 616_065 [1].

Давайте розглянемо, що означає термін **евакуація**. Згідно з Кодексом цивільного захисту України евакуація – організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення [2].

Крім того, евакуація – це тимчасове явище. Для прикладу, людей евакуюють під час паводку. Вода повернулась в русло річки і люди повертаються у свої помешкання. Шкода, що угода від 09.09.1944 р. не передбачає повернення людей до рідного дому.

Етнічні мешканці проживали на цих землях (Лемківщина, Надсяння, Підляшшя, Холмщина, Любачівщина, Західна Бойківщина) століттями. Вони пережили Другу світову війну, почали господарювати, отже не було ніякої надзвичайної ситуації ураження населення або загроз життю чи здоров'ю.

Депортация – примусове переселення, вигнання чи висилка з постійного місця проживання або з держави окремих осіб чи народів [3]. У книзі «Переселення українського населення з Польщі до УРСР у 1944-1947 роках» («Libra», 2017) польський професор Ян Пісулінський про «добровільну евакуацію» пише, що три дивізії Війська Польського приймали участь у примусовому виселенні українського населення з південно-східних повітів Польщі. «Акцію проводили жорстоко. Стріляли у тих, хто намагався втекти, били тих, хто опирався та силою вимушували підписувати декларацію про переселення. Цілі села втікали у ліси, переховуючись там навіть тижнями, поки територію не покидали підрозділи Війська Польського.

Доля переселених людей була часто трагічною. Смертність серед людей та осіб похилого віку була дуже висока. Подорож в Україну тривала багато тижнів. На місці переселенці мусили протягом багатьох місяців спати в сараях. Як бачимо, проводилася «евакуація» зовсім не добровільно, а примусово».

Проф. Ян Пісулінський зазначив, що операції «Вісла» передували масові насильницькі депортациі польських українців до УРСР в 1944 році. В книзі використано термін депортация, а не евакуація. Гадаю, що не важко побачити різницю в термінах **евакуація і депортация** та відповідних діях відповідальних посадових осіб.

Як наслідок, за [4]: у 1990 р. акцію «Вісла» була засуджена сенатом Республіки Польща; у 2002 р. президент Польщі Олександр Квасневський висловив співчуття з приводу виконання цієї акції; у січні 2007 р. Світовий конгрес українців за жадав офіційних вибачень від Польщі за акцію «Вісла», а також виплати компенсацій постраждалим; 27 лютого 2007 р. президент Польщі Лех Качинський і президент України Віктор Ющенко в спільній заяві засудили операцію «Вісла».

За Рішенням Львівської обласної ради за № 679 від 17 квітня 2018 року «Про встановлення на Львівщині Дня вшанування пам'яті примусово виселених українців із території Закерзоння» День вшанування пам'яті примусово виселених українців із території так званого Закерзоння буде відзначатися щорічно у другу неділю вересня.

У Верховній Раді України зареєстрований проект постанови №8603 від 13.07.2018 «Про відзначення на державному рівні 75-х роковин початку депортациї автохтонних українців з Лемківщини Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Західної Бойківщини 1944-1951 рр.». За цим проектом передбачено:

1. Відзначити на державному рівні 75-ті роковини депортациї автохтонних українців з Лемківщини Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Західної Бойківщини у 1944 – 1951 рр.

2. Днем пам'яті примусово виселених автохтонних українців встановити в другу неділю вересня.

3. Рекомендувати Президенту України оголосити 2019 рік Роком Пам'яті депортованих українців з Закерзоння.

Література

1. Угода між Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного визволення про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР.http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_065
2. Кодекс цивільного захисту України від 01.01.2018. Документ №5403-VI. Розд. 1. Гл. 1. Ст. 2, п.7 / <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
3. Депортация / <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
4. Операція «Вісла». <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Рішення Львівської обласної ради за № 679 від 17 квітня 2018 року / http://oblrada.lviv.ua//document/php.doc_id/1637

ТАБІР У ЯВОЖНО

6 лютого 1945 р. польська комуністична влада офіційно створила філію Централізованого табору праці у Явожно, пере-профілювавши колишню філію концтабору Освенцим-Аушвіц. Підставою був циркуляр №42 Міністерства громадської безпеки Польщі. Проте де-факто табір розпочав роботу на місяць раніше.

Табір у Явожно був призначений для українських в'язнів, яких підозрювали в участі чи підтримці українського підпілля, а пізніше - використовувався для потреб проведення акції «Вісля».

Фото Територія Терору, Укрінформ

Джерело: ЦейДенъІсторії #ІсторіяПограниччя. Ярослава Галик поширила допис від Центр дослідження українсько-польсько- словацького пограниччя УКУ у групу SFULO / SFULO (Світова Федерація Українських Лемківських Обєднань)

Іза ХРУСЛІНСЬКА, Петро ТИМА

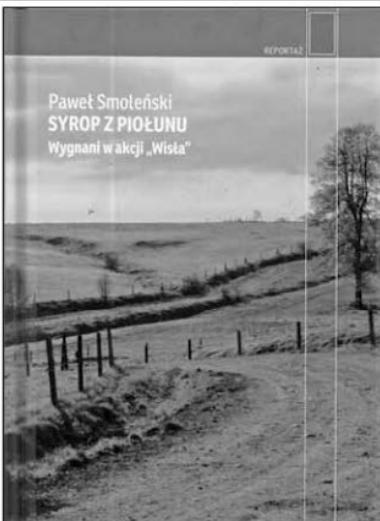
ВИГНАНІ З ОПЕРАЦІЇ «ВІСЛА» — ІНШИЙ ПОГЛЯД

**Рецензія на книжку: Paweł Smoleński.
Sygorz piołunu. Wygnani z akcji «Wisła»
Wydawnictwo: Czarne.**

Іза Хруслінська, публіцистка, активістка в справі України, української спільноти в Польщі.

Петро Тима, історик, публіцист, від 2006 р. голова Об'єднання українців в Польщі, автор рапортів про доступ се-

редовиць національних і етнічних меншин до державних медіа в Польщі; редактор репорту українська "Меншиство і мігранти з України. Аналіз дискурсу", нагороджений Президентом РП і Президентом України за діяльність у справі української спільноти та заслуги для розвитку польсько-української співпраці. Батько П. Тими, Владислав Тима, народжений у бойківському селі Завіз Ліського повіту, мати, Стефанія, в селі Молодич Ярославський повіт.

«Сироп з полину. Вигнані з операції "Вісла"», книжка Павела Смоленського, присвячена операції депортациі українців, громадян Польщі, проведеної від квітня до осені 1947 року, видана видавництвом „Czarne”, була викуплена "на пень". Тому відразу з'явився її другий наклад. Однак, ще не було серйозного обговорення цього видання. Це мовчання виглядає красномовним, воно може означати відсутність сміливості взятися за незручні факти чи протистояти домінуочому нині в Польщі цілком іншому тренду щодо історії українців в Польщі чи операції "Вісла". 28 квітня маємо чергову, 72-гу річницю цієї трагічної події. Ми подумали: полька і українець з сім'ї депортованих в операції "W", обидва громадяни РП, а спробуємо глянути на книжку Павела Смоленського не з поширеної нині подвійної перспективи, тобто з перспективи польської і перспективи української, а зі спільної. Операція "Вісла" є не тільки частиною історії української спільноти в Польщі, а й частиною нашої спільної історії, історії Польщі! І власне таку, рідкісну у нас, перспективу, і презентує книжка Смоленського.

Перспектива, запропонована П. Смоленським, особливо важлива нині, в ситуації, коли більшість польського суспільства знаходиться під величезним тиском історичної політики, особливо у сфері польсько-українських відносин. Проекція минулого, реалізовувана у рамках цієї політики інституціями держави, значною частиною медіа, інституціями культури, суттєво деформує складну картину історії наших відносин. Характерною рисою цієї ж політики є також жорстко етнічний наратив та домінування фальшивої кресової оптики. Внаслідок цих експериментів польсько-українські відносини у ХХ столітті, складні історичні процеси нині зводяться — в примітивний спосіб — до негативних понять-фетишів: Степан Бандера, УПА, та до сакральних поняття — Волинь 1943 року. В такій сильно спрощений картині історії право бути жертвами мають тільки етнічні поляки. Цей образ змінюють видання величезними тиражами історичної белетристики, телевізійний наратив та інтернет.

Підзаголовок книжки: "Вигнані з операції "Вісла", відразу вказує, кого Смоленський ставить в центрі своєї розповіді. Тих, що безпосередньо перейшли через той травматичний досвід — бо є ще серед нас, живих, ті, що мають свідчити... після 70 років. Унікальність книжки полягає також в тому, що на польському ринку ще не було такої позиції, написаної польським публіцистом, журналістом, яка би настільки показувала людський вимір цієї трагедії. Не в макро-інтерпретації великої історії, а в мікромасштабі, на рівні окремих людей: дітей, жінок, духовних осіб. Саме цей, людський аспект, в польському сприйнятті, коли йдеється про тему депортациі українців в Польщі, є майже відсутній. Зникає, коли говорять про нього історики, не кажучи вже про політиків. Спогади виселених українців в Польщі публікувалися, при різних нагодах, тільки фрагментарно. Смоленський це усвідомлює: "шматки розповідей, латки, кавалки. Так зшивають цю історію, хоч на полицях бібліотек стоять грубі книжки, написані визнаними істориками, повні документів (...), та багатьма правдоподібни-

ми тезами, які дослідники обґрунтують механізмами історії і записаним в спогадах настроєм тих часів".

Але і нинішніх — відразу додає він. Так, він має рацію! Наслідки операції "Вісла" тривали цілий період ПРН, і — як показав минулий і нинішній рік — тривають надалі. Свідки і разом з тим жертви подій 70-річної давності просять Смоленського не подавати їхніх прізвищ, а тільки ініціали, бо антипатія до них через те, що вони українці, йшла за кожним з них через все життя. Говорять: "Вже нема сили гризтися. Хочу вберегти своїх від цього". Українців-в'язнів Центрального трудового табору в Явожно змушували підписати зобов'язання, що після виходу на свободу вони не будуть розкривати, через що перешли. Багато з них, якщо ще живуть, далі бойтися порушити це зобов'язання.

Смоленський питасє сьогоднішніх мешканців III Речіпополітої, чи вони усвідомлюють українську травму "операції Вісла", бо ж наскільки сильною вона мусить бути, якщо старі, зболені люди, громадяни цієї країни української національності бояться говорити в Польщі anno domini 2017 про свої переживання, про трагедії і смерть своїх найближчих кілька десятків років тому.

Книжка Павела Смоленської змушує вразливого читача поставити собі це питання та декілька інших. Бо книжки Павела — чи присвячені українцям (як "Похорон для різуна"), чи Ізраїлю, палестинцям, курдам — не є тільки репортажами. Читач не повинен залишитись байдужим! Він має переоцінити своє звичне мислення, свої стереотипи та історичні чи національні міфи!

Смоленський відображає в книжці голос перш за все вигнаних українців, а також ув'язнених і катованих в ЦТТ Явожно, колишньої філії концтабору Аушвіц. Смоленський запитує їх передусім про те, як виглядало їх життя за часів II РП. Найгірше вони згадують пасифікаційні операції 1930 і 1938 років, пов'язані з руйнуванням їхніх церков. Розповідають про те, як католицькі ксьондзи благословляли ці операції, або як на-

вколишні польські мешканці їх підтримували! Значно більше їх спогадів стосується періоду між 1944 а 1947 роками. Живі ще свідки операції "W" є з пізнішого покоління, народженого в 30-х роках. Для багатьох з них спогади про пакифікаційні акції 30-х років ХХ століття та інші форми приниженння українців, громадян II РП, були відомі в основному з сімейних переказів. Реальність же років Другої світової війни і років напередодні вигнання 1947-го вони пережили самі і добре їх запам'ятали. Пам'ятають страх гітлерівської окупації, частина з них пам'ятає також і репресії за так званих перших советів, примусові депортациі до СРСР 1944-1946 років, психологічний тиск і терор польської влади, щоб вимусити їх виїхати. Згадують пакифікації, здійснювані Народним військом польським, чи партизанами підпілля, нелегальні повернення тих нечисленних, що пізнали реальність радянського раю. Вони переховувалися в навколишніх лісах так довго, як тільки можна було, з Бещад і Бескидів утікали на територію Чехословаччини, щоб перечекати.

Але тотальної вже операції "W" вони не уникнули.

Роки гітлерівської окупації та період 1944-1947 років для співрозмовників Смоленського — це життя у безперервній атмосфері загрози, коли вигляд вдягненої в мундир людини викликав страх. Страх і жах не виникали нізвідки. Українські села часто повністю спалювали, їх мешканців масово вбивали: жінок, дітей, людей похилого віку. Траплялося, що за день гинуло від кількох десятків до кількох сотень мирних жителів. Різні відділи польського підпілля, Армії Крайової і Батальйонів Хлопських (як в Сагрині на Холмщині), Національні збройні сили (у Верховині), разом з самообороною (як в Павлокомі), Війська Польського, Міноборони, Корпусу внутрішньої безпеки і Війська оборони кордону в сотнях селах чинили класичні воєнні злочини. Назви цих місцевостей, числа жертв, ми знайдемо максимум в історичних публікаціях, що зазвичай при описі помічені словом-відмічкою — місце "польських операцій відплати". Павел Смоленський бореться також і з цим

польським табу, наводячи спогади тих, які пережили — мешканців Павлокоми і Пискорович на Підкарпатті, люблінській Верховині, бещадських: Терки і Завадці Морохівській.

Ці розповіді дозволяють зrozуміти атмосферу операції "Вісла". "Як нині я на це дивлюся, то аж дивуюся, що ніхто з нас не втікав — згадує Марія. — За перших виселень ми йшли до лісу, бо поляки і росіяни робили облави тільки в селі, а лісі боялися. Там ми мали все: коні, корови, свині. У лісі було важко, зимно, мокро, голодно. Але безпечно. Потім вже — думає Марія — хотіли тільки спокою. Навіть не якоїсь певності, що з нами станеться. Люди мали досить безперервних втеч і перевозування, життя по кущах, у страсі, що (...) вир знов закрутиться. Хай станеться, те, що має статися. (...) Неухильно".

28 квітня — вирвані зі сну люди, змушені під тиском озброєних солдатів зібрати жменьку речей, лишити весь доборок життя, застрашенні картиною нищення і розкрадання добробку багатьох поколінь, стають учасниками наступної драми. Їх женуть в колонах, разом з майном до збірних пунктів — в тому числі і матерів з немовлятами, дітей, кволих старших людей, вагітних жінок. Після коротшого або довшого перебування в обгороджених колючим дротом таборах, весь час наражені на брутальність конвою, беззахисні. Після відбору їх завантажили до товарних вагонів, багато з них думало, що їх везуть на смерть. Так кілька років перед цим гітлерівці везли людей до концтаборів. Голод, спрага, втрата часто невеликого майна, яке їх вдалося забрати з собою: теляти, корови, одягу, ковдри... Розділення сімей, допити і побої батьків, особливо батька, але бувало що й матері.

Павел Смоленський розправляється також і з іншим, досить поширеним підходом, нелюдською холодною калькуляцією, за якою факт, що в Явожно загинуло "всього" 160 осіб, не заслуговує на глибшу рефлексію. П. Смоленський підкреслює, що реально через гесну табірну перейшло близько 4 тисяч українців, і засуджених під час операції "Вісла" і ув'язнених в таборі без вироку в 1947-1949 роках. Серед них, ув'язнених,

катованих, морених голодом, було багато жінок (у тому числі і вагітних), неповнолітніх дітей. Ми не знаємо, скільки виснажених в'язнів, покалічених фізично і психічно, після виходу з табору померло, а скільки вже були нездатні вести у міру нормальнє життя. Цього напевно ми не дізнаємося ніколи. Все ще мало про це знаємо. Свідки з "Сиропу з полину" не надто говорять про свої переживання, особливо про тортури. Доля жінок, в тому числі вагітних і неповнолітніх, поміщених в Явожно, була особливо дошкульною. Одна з жінок народивши дитину і не маючи в її замотати, порвала рештки спідниці, останньої, іншої не мала... Інша молода дівчина, нелюдсько катована під час допитів, кинулася на колючі дроти, щоб загинути і вже не терпіти...

Але депортация 1947 року має також і інші, не менш трагічні символи. Для частини українців таким символом є судові злочини, за допомогою яких всемогутня комуністична польська держава тероризувала своїх громадян. Смоленський наводить історію засудженої на смерть військовим судом опергрупи 22-літньої Розалії Мінько з Войткової в Бещадах. Її "злочин" проти держави полягав в тому, що за наказом українського підпілля вона передавала повідомлення ізбирала зілля, щоб лікувати поранених членів УПА. Останки Розалії Мінько, екстремумовані в околицях села Лішна коло Сяноку, спочили в одній з двох братських могил біля могил петлюрівців, союзників Юзефа Пілсудського, на українському військовому цвинтарі в Пікуличах під Перемишлем. Спочили, але не дістали спокою. Для польських перемишльських псевдо-патріотів Розалія залишається злочинцем! Могилу можна безкарно плюндрувати (що сталося весною 2016 року), ніхто, на їх думку, не має права покладати на могилу квітів, палити лампадки, молитися. Так говорять звинувачені нині під час судового процесу в районному суді в Перемишлі, де вони відповідають за напад на релігійну процесію на могили петлюрівців в день 26 червня 2016 р. За їх свідченнями, ця процесія, що свою традицію починає від 20-х років ХХ століття, є проявом "бандеризму" і пропаганди

"злочинної ідеології українського фашизму". Їх мало обходить той факт, що рішення про поховання, в тому числі Розалії Мінько та екскумованих з орного поля в Бірчі, прийняла в 2000 році польська держава. Їхні аргументи є доказом живучості ідеї архітекторів і реалізаторів депортації 1947 року і повоєнних антиукраїнських етнічних чисток.

Смоленському вдалося показати неспостережуваний аспект повоєнних вигнань. Операція "Вісла" ж була кінцевим актом ширшого процесу, своєрідним вінцем політики репресій і дій, здійснюваних спочатку ПРП, потім комуністичною владою, метою яких було усунуті з території пограниччя компактну українську меншість. "Остаточно вирішити українську проблему в Польщі", ця коротка фраза міцно і правдиво обґруntовувала цілі депортації. Не через фізичну екстермінацію, а через етноцид, цілковиту полонізацію, знищення місцевих українських етнічних і культурних спільнот, матеріальної культури і духовної традиції населення, що споконвіку проживало на цих територіях. До 1947 року українці були спільностю, інтегрованою перш за все навколо інституцій релігійного життя та суспільної самоорганізації: кооперативів, освітніх установ — читалень, бібліотек, аматорських театральних кіл, хорів. На сторінках книжки зі спогадів свідків видно, до якої міри операція "Вісла" — через виселення, терор і залякування, введення заборон, "дочищання" території і стеження, своєрідне приписування до ґрунту (на повернених від німців землях), довголітнє унеможливлення на практиці культівувати будь-які форми громадського життя в його національній, українській традиції та через усунення з громадського життя спільнот Церкви — непоправно знищила український спадок пограниччя. Велика частина доробку багатьох століть матеріальної і культурної присутності українців на цих землях, політика влади ПНР, від 1944 до 1989 року, безповоротно знищила!

Українці Польщі були, як в сталінських роках, так і цілий період ПРН, під постійним наглядом УБ, потім СБ. В середовищі української меншості розбудовано численну мережу сексотів,

періодично вчинялися провокації (починаючи з відомої операції С-1 щодо утворення фіктивної структури ОУН в Польщі). Українською меншістю керували за допомогою страху, ізоляючи від контактів із Заходом, а навіть із сім'ями, виселеними після війни до СРСР. Про це також пише Смоленський. Нагадує, зокрема, справу вбивства в 70-х роках ХХ століття Яна Герхарда, одного з найбільш антиукраїнських пропагандистів в ПНР і автора роману "Заграви у Бещадах", "бестселеру", друкованого до 1989 року сотнями тисяч тиражу. СБ відразу розпочала тоді операцію посиленого стеження середовищ спільноти українців, в тому числі колишніх в'язнів з Явожно та колишніх членів УПА. Причиною була одна з версій слідства, за якою письменника мали вбити "українські націоналісти". Реально вбивство мало цілком інше підґрунтя [його вбив відкинутий ним наречений доньки — Z]. Це не була єдина такого плану операція перед 1989 роком, були й інші, — вироки за зберігання "неправильної" літератури, звільнення з роботи, переслідування, тиск до співпраці з СБ, змушування до еміграції. Перед лицем наведених Смоленським фактів важко дивуватися, що загальні переписи населення 2002 і 2011 років показали, що з приблизно 150 тисяч виселених українців залишилося тільки близько 30 тисяч. Ціль депортації частково була досягнута.

Однак, в 2017 р. після 70-и років з часу операції "W" виявилося, що це не кінець, що привид "українського націоналізму" в Польщі все ще може придатися. Про це було повно в медіа, в Сеймі РП, в книжкових виданнях.

Завершальним акцентом "Сиропу з полину", є розмова з д-ром Кшиштофом Персаком, колишнім працівником ІНП про те, чим була операція "Вісла" за міжнародним і польським чинним в Польщі в 1947 році законодавством. Висновок однозначний! Вона була злочином проти людства, у світлі аналізу юридичних актів у цьому нема сумнівів. Щодо польських громадян української національності застосовано принцип колективної відповідальності. Це не змінює факту, що лише після 2007 року, після того, як Об'єднання українців в Польщі

виступило з судовим позовом, ІНП розпочав слідство у справі найбільшої після війни репресії, спрямованої проти громадян Польщі. Чим воно закінчиться лиш Господь Бог знає! Обави співрозмовників Смоленського, історична політика останніх років, мова ненависті, спрямованої на спільноту українців Польщі в останні два роки, висловлювання з антиукраїнськими акцентами деяких політиків і, врешті, голоси прокурорів сьогоднішнього ІНП, не заповідають швидкого закриття питання офіційної "державної" оцінки комуністичного злочину проти людства, яким, безсумнівно, була операція "W".

Однак, клямрою, яка зчіпляє, а може, радше, застібає, розповідь про долі вигнаних під час операції "Вієла", є події 2017 року, року 70-ї річниці операції "Вієла".

Павел Смоленський в останній частині книжки незвичайно пронизливим способом показує, як історія все ще значною мірою відбувається на житті української спільноти в Польщі. Жоден ж бо інший чинник так не визначає стан буття українців — польських громадян, як розосередження і соціальна інженерія, здійснені в 1947 році. Цей чинник надалі зумовлює як можливості розвитку цієї спільноти, так і визначає основні загрози, що постають перед нею. Серед іншого ситуацію українців в околицях Перемишля, Горлиць, Холму надалі визначають місцеві фактори, що своїми коренями сягають кінця 40-х років ХХ століття — українці на цих територіях є в значній меншості і не знаходять тут розуміння польської більшості. Але від історичних обтяжень українці з Польщі не вільні також і тому, що багато середовищ в Польщі, а також політиків і парламентаріїв, які цей диктат історії їм накидують, роблять часто з цієї спільноти своєрідного заручника трагічних польсько-українських подій ХХ століття, перш за все 1943-1945 років. Ця настанова, негативні стереотипи і упередження, проектировані на співгromадян українців, приймають різні форми — від написів на стінах, до знищення пам'ятників матеріальної культури (символічним прикладом залишається знищення куполу на давній греко-католицькій катедрі в Перемишлі в 90-х роках

ХХ століття), знищення українських пам'яток і могил в 2015 і 2016 році, нападів на процесію в Перемишлі (2016 і 2017). Надалі в центрі публічного дискурсу з'являється вигадана для політичних цілей загроза з боку "українського націоналізму" і "бандеризації", в яких звинувачувано частину української спільноті в Польщі. Завше можна зауважити, що в момент нівелювання їх іншими інтерпретаціями історії, прикликаються наступні звинувачення українців у "антитульських діях", які однією частиною середовищ закидуються відверто, іншими — в завуальовано (при відсутності сутнісних аргументів і відсутності готовності розрахуватися за власні провини)

Мова "Сиропу з полину" Павела Смоленського, починаючи від назви книжки, є дуже гіркою. Смоленський закінчує книжку словами одного з українців, які пережили депортaciю: "Ну і знов ми прийшли в місце, з якого, як недавно здавалося, вийшли назавше, — говорить Симон. — Цю інформацію, що її дістав від мене, запиши і сховай, а публікуй її собі після моєї смерті. За ціле життя я не був на Україні, а за Україну був переслідуваний. (...) Знов є так, що всі поляки чисті, тільки українці брудні. Мені може бути з того лише дуже прикро, можу боятися за молодих, але недовго, бо старий вже є. Полякам за те встиг буде на цілі роки".

Це не випадкове закінчення книжки. Павел Смоленський свідомий, що ані в періоді ПНР, ані — на жаль — після 1989 року, українській спільноті не створено в Польщі умов для публічного спільно з поляками обговорення травми, що дало б можливість додатково "опрацювати" травму, якою була і є для членів цієї спільноти операція "Вісла". Адже це була і є умова *sine qua non* нормального і здорового існування для цієї спільноти! Не докладено належних зусиль, щоб польські громадяни польської національності "відшукали, спільно з українцями з Польщі, і теж польськими громадянами, у цій травмі символічний сенс. Дивлячись на ситуацію в країні *anno domini* 2016-2017, важко повірити, що ми це зробимо хай через багато років — якщо це нам не вдалося після 1989 року. Бо саме тоді

був слінший час і були серед нас люди, які вклали багато зусиль, щоб це зробити: Яцек Куронь, Єжи Гедройц...

І для того є ця книжка! Для того, щоб свідкам, котрі ще живі, і жертвам операції "Вісла" дати голос, щоб цей голос почули в Польщі, а також для того, щоб принаймні ті, які захочуть зрозуміти трагедію операції "Вісла", громадяни Польської Республіки, "відшукали, спільно з українцями Польщі, в цій травмі символічний сенс", щоб ніхто з української спільноти не чув себе в Польщі винесеним за дужки, приниженим, а мав право на свою історичну пам'ять, на гордість історією власного народу, на співтворення нинішньої демократичної європейської Польщі.

Джерело: <https://zbruc.eu/node/79237>

УПОРЯДНИК ЛЕМКІВСЬКОГО КАЛЕНДАРЯ ЩИРО ДЯКУЄ ЕТНОГРАФУ ПАНІ НАТАЛІ КЛЯШТОРНІЙ (Київ) ЗА НАДІСЛАНИЙ МАТЕРІАЛ ТА ЗА СВОЮ ПРИМІТКУ ДО НЬОГО:

Для мене полин завжди був одним із символів степу. Того степу, куди вигнали моїх батьків і дідів... Але полин насамперед уособлює гіркоту. Як у випадку українців з Польщі – куди би їх не вигнали, на схід чи на захід, на північ чи на півден – ніщо не перебило би гіркоту, ні поморський вітер, ні степовий суховій...

... Неймовірна історія... Батьків одного моого знайомого 72 роки тому повезли з Бескидів до берегів Балтики. Мама була з бідою багатодітної родини і в 1947 році служила в багатих господарів у сусідньому селі. Там ціла детективна історія, коли дівчинка має іхати з батьками, але має також обовязки помагати родині, в якої на службі. Й у тому депортаційному сумятті, залізничному гармидері, в людській люті і відчаї – дитина згубилася на залізничній станції під Кошаліном. У супроводі військових, з меними дітьми на руках, батьки не змогли вблагати конвоїрів, щоби ті знайшли старшу доньку. Десятирічна дитина йшла дорогою, шукаючи своїх батьків. Хто знає, як розсіювали українців під час Вісли, той уявляє, що коштували їй такі пошуки пішки. Вона знайшла і прийшла. Подробиці цього

шляху залишається з нею назавжди. У зріому віці повернулся в гори. Народила і виховала дітей, не одного і не двох. Мала кілька класів шкільної освіти, але завжди знала свій керунок у житті. Торік ще бадьоро підспівувала на Бойківській Ватрі в Устріках.

Для мене операція Вісла – то самотня дівчинка на порожньому нічному вокзалі. Кутається в довгу хустку від нічного холоду, закриває нею очі від світла прожекторів. Кінчиками втирає очі, хусткою загортается, коли спить у дорозі... Нікому з подорожніх нема до неї діла. Навіть тим, які вирішили все за неї.

Я знаю, що були катування, знущання, арешти. Я знаю, що це хресна дорога 150 тисяч людей. Але для мене це саме та самотня дівчинка край дороги.

Операція Вісла. 72 роки тому. Україна досі на битому шляху.

З новими порціями полинових сиропів.

Наталія Кляшторна, Київ

Євген МІСИЛО

МІЙ ДЕКАЛОГ

Кожен з нас визнає якийсь «Декалог». Необов'язково це є «Десять заповідей», висічених на кам'яних таблицях, переданих Яхве Мойсеєві на горі Синай. Хоча й написані вони для Юдеїв, що, однак, не перешкоджає, аби також і Поляки, як увесь загал католиків, визнавали їх за фундамент своєї віри, замінивши суботу (шабат) на неділю, як „святий день“ згідно з IV-ю заповіддю. Це може бути декалог моральних вартостей – дотримання, або недотримання яких – у щоденному житті, в бізнесі, у стосунках між нами, справляють те, що людина є «порядною» або «свинею».

В Польщі, на наших очах триває перебудова, а радше руйнування до тогочасного декалогу вартостей, побудований з такими зусиллями після 1989 р. Також того, який був підставою стосунків не лише поміж самими поляками, але й Поляків з іншими народами, з іншими державами, Також із Українцями й Україною.

Може він не був ідеальним, і, як Мойсейв закон, універсальним. Однак у порівнянні з тим, що пропонує нам теперішня влада, посли, ПіС, він був просто порядним. Тепер це є декалог зневаги і ненависті. Властиво проти всіх. Також і Українців. Оскарження у виродженій, генетичній злочинності, націоналізмі, колабораціонізмі з гітлерівцями, публічно висловлена зневага до української державної символіки, заперечення української державності чи навіть існування українського народу, стали нормою, навіть у польському Сеймі.

Яким є мій декалог? Це швидше збір істин, якими керуюся в моєму житті й праці історика. Далеко йому до ідеалу, як і мені самому, але є мій. Вірю в нього й буду його дотримуватися, незалежно від того, чи хтось визнає це ерессю або злочином. Поки ще можна.

I. Окрім «польського народу» в Польщі живуть також «Громадяни» – Білоруси, Литовці, Німці, Татари, Українці, Євреї та багато інших націй. Усі – я і Ви – щоденною своєю працею і лояльною поставою до польської держави доводимо, що Польща є нашою Батьківчиною.

II. Акція «Віслася» була комуністичним злочином із злочином проти людства. Метою остаточного розв'язання українського питання в Польщі було виселення Українців з їхніх етнічних земель і полонізація, а не ліквідація УПА.

III. Українська Повстанська Армія (УПА) та її воїни були, і будуть для Українців у Польщі героями, які захищали їх від примусової депортациї до «совєцького раю» (1944-1946) і під час Акції «Віслася» (1947), від мордування польським підпіллям і військом. Боролися й гинули за вільну Україну, вірячи, що вона «воскресне», вірні до кінця даній присязі.

IV. Українці – жертви комуністичних і нацистських репресій, є єдиною категорією громадян Речі Посполитої, яких законом позбавлено права на визнання їхніх страждань несправедливими, права на перегляд виконаних щодо них судових вироків, права на відшкодування за ув'язнення, смерть і

завдані кривди, згідно зі стандартами, які закон гарантує всім Полякам – жертвам комуністичних і нацистських репресій.

V. В Польщі після війни існували табори, в яких були ув'язнені й замордовані тисячі Німців, Сілезців й Українців. Влада демократичної Польщі, яка після 1989 р. визнала ув'язнення і смерть Поляків у гітлерівських і сталінських таборах за злочин геноциду і засудила його, досі противиться визнанню ув'язнення Українців в польському концентраційному таборі Явожно (1947-1949) злочином комуністичним і злочином проти людства.

VI. Це польська держава і Поляки були окупантами українських земель, а не Україна й Українці – польських.

VII. «Волинська різня» була трагічним фіналом багатовікової окупації України та її земель Польщею, кривавою ціною, яку Поляки заплатили за свою погорду супроти Українців і нищення їхніх прагнень до незалежності.

VIII. Під час II-ї світової війни в боротьбі з німецьким III-м Рейхом, в тому числі – за визволення Польщі, полягло щонайменше 3 млн. солдатів-Українців. Це у 25 разів більше, аніж під час війни на всіх фронтах, полягло поляків (120 тис.) і набагато більше, ніж всіх вояків США, Великої Британії й Франції, разом узятих (загалом бл. 1 млн.). Ставити Україну й Українців у новому законі Польського Інституту Національної Пам'яті поряд зі сталінськими і нацистськими злочинцями є образовою пам'яті жертв, яких український народ зазнав під час війни в боротьбі з німецьким окупантом.

IX. Кожен вбитий, полеглий, померлий під час війни має таке саме право на могилу і на увічнення, чи то у формі хреста, чи іншого знака. Так само Поляк, як і Українець, Єврей чи Німець, воїн АК чи УПА, Червоної Армії чи німецького вермахту. Використання їх смерті у тимчасових політичних цілях має бути заборонене законом, а знищення їх могил і місць пам'яті – підлягати покаранню й піддаватися засудженню.

X. Не буде вільної Польщі без вільної України!

Євген МІСИЛО (пол. *Eugeniusz Misiło*, нар. 1954 р. м. Лехова, Польща) – польський історик та архівіст українського походження. Директор приватного Українського Архіву у Варшаві, колишній співробітник Польської Академії Наук, член Наукового Товариства імені Т.Шевченка у Львові та Нью Йорку.

Предки Є. Місила походять із Перемищани, звідки були депортовані під час операції „Вісла” до Вармінсько-Мазурського воєводства.

Займається дослідженням українсько-польських відносин у ХХ ст., національно-визвольних змагань України, історією ЗУНР, діяльності ОУН і УПА, депортациї українців 1944-1947 років. Вивчає її збирає інформацію про злочини поляків проти українців під час Другої світової війни, а також депортaciю українців до УРСР та операцію „Вісла”. Збирає та опрацьовує приватні архіви Д. Донцова, О. Кисилевської, а також об'єднань і організацій „Прогресіта”, „Рідна Школа”, УНР, УСС, УГА. Займається публіцистичною діяльністю. Регулярно друкує історичні розvідки у газеті „Наше Слово”,

Джерело: Веб-сайт: Всеукраїнський часопис „VOX-POPULI”.

3.03.2018 р. С. Гринчишин.

ПУБЛІКАЦІЇ

Богдан ТХІР

ПРО МИТЦЯ, ЯКИЙ СТВОРИВ СИМВОЛІКУ АКЦІЇ «ВІСЛА»

Андрій Степан. На інших знімках – його праці. Фото автора статті

Тризуб, оплетений ключим дротом, – це графіка, яку до сьогодні охоче використовують при проектуванні пам'ятників, меморіальних дошок, афіш тощо. Її автором є Андрій Степан із Іванська, який займається теж фотографією. Завдяки його світлинам можна побачити, як виглядали кілька десят років тому церкви Томашівщини, Грубешівщини та Лемківщини.

У 80-ті роки минулого століття українське студентство у Польщі було доволі інтегрованою групою молодих активних людей, які зorganізовано відвідували своїх приятелів у дуже віддалених містах. Просто купували квиток на поїзд і через кілька чи кільканадцять годин опинялись у Варшаві, Іванську, Щецині, Ольштині, Кракові або в іншому академічному центрі.

Зустрічі давали рясні плоди, адже саме в ці роки народився звичай молодіжних мандрівок Карпатами, організування відомих іванських «ярмарків», з'явилися також перші видав-

ничі проекти. З цього пожвавленого молодіжного руху вийшло багато цікавих освічених людей, які до сьогодні залишаються лідерами українського світського й церковного середовища, працюючи для добра всієї нашої спільноти. Частина наших приятелів з минулих років підтримала діаспору, вибираючи еміграцію на Захід.

З Андрієм Степаном ми зустрічаємося в історичній частині Гданська перед пам'ятником князю Володимирові Великому, встановленому перед греко-католицькою конкatedрою Броцлавсько-Гданської єпархії. Це дуже символічне місце.

Андрій у згадані вже вісімдесяті роки був одним з нас. Тоді ми всі працювали над тим, щоб громада розвивалася в напрямку, накресленому батьками, а життя набирало нової якості. Ми зустрічаємося з А. Степаном зовсім невипадково. Темою розмови має бути мистецька діяльність Андрія, зокрема одна з його праць, відома, мабуть, усій діаспорі. У його художніх надбаннях є багато реалізованих цікавих і натхненних проектів. Проте їх автор – це скромна людина, яка не пробує здобувати славу за всяку ціну. Він істинно відданий мистецтву.

Окремої уваги заслуговує одна графіка митця, яку він створив 25 років тому до 45-річчя депортацийної Акції «Вісла», внаслідок якої українці опинилися на півночі та заході сьогоднішньої Польщі. Ця графіка прикрасила обкладинку журналу «Перемиські дзвони». На ній зображено Герб України тризуб, оплетений колючим дротом і доповнений датою 1947. Саме цю графіку донині охоче використовують при проектуванні пам'ятників, меморіальних дощок, нумізматів, плакатів чи за прошені, часто забиваючи згадати автора. Буває навіть, що її модифікують, через що вона губить свою основну думку як художній твір.

А. Степан, згадуючи деталі власної біографії, відзначає, що його батьки були уродженцями Корнів, переселеними у с. Осташево на Жулави, де 1961 р. Андрій і народився. Тут закінчив початкову школу і саме цей час він згадує, як початок свого зацікавлення мистецтвом. Навчання продовжив у серед-

ній художній школі у Гдині-Орлові на відділенні художньої фотографії. Він також є випускником Вищої художньої школи у Гданську. Тепер А. Степан працює в галузі живопису, фотографіки та графіки-дизайну.

Фотографія займає у творчості художника особливе місце. Колись частіше, нині вже менше, мандруючи з фотоапаратом по селах, у котрих перед виселенням жили українці, створив потужну збірку картин, які сьогодні, крім мистецької, мають ще й історичну та документальну вартість. Він теж є автором численних тематичних виставок.

Гортаючи за столом добірки фотографій, переглядаючи графічні роботи і картини (зокрема ікони), А. Степан тепло згадує роки навчання в ліцеї, час, коли почала формуватися його художня свідомість. А навчання тоді дещо відрізнялося від сучасного навіть організаційно, коли учні ходили до школи і в суботу. Цього дня у школі відбувалися заняття з живопису та фотографії. Цікавими були так само й канікули, під час яких організовано практичні заняття на різних підприємствах, зокрема в археологічному музеї. Це давало можливість досліджувати старовину, що, у свою чергу, мало вплив на майбутнє професійне життя.

Темою дипломної роботи художника, написаної на закінчення Гданської вищої художньої школи, була дерев'яна сакральна архітектура в Польщі – церкви Томашівщини, Грубешівщини та Лемківщини.

Фото автора статті

Працюючи для українського середовища, А. Степан показав себе як творець плакатів і логотипів фестивалів української культури в Сопоті та Ельблонзі, поетичного релігійного огляду в Гуркові-Лавецькому та інших.

На українському видавничому ринку 1992 р.

появився надрукований у Перемишлі журнал «Перемиські дзвони», редакторами якого серед інших стали брати Степани - Андрій і Богдан (священик). Часопис виходив до 2001 р.

Для нашої громади 1992 р. мав символічне значення. Тоді минало 45 років від неславної Акції «Вісла». Отож, ми мали таку концепцію, щоб кожний номер «Перемиських дзвонів» присвячувати окремій темі. Квітневий номер мав бути присвячений депортациї українців з корінних батьківських земель. Потрібно було створити проект обкладинки – графіку, яка могла б стати синтезом трагедії з-перед півстоліття. І так появився поламаний тризуб, скручений колючим дротом, і дата. Тут злилися в одне і понівечена Україна, і мільйони людей за колючим дротом, і Явожно. Образ горя, яке мусить проминути (що й сталося). У першому варіанті графіки був тризуб, обведений ланцюгом, але вже в другому ланцюг замінений колючим дротом, який був значно вимовнішим.

Надрукована графіка не викликала якогось більшого резонансу в середовищі, натомість через 5 років, у 50-ту річницю виселення, її врешті зауважили. Перше місце, де вона заінтувалася, був Світовий конгрес українців, який відбувався у Варшаві. Графіку попросив голова Об'єднання українців у Польщі Мирон Кертичак і, мабуть, саме від того часу почалося її самостійне життя.

Буваючи сьогодні у храмах, відвідуючи кладовища і пам'ятники, стоячи перед меморіальними дошками зі символом Акції «Вісла», варто часом згадати творця розповсюдженого у всьому світі графіки, яку вживають різні земляцтва, яка використовується на плакатах (останнім часом ми побачили її на банері на львівській ратуші, який сповіщав про конференцію, присвячену депортaciї). Натомість її авторові, талановитому художнику Андрієві Степану треба побажати творчої наснаги і наступних вдалих проектів!

Фільм про А. Степана можна подивитися за інтернет-адресою: <https://www.youtube.com/watch?v=B7a6hh55RZs&feature=youtu.be>
«Наше Слово», №31, 2017-07-30

З ІСТОРІЇ ХРИСТИЯНСТВА НА ЛЕМКІВЩИНІ І УКРАЇНІ-РУСІ

Стільсько, столиця білих хорватів [лемки-руси] виводять свій родовід від білих [західних] хорватів.

Фото з: https://www.google.com.ua/search?q=%D0%D5%D0%BF%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8+лемківщини&rlz=1C1KMZB_enUA575UA575&tbo=isch&source=iu&ictx=1&fir=WoWKSuOVpXuXIM%253A%252CI0p_

Найбільшим щастям світу є мир. Це те, що найперше і найбільше Ісус Христос приніс нам зі Собою на землю. «Шукайте перше царство Боже та правди його, а все інше дастесь вам» (Мф. 6, 33). Понад мир-спокій нема в світі уважнішого, дорого-го, ціннішого. Любов і правда народжують мир. Сійте любов – пожнете мир.

На думку окремих дослідників історії християнства у західних Карпатах Лемківщині належить шукати в місійній праці на Моравії слов'янських апостолів солунських братів святих Кирила і Мефодія. Це було більше ста літ до офіційного введення християнства в Київській Русі. Подібна християнська

віра на Русі і в теперішній Лемківщині була віра католицька східного обряду, що перебувала в єдності з Римом.

Україну-Русь хрестили тривалий час. окремі історики вважають, що навернути Київську Русь в християнство вдалося з п'ятої спроби.

Літописна українська традиція знайомить нас із християнством ще починаючи від апостола Андрія Первозваного. Літопис «Повість минулих літ» містить розповідь про подорож на сучасні українські землі апостола Андрія Первозваного. Він пророкував постання великого міста, перебуваючи на місці сучасного Андріївського узвозу в Києві. Саме там постала Андріївська церква. Рукою ж він указував на те місце, де через тисячу років після його проповідей постала Києво-Печерська Лавра.

Вдруге хрещення за першомучинника князя Аскольда, який правив за сто років до Володимирового хрещення. Втретє – в часи месії слов'янських святителів Кирила і Мефодія, яка відбувалася майже одночасно з Аскольдовим хрещенням Русі.

Четвертий раз це відбувалося за рівноапостольської княгині Ольги, бабці Володимира, коли вона хрестилася, а разом із нею і деякий люд. І вже в 988 році на Дніпрі відбулося хрещення Володимира і всієї Русі.

Хрестилися всі. Народ хотів довести вірність своєму князеві, тож одразу після хрещення люди на своїх подвір'ях почали будувати каплиці. Коли іноземці були в Києві на початку ХІ століття, вони сповіщали, що тут приблизно 400 храмів.

Апостола Андрія Первозваного вважають основоположником української Церкви, бо він першим відгукнувся на заклик Ісуса Христа йти за Ним, стати Його учнем. Пізніше він покликав свого брата Петра.

Блаженніший Святослав сказав: «Нехай заклик Ісуса Христа «Йди за мною» постійно лунає в наших серцях своїм могутнім відгомоном. Бо лише з Хрестом ми є найсильнішими, наймогутнішими. Лише з Хрестом можна бути досконалою людиною. Тільки з Хрестом можна бути сильним і здатним

виконувати всі Божі заповіді, таким чином, мандруючи по цій землі, осягнути життя вічне».

Тадей КАРАБОВИЧ

ХОЛМСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

У другій половині XIX ст. в єпархіальній бібліотеці Пречистенського собору в Холмі виявлено пам'ятку галицько-волинської письменності, пов'язану з князем Данилом Романовичем (Галицьким). Це було найдавніше церковне Євангеліє Холмщини з кінця XII й початку XIII ст. Пам'яткою зацікавилася тодішня царська наукова комісія з виявлення галицько-волинської старовини у Холмській єпархії. Давня книга була обстежена й отримала назву «Холмське Євангеліє». Наприкінці XIX ст. її перевезено з бібліотеки холмського собору до колекції музею князів Румянцевих у Москві, де вона зберігається до сьогодні.

На тлі інших церковних творів «Холмське Євангеліє»

Холмське євангеліє.
Фото з Вікіпедії

можна зіставити з видатними книгами українського середньовіччя. Його можна віднести до пласти найдавніших пам'яток Київської держави, як-от «Остромирове Євангеліє» (1056-1057), яке тепер зберігається у бібліотеці ім. Салтикова-Щедріна в Петербурзі. Паралель тут у функції самої церковної книги. «Холмське Євангеліє», як і «Остромирове», готували для княжих соборів, отже воно мало важливе значення.

Вчені лише можуть здогадуватися, що «Холмське Євангеліє» багато років було

оздобою Пречистенського собору. Його декорують довершенні ілюстрації та мініатюри постатей євангелістів, які характеризуються багатим лінійним оформленням і яскравою церковною кольористикою з використанням золота. За деякими дослідженнями можна вважати, що текст «Холмського Євангелія» був, як і всі церковнослужбові книги середньовічної України, скопійований з візантійського оригіналу, привезено-го з Константинополя. Крім того, воно було прикрашене декоративними ініціалами, які повторювали схему ізографічних принципів, наявних на розписах Софійського собору в Києві. Це сині, червоні і зелені кольори, переплетені золотом, представлені оригінальним письмом та індивідуальною візантійською орнаментикою.

Вчені не стверджують однозначно, що «Холмське Євангеліє» постало в Києві, проте ніхто не заперечує, що є воно найдавнішим слов'янським рукописом, виявленим на Холмщині. Натомість Євангеліє вprotoукраїнському письменництві київських церковнослов'янських книг є важливою пам'яткою кінця XII і початку XIII ст. Це приклад літургійної книги «апракос» (для практичного читання в церкві), яка в Київській державі копіювалася у великому масштабі для церковних осередків. І тому не могло її забракнути у княжому соборі міста Холма.

Церковні книги середньовічної України поставали на замовлення київських князів, а згодом їх даровано єпископам до їх соборів. Тому не виключено, що «Холмське Євангеліє» було також подароване князем до Пречистенського собору в Холмі, щоб потім знайти місце у холмській епархіальній бібліотеці на багато століть, аж до його вивезення до Москви.

Варто нагадати, що з періоду правління князя Мстислава Великого (на зламі XI і XII ст.) походить «Мстиславове Євангеліє» (тепер воно зберігається в Державному історичному музеї у Москві), яке можна споріднювати з холмською пам'яткою. Адже українська історіографія вважає князя Мстислава останнім правителем колишньої Київської Русі, а також архітектором міжнародних договорів через родинні контакти. Подібну

ідею плекав князь Данило Романович (Галицький), який у Холмі створив міцний осередок Галицько-Волинської держави. Тому така видатна пам'ятка з кінця XII і початку XIII ст., як «Холмське Євангеліє», в натуральний спосіб існувала у княжій столиці як окраса центрального собору Холмської єпархії. Недарма у XIX ст. це давнє Євангеліє так запросто було вивезене до колекції Румянцевського музею у Москві.

Холмське євангеліє. Фото з Вікіпедії

З княжого часу XII-XIII ст. у Холмі була інша давня пам'ятка, пов'язана з князем Данилом і його родиною, - чудотворна ікона Холмської Богородиці. Це була центральна свяตиня для молитовних по-

клонінь Холмської єпархії і головний скарб Пречистенського собору. Варто нагадати про княжі укріплення Холма, кам'яну вежу у Столпі та руїни сторожової вежі в Білавині. Це наявна топографія столиці Данила (Галицького) у місті Холмі, а також ширша історія княжої Холмщини.

З цієї княжої традиції у XVI і XVII ст. у Львові, Перемишлі та Холмі творено порядок церковного співу, відомий як галицький та холмський. Він зберігав літургійний спів середньовічної музичної схеми з її київськими елементами. Отже, церковна книга «Холмське Євангеліє» не була відокремленим елементом, знайденим у єпархіальній бібліотеці в Холмі, а більшою часткою надбань української культури на тій території.

Джерело: <http://www.nasze-slowo.pl/holmske-ievangeliie/>

ВИЗНАЧНІ ДАТИ СЛАВНИХ ЗЕМЛЯКІВ

Графіка Василя Мадзеляна

230 р. від дня народження. — ЛУЧКАЙ (справжнє прізвище — Пап) Михайло — мовознавець, історик (19 листопада 1789, с. Великі Лучки теп. Мукачівського р-ну Закарпат. обл. — 3 грудня 1843, Ужгород).

Автор написаної латинською мовою «Граматики слов'яно-української» (1830), в якій поряд із старослов'янською вперше подав граматику української мови в її закарпатських говірках. Його п'ятитомна «Історія карпато-росів» довго залишалася в рукописі. Уперше надрукована у наукових збірниках музею Української культури в Свиднику (т. II, 1983; т. 12, 1985; т. 13, 1988; т. 14, 1886; т. 16, 1990; т. 17, 1991; т. 18, 1992). Близько стояв до народної мови, доказом чого є його «Граматика старослов'янської та наріччя малоруського, ще нині живого в горах Карпатських. Байка «Тиква і дуб» з іншими оповіданнями, загадками, народними піснями є важливим матеріалом

для вивчення історії закарпатських українських говірок. Мова байки дуже подібна до сучасної лемківської.

150 р. від дня народження. — **КАВКА Іван** — скульптор, майстер різьби по дереву і каменю кінця XIX — поч. ХХ ст. (бл. 1869, с. Поляни Сурович-ні Сяніцького повіту, теп. РП — дата і місце смерті невідомі)

Навчався різьби по дереву в Риманівській різьбярській школі в кінці XIX ст., де здобув визнання обдарованого і талановитого учня. Після навчання в Кракові та Будапешті, де закінчив художні студії, працював у Перемишлі, створивши декоративне різьблення в інтер'єрі кафедрального собору. На високому мистецькому рівні відреставрував Зигмунтівську каплицю на Вавелі в Кракові. Також працював у Львові. В 1892 р. виставив у книгарні Львівської Ставропігії різьбу по дереву «Покладення Христа до гробу». Серед інших творів — кінна статуетка «Богдан Хмельницький» (дерево, 1900), що експонувалася на 1-й художній виставці «Товариства розвою руської штуки» у Львові.

Був автором кількох кам'яних надмогильних пам'ятників, виготовлених на високому мистецькому рівні.

110 р. від дня народження. — **АНТОНИЧ Богдан-Ігор** — талановитий український лемківський поет (5 жовтня 1909, с. Новиця Горлицького повіту, тепер Новосанчівське воєв. РП — 6 липня 1937, м. Львів). (На честь цієї славної дати подаємо окремий розділ у нашому Календарі). Тут же хочемо зазначити, що Львівська Обласна Рада на XVII сесії VII скликання проголосила 2019 рік Роком Богдана-Ігора Антонича:

РІШЕННЯ № 741 від 18 вересня 2018 року:
З нагоди відзначення у 2019 році 110-річчя з дня народження видатного українського лемківського поета,

прозаїка, перекладача, літературознавця Богдана-Ігоря Антонича; керуючись статтею 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»; враховуючи висновок постійної комісії з питань культури, історико-культурної спадщини, туризму, духовного відродження та засобів масової інформації, Львівська Обласна Рада

ВИРИШИЛА:

Проголосити на Львівщині 2019 рік Роком Богдана-Ігоря Антонича.

Департаментові з питань культури, національностей та релігій Львівської обласної державної адміністрації (М. Туркало) до 01.02.2019:

2.1. Напрацювати та погодити з постійною комісією обласної ради з питань культури, історико-культурної спадщини, туризму, духовного відродження та засобів масової інформації (Ю. Візняк) план заходів із відзначення Року Богдана-Ігоря Антонича.

2.2. Подати пропозиції щодо відновлення присудження літературної премії імені Богдана-Ігоря Антонича «Привітання життя».

Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію з питань культури, історико-культурної спадщини, туризму, духовного відродження та засобів масової інформації (Ю. Візняк).

Голова Обласної Ради

Олександр ГАНУЩИН

110 р. від дня народження. — ІВАННУСІВ Іванна — талановита мисткиня у ділянці художньої кераміки, майстер високомистецьких творів (27 травня 1909, с. Розтока Велика Новосанчівського повіту на Лемківщині — 24 січня 2000, Едмонтон).

Дитячі і юнацькі роки провела в Новій Весі поблизу Нового Санчу (Лемківши-

на), де її батько о. Василь Смолинський був парохом. У 1931 р. одружилася з Ярославом Іванусівим.

Від 1932 р. Іванусіви жили в Гринівці поблизу Богородчан. Восени 1939 р. виїхали на Лемківщину (с. Нова Весь) і навесні 1940 р. поселилися у Новому Санчі. У 1943 р. на короткий час родина виїхала до Станіславова, незабаром на Захід. У 1950 р. переїхали до Едмонтон (Канада). Вивівши дітей «у люди», Іванна взялася, разом з Олею Манастирською, за кераміку.

Форми посуду, що його виробляла І. Іванусів, різноманітні, але, все ж, до певної міри вироби перегукуються з традиціями гончарства в Україні. Її твори багато разів виставлялися на виставках і отримали високу оцінку.

Творчість Іванни Іванусів на ниві кераміки – великий внесок у загальноукраїнське ужиткове мистецтво.

110 р. від дня народження. — КОСАТОЛЬСЬКИЙ Анатолій — український композитор, народний артист України (1969), супільний діяч (1 грудня 1909, Коломия Івано-Франківської обл. — 30 листопада 1983, Львів).

Його мати Лідія Копистянська — лемкінка з Криниці. Вона передала синові любов до лемківських народних пісень, до культури лемків. Виступаючи перед учасниками хорової капели «Лемковина», він сказав: «Я горджуся своїм лемківським походженням, свої творчі успіхи в значній мірі завдячує багатству лемківської пісенної культури...».

110 р. від дня народження. — СМЕРЕКАНИЧ Петро (літ. псевд. Григорій Маріндя) — педагог, журналіст, перший редактор двотижневика «Наш Лемко», супільний діяч (20 серпня 1909, с. Свіржова Руська Ясельського повіту, теп. РП — 7 листопада 1997, м. Львів).

Закінчив учительську семінарію у Самборі (1929). Певний час вчителював у Горлицчині. У 1933 р. закінчив гімназію в Krakovі.

З 1934 р. працював головним редактором газети «Наш Лемко» у Львові, але через розбіжність у поглядах з Ю. Тарновичем залишив редакцію. Тоді написав основну частину «Першої лемківської читанки». У воєнні роки працював у кооперації (Сянік).

У 1945 р. переселений в Україну, працював на Донбасі, згодом переїхав до Львова, де викладав англійську мову в середніх школах, заочно закінчив Київський педагогічний інститут іноземних мов (1958) і написав методичну працю про шляхи поліпшення змісту підручників іноземних мов.

Підготував рукопис збірки оповідань та нарисів із життя лемків.

100 р. від дня народження. — КОГУТ Петро Михайлович — громадський діяч, публіцист, поет, у роки Другої світової війни — радянський розвідник, потім організатор і перший голова товариства «Лемківщина» в Україні, один із ініціаторів створення хорової капели «Лемковина» (1969), Заслужений працівник культури України (19 листопада 1919, с. Петруша Воля Кросненського повіту, теп. РП — 2012, м. Львів).

Народився в селянській родині. У листопаді 1939 (після окупації Польщі нацистами) перейшов у зону радянської окупації та звернувся до представників розвідувального відділу Київського особливого військового округа у Львові. Пройшов прискорений курс підготовки та наприкінці того ж року був перекинутий у німецьку зону окупації під прибраним прізвищем Петро Войтович для забезпечення зв'язку з розвідувальною групою, що діяла в районі Перемишль-Сянок-Горлиці.

Після закінчення війни заочно закінчив середню школу, потім — юридичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. Працював у системі торгівлі та туризму.

Після війни підтримував зв'язки з лемківськими організаціями в США, Канаді, Польщі, Словаччині.

Був заступником голови Львівського обласного відділення Товариства «Україна», заступником голови обласного відділення Українського фонду культури.

У 1988 був ініціатором створення першого в УРСР лемківського товариства «Лемківщина» і став його першим головою, в 1991 за його активної участі створили Фундацію дослідження Лемківщини.

100 р. від дня народження. — ЦИМБОРА Юрій — хормейстер, диригент, драматург, композитор (6 червня 1919, м. Свидник, Словаччина — 2 жовтня 1989, там само).

Написав та опрацював десятки пісень і танців. Упорядник і співавтор багатьох збірників народних лемківських пісень обох схилів Західних Карпат для дитячого, мішаного, жіночого хорів. Співавтор видання «Українські народні пісні Пряшівського краю» (ч. I, 1958), автор публікацій «Українські народні пісні Східної Галичини» (ч. 2, 1963), «Заспіваймо собі двома голосами» (1974). Його обробки народних лемківських пісень публікувалися в «Репертуарних збірниках», записані на грамплатівки. Загалом йому належить понад 300 обробок народних пісень південної Лемківщини.

100 р. від дня народження. — ФІГОЛЬ Антон — народний різьбяр по дереву з Західної Лемківщини (1919, м. Криниця, нині РП — 21 грудня 1999, м. Львів).

У 1945 р. депортований в Україну, потрапив до м. Монастириська на Тернопільщину, згодом переїхав до Львова.

Добре володів технікою круглої різьби і барельєфу. На початку 50-х років створив скульптурні мініатюри «Шахтар», «Лемко», погруддя Тараса Шевченка.

Лемківські різьбярі. Згори зліва направо: Мирон Амбіцький, Іван Одрехівський, Федір Стецяк, Онуфрій Сухорський, Іван Стецяк, Роман Захаров, Михайло Фединський, Андрій Сухорський, Василь Кищак, Антон Фіголь, Іван Ляш, Павло Одрехівський, Володимир Чайка (скульптор), Іван Кищак, Григорій Бенч, Володимир Паньків, Степан Орисик. Львів, 1960.

З фотоархіву Андрія Сухорського

З 1948 р. працює у львівському творчому цеху лемківських різьбярів (який у 1945 р. заснував директор Міського промислового музею Володимир Паньків) - артлі ім. Лесі Українки.

90 р. від дня народження. — МИСЬКО Еммануїл — скульптор, заслужений діяч мистецтв України (з 1964), народний художник України (з 1979), професор (21 травня 1929, м. Нижні Устрики Ліського повіту, теп. РП — 12 березня 2000, Львів).

У 1945 р. переселений в Україну, у 1956 р. закінчив Львівський інститут прикладного та декоративного мистецтва.

Працює в галузі станкової, монументальної та меморіальної скульптури. В його творчому доробку — портрети заслужених сучасників, видатних людей минулого, діячів науки і культури. Він — один з авторів пам'ятників 1. Франкові у Львові (1964) та Дрогобичі (1967).

Працював головою правління Львівського відділення Спілки художників України, ректором Львівської академії мистецтв, членом президії правління Спілки художників України. За визначні успіхи в розвитку українського мистецтва у 1972 р. удостоєний Державної премії України ім. Т. Шевченка. Вічна йому пам'ять.

90 р. від дня народження. — АРДАН

Володимир — лемківський громадський діяч (27 жовтня 1929 р. у лемківському селі Поляни, що неподалік Дуклі — 12 грудня 2014 р., Львів).

Був членом правління товариства «Лемківщина» у Львові, членом Колегії ЛОО ВТ «Лемківщина», членом Президії Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань. За громадську роботу на ниві лемківства нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня. Володимир Ардан є автором книги про село «Мої рідні Поляни. Штрихи до історії села (Львів, 2011)». Старийшина Львівського товариства «Лемківщина». Вічна йому пам'ять.

90 р. від дня народження. — ГОЧ Федір. З великим болем, сумом, тugoю в серці подамо інформацію про Федора Гоча у розділі нашого Календаря «Відійшли у вічність». Вічна йому пам'ять.

80 р. від дня народження. — ШВЯГЛА Ярослав — один із засновників Львівського товариства «Лемківщина», активний його учасник від перших днів діяльності, член Фундації дослідження Лемківщини, декілька років був її Головою, довголітній член колегії Всеукраїнського товариства «Лемківщина» (14 вересня 1939, с. Завадка Риманівська — 4 жовтня 2017, м. Львів). Вічна йому пам'ять.

Графіка Василя Мадзелян

50 років від дня відходу у вічність. — СОБОЛЕВСЬКИЙ Михайло — збирач лемківського фольклору, церковний діяч (14 серпня 1886, с. Костарівці Сяніцького пов., теп. РП — 15 лютого 1969, м. Львів)

Закінчив гімназію, духовну семінарію в Перемишлі, згодом перевівся до Львова. Все життя записував слова і мелодію лемківських народних пісень. У 1914 р. був вивезений до Талергофа. Після повернення на Лемківщину — душпастирював на приходстві у селах Ждиня і Долини, а з 1919 і до 1945 р. — в Устю Руському Горлицького повіту.

Влітку 1945 р. з родиною виселений в Україну (Чортківський р-н на Тернопільщині). У 1959 р. опрацював зібрани ним записи лемківського пісенного фольклору. У 1967 р. вийшла у світ його збірка «Лемківські співанки» (Київ, «Музична Україна»), яка містить 170 лемківських народних пісень.

50 років від дня відходу у вічність. — СУХОРСЬКИЙ Онуфрій — майстер різьби по дереву (13 лютого 1917, с. Вілька Сяніцького повіту, теп. РП — 27 жовтня 1969, с. Пасіки Зубрицькі Пустомитівського району Львівської обл.).

Майстерності різьби навчався в односельчан, зокрема у відомого митця Михайла Орисика. Ряд виробів присвятив лемківській тематиці.

У 1945 р. виселений в Україну (с. Пасіки Зубрицькі на Львівщині), де продовжував успішно творити. Його вироби зберігаються в Державному музеї українського мистецтва (Київ), Музеї етнографії та художніх промислів НАН України (Львів) та інших.

30 років від дня відходу у вічність. — КРАСІВСЬКИЙ Іван — талановитий майстер різьблення по дереву (21 серпня 1921, с. Вілька Сяніцького повіту, теп. РП — 13 квітня 1989, м. Трускавець Львівської обл.).

Майстерності різьблення навчився від батька і односельчан, зокрема від Михайла Орисика. У 1945 р. виселений в Україну (м. Теребовля на Тернопільщині), у 1950 р. переїхав до м. Трускавця на Львівщині, де продовжував удосконалювати майстерність. Виготовляв прикрашені рельєфним рослинним орнаментом глибокомистецькі тематичні тарілки, декоративні панно. Автор численних невеликих скульптурних творів з дерева (побутові сцени з життя лемків), орлів, фігурок різних тварин. Для республіканської виставки народного мистецтва у 1949 р. створив барельєфи «Материнство», «Юний жовнір з прaporом» та інші. Окремі твори присвятив персонажам творів Т. Шевченка та І. Франка. Ряд творів прикрашають експозиції музеїв Києва, Львова, Дрогобича.

25 років від дня відходу у вічність. — ЧЕРЕШНЬОВСЬКИЙ Михайло — скульптор, різьбяр по дереву, педагог і громадський діяч в еміграції (5 березня 1911, с. Стежниця біля Балигорода, Сяніцького повіту, теп. РП — 20 липня 1994, м. Нью-Йорк, США).

Різьбите почав у дитинстві. Вирізав дитячі забавки, виточував з дерева гудзики, вирізьблював птахів, тварин, палици з головою орла.

Вступив учитися в художню школу в Коломії, де закінчив відділ різьби і скульптури. Потім навчався в Krakівській

школі пластичного мистецтва Академії мистецтв (закінчив 1939). Ще студентом виконав ряд цікавих скульптурних композицій.

Під час Другої світової війни створив у Болехові художню майстерню, вирізьбив з пам'яті портрет брата Івана, якого розстріляли німці, працював над створенням образу Т. Шевченка.

У 1947 р. подався в еміграцію. З Баварії переїжджає (1949) до США, де створив серію образів під загальною назвою «Мадонна». Він — автор пам'ятників Лесі Українці в Клівленді, Торонто, пам'ятника Олегові Ольжичу (син О. Олеся) та ін. Вирізьбив іконостас для церкви у Гантері. Займався також педагогічною діяльністю. Від 1973 р. очолював «Об'єднання Мистців українців Америки» (ОМУА).

10 років від дня відходу у вічність. — СОЛИНКО Дмитро — інженер-технік, самодіяльний художник, суспільний діяч (10 жовтня 1932, с. Жидівське Ясельського пов., теп. Короснянське воєв. РП — 26 листопада 2009 р., Львів).

У 1945 р. разом з родиною депортований в Україну (Донецька обл.). У 1946 р. родина переїхала на Тернопільщину. Закінчив середню школу в Бережанах, Львівський лісотехнічний інститут. Студентом відвідував студію образотворчого мистецтва при Львівському будинку вчителів.

Працював інженером-конструктором та начальником цеху на заводі телеграфної апаратури, заступником директора Науково-дослідного інституту радіоелектронної медичної апаратури, директором Львівської картонажної фабрики.

Та талант його яскраво розкрився у мальorstві. Своє вміння, серце, душу Дмитро Солинко як художник вклав в розпис іконостасу Лемківської церкви Св. Володимира і Ольги у Львові, в настінні образи в ній. Невтомний працелюб, воїсти ну блискучий самородок, він створив понад дві тисячі картин, заявивши про свій талант як представник народу, що жив

серед чудової природи. Його вмілі руки доклалися до будівництва згаданої Лемківської церкви у Львові, він був членом правління Товариства «Лемківщина», заступником голови правління Фундації дослідження Лемківщини у Львові, співавтором книжки «Хто ми, лемки» (Львів, 1991), автором ряду статей про лемків.

Людина з Великої букви.

По собі він залишив в серцях своїх земляків великий промінь добра.

Мирон ТЕПЛИЙ

АНДРІЙ БОБАК – ЗАСНОВНИК «ВАТРИ» В НАГІРНОМУ

До 14-ї річниці з часу відходу у Вічність

Нагірне – село на Самбірщині, де лемки та нащадки депортованих зустрічаються навколо символу незгасності роду – палаючої ватри. У такі хвилі воскресають образки втраченого краю, зrinaють спомини минулого, де пісні рідної землі плачуть над лемківською долею: «юш мі так не буде...».

«До тебе лину, моя рідна земле» – гасло, що скоро п'ятнадцять років збирає учасників свята і гостей. За цей час на нагірнянській «Ватрі» побували художні колективи й виконавці з Києва, Львова, Борислава, Дрогобича, Житомира, Івано-Франківська, Калуша, із Закарпаття, Тернополя, інших міст і сіл Західної України, де прижилися лемки й свято оберігають свою духовність. А гості з'їжджаються звідусіль, навіть з Польщі, Німеччини, США, Канади, Іспанії, Португалії, Австрії, були також і з Австралії.

Це вогнище пам'яті загорілося в Нагірному завдяки небайдужим переселенцям, серед яких ініціатором був Андрій Бобак. Він став організатором перших двох «Ватр», які започаткували традицію, підхоплену молодшим поколінням.

На самбірській землі проживають переселенці з понад п'ятдесяти сіл Лемківщини. Не всі, особливо старші, мали

змогу побувати на «Ватрах» в Польщі чи Монастириськах, які на той час уже «яскраво палали». Тому ентузіасти загорілися бажанням організувати такий культурний захід для своїх краян. Відчуваючи підтримку й допомогу Аделі Ванів, Романа Нового, Мирона Теплого, Завійського, Андрій Бобак «запалив ватряний вогниш», що з часом «розгорівся» і став відомий у лемківському світі. Тож хочемо віддати йому належну шану як гоноровому лемкові, хоч, може, не так відомому в лемківських колах.

Народився Андрій Павлович Бобак 27 грудня 1937 року у великому селі Боську, де минуло дитинство, обпечено війною і переселенням. Син колишнього війта, Андрій усе життя зберігав у пам'яті, плекав у серці своє Босько.

Після депортациі проживав у Ралівці, закінчивши школу, вступив до Львівського політехнічного інституту на факультет «Технологія машинобудування, металорізальні верстати та інструменти», де здобув фах інженера-механіка. Трудова діяльність його була наступною:

1965-1968 рр. – старший інженер-технолог Самбірського ремзаводу;

1968-1974 рр. – начальник технічного відділу, старший інженер-технолог Самбірського заводу «Рембуддормаш»;

1974-1976 рр. – головний інженер-механік Дрогобицького заводоуправління будкераміки;

1976-1978 рр. – головний інженер-механік, заступник начальника Самбірського управління сільським господарством;

1978-1997 рр. – начальник дільниці Самбірського радіозаводу;

1997-2004 – директор ТЦ «Поділля».

Але в душі інженера завжди жила пісня, Лемківщина, рідне Босько. Таким його виховали батьки, сформувало бощанське середовище. У питаннях історії, культури він ніколи не був байдужим. Тому в 90-х роках активно включився в бурхливі події відродження. У Самборі створився хор «Діброва», який ніс заборонену раніше національну патріотичну пісню до міст

і сіл Галичини, Східної України. У складі хору співав, доки було сил, і Андрій Бобак, активний його учасник, разом з іншими вихідцями з лемківського краю. Крім того, він співав у хорі церкви Різдва Пресвятої Богородиці. Мав чудовий бас. Любив співати, бо, зрештою, походив зі співучої родини й співучого села. Ще в 70-х рр. був хористом лемківського хору, організованого ровесником і земляком Іваном Скробалом зі сусіднього лемківського села Одрехова, щоразу приїжджуючи після роботи на репетиції в Нагірне.

Мое знайомство з ним, спочатку заочне – з розповідей рідних про їхніх бощанських сусідів з Аріївки (так в Боську називали місце проживання родини Бобаків), незважаючи на різницю у віці, відбулося на ґрунті наших генних коренів: спільнога захоплення батьківським краєм і лемківською культурою. Андрій у неділю і свята носив вишиванку, виглядав спокійним, урівноваженим, був небагатослівним, задуманим, якби щось виношував у душі. Я ділився з ним враженнями від поїздок на «Ватри», інші культурні заходи товариства «Лемківщина», що почало діяти у Львові. Можливо, тоді виник задум зустрічі земляків-бощан, які проживали коло Самбора, з певною культурною програмою, що потім у колі однодумців переріс у потребу великої зустрічі лемків.

Маючи організаторський хист, Андрій Павлович залучив широке коло знайомих, знайшов однодумців і меценатів – і так зародилося гарне свято лемківської культури, на яке, як написала поетеса Люба Проць:

... їдуть лемки звідусюди.
На фестивалі нас багато
А значить – лемки є і будуть!

Андрієві суджено було організувати, запалити, потішились двома «Ватрами» в Нагірному, на яких був щирим промовцем і уважним глядачем. Згадується друге свято, коли він був уже невиліковно хворим, але до кінця концерту сидів

перед сценою, вдивлявся і слухав. Усіх, хто підходив до нього, питав про враження коротким: «Ну як?». Було йому любо, що людей зібралось багато. Наступного дня при зустрічі зі знайомою, вислухавши її захоплення, поділився мрією: «Хотів би ще поїхати до Боська...».

Не стало Андрія Павловича Бобака 6 жовтня 2005 року. Він відходив у вічність з Лемківщиною в серці.

А цього року в Нагірному палаці Лемківська «Ватра» тринацятий раз.

І нехай незнащений ватряний лемківський вогонь зігріває наші майбутні покоління навіки.

Ольга БЕНЧ

ЯРОСЛАВ ПОЛЯНСЬКИЙ – ЛЮДИНА-ЛЕГЕНДА

До 25-ї річниці смерті

Ярослав Полянський – людина-легенда, яка зібрала й записала найбільшу кількість лемківських пісень – три тисячі, з варіантами п'ять тисяч!

ПОЛЯНСЬКИЙ ЯРОСЛАВ (1930-1994) – диригент, фольклорист, композитор, педагог, організатор багатьох хорів і перший керівник відомого хору «Журавлі» у Польщі. Народився Ярослав Полянський в селі Поляни, біля Криниці на Лемківщині. У 1947 р. з родиною був депортований на Захід Польщі, село Бле-

дзев, поблизу міста Гожова. Музичну та педагогічну освіту здобув у ліцеї міста Гожів. У цих краях, серед депортованих лемків, започаткував свою діяльність як хоровий диригент, організовуючи хори, водночас продовжував записувати лемківські пісень, які збирал ще замолоду на рідних землях. Згодом здобуває професійну мистецьку освіту у Вищій музичній школі імені Ф. Шопена у Варшаві. Саме у Варшаві Ярослав Полянський уже як професійний диригент вперше організовує і керує хором «Журавлі», отримавши широке визнання у світі. Доля дуже обдарованих людей у нашому світі завжди тяжка, а іноді й трагічна...

Не із власної волі Я. Полянський залишив посаду головного диригента «Журавлів», однак продовжив працю з іншими організованими ним колективами: молодіжним камерним хором і хором «Тисячоліття», популяризуючи церковну та світську музику.

Окрім хової творчості, як диригент і композитор, Ярослав Полянський є видатним фольклористом! Впродовж життя збирал і записував лемківську пісенну творчість. Його магістерська праця теж була присвячена особливостям пісенної творчості лемків. Серед числа видатних фольклористів першої половини ХХ ст., які записували фольклорну спадщину лемків, Ярослав Полянський зібрав і записав найбільшу кількість пісень – 3000, з варіантами це 5000 пісень!!! Частину цих пісень він опрацював для хору. Творча спадщина митця ще й нині чекає свого видання.

В Україні вийшла єдина збірка його записів пісень під назвою «Лемківські пісні у записах Ярослава Полянського» (Рівне, 2004). Вона була приурочена до 10-ї річниці смерті митця. Охоплює різні пісенні жанри і деякі аранжировки народних пісень для хору. Є у цій збірці й оригінальні хорові композиції Я. Полянського, зокрема на вірші геніального поета з Лемківщини Богдана-Ігоря Антонича.

Помер Ярослав Полянський 15 березня 1994 року, похований у Варшаві.

Вічна і Світла Пам'ять!

НАШІ ЮВІЛЯРИ

ДАНИЇЛА ЯКІВНА БАЙКО

90 років від дня народження

Здобувши середню освіту в музично-педагогічному училищі (1952), згодом вищу у Львівській консерваторії (1958), працювала на посаді викладача Львівського педагогічного училища (1969-1984). З 1953 - солістка Львівської філармонії. Разом із сестрами Марією та Ніною виступала в складі вокального тріо. У репертуарі українські народні пісні, твори вітчизняних і зарубіжних композиторів.

Як тріо сестри Байко почали свої виступи з 1953 р. У 1956 р. — дипломантки Ресpubліканського та Всесоюзного конкурсів, учасниці Декади українського мистецтва у Варшаві, Замості і Любліні (РП). За майстерне виконання народних лемківських пісень на VI Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у Москві (1957) сестри Байко були нагороджені Золотою медаллю і дипломом I ступеня. Дуже успішно пройшли їх гастролі у Чехо-Словаччині, Німеччині, Бельгії, Канаді (1968), США (1974).

Лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка (1976) — за концертні програми 1973-1975 рр. Нагороджена Орденом княгині Ольги III ст. (2008).

Фундація дослідження Лемківщини у Львові в особі Голови п. Криничанки Наталки, Львівська обласна організація

Народна артистка України (1979), співачка (народилася 20 серпня 1929 р., с. Яблониця поблизу Коросна, теп. РП)

Всеукраїнського товариства «Лемківщина» в особі Голови п. Майковича Степана Григоровича щиро вітають ЮВІЛЯРКУ. Ви, дорога наша, є окрасою усього Лемківського краю. Міцного Вам здоров'я, з Роси і Води на Многій Літі!

Марія ГОРБАЛЬ

АНДРІЮ ПЕТРОВИЧУ СУХОРСЬКОМУ – 90

Андрій Петрович
Сухорський.

Фото Владека
Максимовича, США

Заслужений майстер народної творчості України (1984) Андрій Петрович Сухорський народився 21 серпня 1929 р. в с. Вілька Сяніцького повіту. Батько Андрія, Петро Сухорський (нар. 13 липня 1903 р.), – народний лемківський різьбяр, змалку вчився різьбити у свого батька. А якщо заглибітись у подальше родове коріння, то праberryки — теж різьбярі.

В 11-літньому віці Андрій Сухорський залишився сиротою – померла мама. Життя докорінно змінилося. 11-літня дитина вмить стала дорослим чоловіком, який зрозумів усі життєві складності.

Та незабаром нове лихо. У 1945 році родина Петра Сухорського, як і весь народ Лемківщини, були депортовані з рідних земель. Опинилася родина Сухорських на Тернопільщині. Життя впроголодь. Єдина надія – на свої руки.

Весною 1947 року, нарізьбивши різноманітних виробів із дерева, юний хлопчина іде до Львова, щоб продати їх, щоб заробити якусь копійчину. Та кому продась? – Голодний 1947-й! Та ноги чомусь понесли до музею народних промислів (нині Музей етнографії та художнього промислу ІН НАН України). Зустрів директора музею Володимира Паньківа. Той узяв усі вироби, заплатив так, що Андрій не сподівався. Сказав робити і принести ще. А наступного року директор музею Володимир Паньків допоміг йому прописатися у Львові, згодом ввів

у творчий колектив лемківських різьбярів – у цех лемківської різьби, який він, Володимир Паньків, і сам створив.

Першими, хто увійшов до цього цеху, були брати Василь та Іван Одрехівські, Петро Орисик, Антін Фігель, інші земляки, та він, Андрій Сухорський.

На Лемківщині глибоко шанували свою віру, свої традиції, усе своє, народне. Біблія і «Кобзар» Тараса Шевченка – це ті підвалини, на яких зростала лемківська молодь. По неділях та святах батьки читали дітям Святе Письмо, читали і Шевченка. Гуртківці Рідної Школи ставили народні п'еси, робили шевченківські вечори. Портрети та різьблені дерев'яні бюсти Шевченка були чи не в кожній лемківській оселі. А тому не дивно, що Андрій Сухорський, який зазнав сирітської долі, найперше всю душу вкладає у свою різьбу по дереву – в скульптурну композицію «Мені тринацятий минало» (1951). Через три роки різьбить інший варіант цього твору, а ще через три роки – третій, ще інший варіант своїх і Шевченкових переживань. Його Шевченкіана 1956–1964 років – це «Наймичка», «Малий Тарас», «Гайдамаки», «Ой три шляхи широкії», «Перебендя», «Дума» тощо. До 170-річного ювілею Т. Шевченка (1984) створив кілька скульптурних портретів Шевченка, два варіанти «Кобзаря» та інші вироби з персонажами його творів. Разом із сином Богданом створив кілька високохудожніх виробів до 175-річчя від дня народження Т. Шевченка (1989).

Заслужене визнання митцеві принесли твори на лемківську тематику. Це «Лемко-вівчар», «Лемко-різьбяр» (1979), «Лемко в чугані», «Лемко везе дрова» (1990), «Козак на коні» (1992) та інші. Віртуозна багатофігурна композиція «Переселення» (1985, Музей українського народного декоративного мистецтва, Київ). Понад сто найкращих його творів представлені в експозиціях музеїв Москви, Санкт-Петербурга, Києва, Львова та інших міст — «Козак-Мамай» (1981, 1991), «На ярмарок» (1988), «Чабан» (1993), «Різдво» (1994), «Козак з дівчиною» (1995). Твори Андрія Сухорського експонувались на обласних, республіканських та зарубіжних виставках, зокре-

ма в Болгарії, США, Канаді, Франції, Індії, Румунії, Німеччині, Польщі, інших країнах. Тільки 87 експонатів знаходиться в фондах музею українського народного декоративного мистецтва в Києві, багатьох інших музеях України. Міністерство культури УРСР закуповує багато творів Андрія Сухорського для музеїв східних областей України: Дніпропетровська, Луганська, Запоріжжя тощо. Тематика – як побутова, так і Шевченкіана, в т. ч. композиції «Кобзар з поводирем».

Репродукції творів Андрія Сухорського поміщені в каталогах республіканських виставок: «Художня виставка, присвячена 100-річчю з дня смерті Т. Г. Шевченка» (К., 1961), «Юбілейная художественная выставка» (К., 1964).

В 1980–1995 рр. дерев'яні бюсти Тараса Шевченка (висотою 25–30 см) митця Андрія Сухорського реалізовуються в Київському художньому салоні. Реалізація настільки інтенсивна, що автор не встигає задовольнити попит покупців. Однак змінюється директор салону і бюстів Шевченка у митця більше не замовляє.

З упевненістю можна сказати, що сотні дерев'яних виробів Андрія Сухорського розійшлися не тільки по всій Україні, а й по всьому світу.

21 серпня 2009 року в Національному палаці мистецтв «Україна» в Києві проходила виставка творів народних майстрів, на якій багато робіт представив і Андрій Сухорський. Ці роботи були високо оцінені державою – митець був нагороджений орденом «За заслуги» 3-го ступеня. Вручав нагороду тодішній президент України Віктор Ющенко.

Великою гордістю Андрія Сухорського є його сини, професійні митці-скульптури. Богдан – різьбяр по дереву, Володимир і Андрій – скульптори-професіонали. Усі три – провідні українські митці. Володимир (8.VIII.1957) і Андрій (2.VIII.1960) – члени Спілки художників України (з 1989). Вони – автори багатьох скульптурних творів з дерева та інших матеріалів.

У 2016 році в Інституті народознавства НАН України вийшов великоформатний альбом «Андрій Сухорський. Скульпту-

ра в дереві», де проілюстровані найхарактерніші скульптури з дерева, створені митцем починаючи з 1947 року, на історичну тематику, побутову, анімалістичну, представлена шевченкіана, франкіана, роботи на теми творів Лесі Українки тощо. Видання засвідчує непересічний талант народного майстра, вихідця з Лемківщини, який своєю творчістю прославив Україну в цілому світі. В цьому і полягає бессмертя народу, нації.

90-літній ювілей митця Андрія Петровича Сухорського – це визначна дата.

На Многій і Благій Літа, Андрію Петровичу, від усієї Лемківської Родини в Україні і по цілому світу!

Марія ГОРБАЛЬ

АНДРІЮ ІВАНОВИЧУ ТАВПАШУ – 85

Представляемо нашого ювіляра: Старийшина Львівського обласного товариства «Лемківщина», багатолітній член Правління Львівської обласної організації «Лемківщина», донедавна багатолітній член правління Фундації дослідження Лемківщини, член колегії Всеукраїнського Товариства «Лемківщина», член Президії СФУЛО, громадський діяч, меценат і натхненник численних добрих справ для збереження і примноження лемківської спадщини.

Народився 2 березня 1934 року в селі Святкова Велика на Лемківщині у селянській сім'ї. «Тут пролопотіло мое розкриле-не дитинство», – згадує Андрій Іванович.

У 1945 році разом із сім'єю депортований на територію України. «У вразливу дитячу пам'ять той час вкарбував розпач і сліози односельчан. Звісно, ми, діти, не могли усвідомити і дещоці майбутнього жаху голодних і холодних невірянь, і, мов переполохані пташенята, затаїлись перед невідомістю, в яку зірвав наші родини хижий вихор немилосердної доби».

У тяжких, дуже тяжких життєвих ситуаціях людина або ламається, або мобілізовує усю свою життєву потугу, щоб їх подолати. Андрій Іванович вибрав шлях боротьби за своє щастя: закінчив Технікум залізничного транспорту (1955), юридичний (1961-1966) та економічний факультети (1974) Львівського національного університету імені Івана Франка. Він розумів, що жорстокий світ рахується тільки з сильними, розумними. А далі – праця. Отож працював головою Галицької районної ради та райвиконкому (1973-1982). Обирається депутатом Галицької районної та Львівської міської ради. У 1988 став генеральним директором ЛКФ «Світоч», з 1996 по 2004 – Президент акціонерного товариства фірми.

Видав дві книжки про свій рідний край, в якому народився: «Незабутня Лемківщина у верхів'ї ріки Вислоки» та «Святкова незнищенність добра»: Андрій Тавпаш. Публіцистичний портрет». За фотографіями, розміщеними у другій книжці, можемо бачити географію ділових закордонних поїздок нашого ювіляра – Афганістан, Швейцарія, Англія (Лондон), Палестина, Ізраїль (Єрусалим), Бразилія (Ріо-де-Женейро), Італія (Мілан), Індія (Аgra), Малайзія, Словаччина тощо. В 1983-1985 рр – Афганістані. Є учасником бойових дій За тими ж фотографіями відслідковуємо високопоставлених осіб, які відвідали львівську фабрику «Світоч», очолювану Андрієм Івановичем Тавпашем: посол Швеції в Україні, посол України у Франції, Прем'єр-міністр України В. Пустовойтенко, міністр агро-промислового комплексу Ю. Карасик, американський (український) бізнесмен Петро Яцик, дружина Президента України Людмила Кучма, український дипломат Роман Шпек, українські письменники: Левко Різник, Іван Драч, Роман Лубківський, Михайло Слабошицький тощо. Однак найбільше світлин із родиною як рідною, так і рідною лемківською, зокрема біля лемківської церкви св. Володимира і Ольги у Львові, до будівництва якої наш ювіляр доклав чимало зусиль.

Портрет нашого ювіляра творять і численні спогади. Фрагментарно наводимо. Михайло Слабошицький, письмен-

ник: «Тавпаш – не просто стриманий у розповідях про свої життєві труднощі і біди чоловік. Він – з тих гордих людей, які ніколи не стануть шукати у вас співчуття: он, мовляв, що мені довелося пережити... Такий благородний аскетизм у ставленні до себе значно полегшує всі соціальні зв'язки людей цього типу з суспільством»;

Левко Різник, письменник: «Певно, то таки Всевишнім визначено – бути Андрію Івановичу господарем (дар від Господа). У генетичному коді, закладеному Творцем, програмується доля кожної людини, передбачаючи втілення вздовж її життя доленосних якостей, що ретельно надбані за віки попередніми поколіннями роду».

Борис Возницький, директор Львівської картинної галереї, Герой України: «Знав чимало львівських керівників тієї пори (1973 р.), і не кожний з них з розумінням ставився до проблем культурно-історичного комплексу міста, демонструючи свою «поважність» зайнятістю важливішими справами. Андрій Тавпаш (як голова Галицької районної ради і райвиконкому.- Прим. ред.) неодноразово приходив на засідання нашої депутатської комісії, залучав до роботи й надання допомоги керівників підприємств, домагався розв'язання проблем на вищих владних рівнях. Саме за його особистого сприяння ми тоді змогли відкрити для відвідування каплицю Боїмів... Окрасою стали історичні місця центру Львова: фортифікаційна стіна на розі вулиць Валової і Винниченка, на Підвалльній – довкола Арсеналу і далі, на розі з вулицею Руською. Звичайно, клопотів і турбот у голови райвиконкому було досить, однак Андрій Тавпаш ніколи не ставився до наших проблем як до другорядних».

Микола Приходько, журналіст: «Андрій Іванович у повсякденні – дісво життерадісний, такий собі моторний оптиміст з доброзичливою щирою посмішкою, вогником в очах».

Додам від себе: надзвичайно дієвий. Людина високих по-мислів і високих вчинків. Чесність, добропорядність, щирість, зичливість. І розуміння того, що він – творіння Боже, і перебуває у Божій ласці. – На прославу Божу та на знак великої лю-

бові до свого лемківського краю на колишньому родинному подвір'ї у Святкові Великій на Лемківщині поставив пам'ятник з горельєфом Матері Божої. З незгасимою любов'ю до рідної землі - Господи, Ти тут Господар на нашій землі! Тобі прослава!

Захоплююсь навіть таким талантом Андрія Івановича, як журналістською та редакторською діяльністю. Адже він у щорічному ЛЕМКІВСЬКОМУ КАЛЕНДАРІ - постійний член редколегії, модератор і натхненник численних ідей, і, звичайно, дописувач.

Захоплююсь ювіляром і як сім'янином: «А мій син кандидат технічних наук», «А моя внучка майстер спорту України», «А мій внук теж називається Андрій-Нестор, студент «Львівської Політехніки», - це коли я похвалилася, що мене за журналістську діяльність нагороджено Орденом Нестора Літописця II ступеня. - Два сини, четверо онуків, і море переживань за їхнє сьогодення та море радості за їхні досягнення.

З Роси і Води Вам, наш дорогий Ювіляре! На Многії Літа!

Ярослава ШПАК

МИХАЙЛОВІ АНТОНОВИЧУ ШПАКУ - 85

Час невпинно несе далі і далі від тих трагічних днів примусової депортації лемків з рідних споконвічно прадідівських земель. Не оминула лиха година депортації велику родину Шпак-Пициків.

Народився Михайло Антонович 8 листопада 1934 року в селі Стежниця Ліського повіту на Лемківщині. Батьки з діда-прадіда займались землеробством. В сім'ї було четверо дітей. Зі спогадів Михаська (так його кликали вдома): «Наше село мало 145 нумерів, недалеко від нашої хати була греко-католицька церква Святого Миколая літнього (празник 22 травня), через дорогу «Просвіта» та двохкласова школа. На межі села починалося місто Балигород, в якому була семикласова школа. Війна перешкодила закінчити 7 класів. Село Стежниця було патріотичне, в 1938 односельчани обороняли Карпатську Україну, діяла підпільна Станиця ОУН. Молоді односельці ста-

ли на боротьбу в лавах УПА та Української дивізії «Галичина». Батьків старший брат Василь боронив Карпатську Україну. Молодший брат Матвій-Володимир служив в українській поліції, потім в УПА - загинув на полі бою.

Михайло Антонович Шпак в родинному колі

4 серпня 1944 року в наше село на конях заїхалиsovетська партизанка (так у нас казали в селі), спалили 22 хати і вбили 22-х односельців. Після тих сумних подій більше як 50-х мужчин забрали до советської армії, в тому числі моого батька Антона Шпака.

В дитинстві я пройшов гарп, не боячись ні нічі, ні лісу, бо треба було носити до лісу їсти, стояти на чатах. 12 травня 1946 року польське військо під градами куль насильно депортувало мешканців нашого села. Цей день важко забути – всюди стояв плач та лемент дорослих, старих та малих. Так почалися наше «нове життя». 18 родин по лінії тата і мами залишилося на станції Самбір. І тут почалося наше митарство під блакитним небом радянської України. Нас тут ніхто не чекав та не сприймав. Ось парадокс – у рідному селі Стежниця своє поле, ліс, хата, розмайтій реманент – все пограбували поляки, а в советській Україні виділили трохи поля та й те забрали до колгоспу.

У Самборі закінчив середню школу, вступив до Львівського лісотехнічного інституту, пропрацював 43 роки у Самбір-

ському лісгоспі. Маю чотирьох дітей та шістьох онуків, вже маю двох правнуків. Діти та внуки здобули освіту та всі живуть в рідній Україні. Мій старший син Володимир живе на Луганщині, де відкрив одну з перших греко-католицьких церков в м. Кремінна. Доњка Ірина працює в школі, син Олег має свою справу. Син Павло теж працює.

В 1988-1989 роках «гинув»sovєтський союз, люди вільніше заговорили. Життя примусово депортованих українців потроху набирало розголосу. Поширювалися чутки, що нам дозволять повернутися додому (так говорили наші батьки), на рідну Лемківську землю.

У 1992 році мене було призначено заступником представника президента в Самбірському районі. Я був активним організатором відродження «Пласти», «Січі», створення Гельсінської спілки, РУХу, «Просвіти», Спілки офіцерів, Братства ОУН-УПА, Спілки політв'язнів, Союзу українок, УМХ та КУНу.

У 1992 році у Самборі було створено товариство «Лемківщина» – я був одним з його організаторів, а в 1999 році його очолював. Не всі признавалися, що вони депортовані. Ми зробили перепис і виявили, що в місті тисячі переселенців з Лемківщини, Холмщини, Підляшшя, Надсяння, західної Бойківщини. Неодноразово організовували 3-4 автобуси для поїздок на рідні терени, відновлювали могили на цвинтарях у рідних селах. В селі Стежниця розкопали фундамент нашої рідної церкви Святого Миколая. Мій син Павло в хащах віднайшов купол церкви, хрест зберігся, і ми його поставили в центрі фундаменту знищеної церкви, прикрасили квітами та запалили лампадки. Як приїжджаємо в рідну Стежницю на Лемківщині – маємо можливість помолитися на цвинтарі та запалити свічку. За могилами доглядає місцевий поштар п. Адам, за що ми йому щиро вдячні.

Я зібрав матеріали та фотографій про жителів рідного села та в 1999 році товариство «Соляріс» видало книжку «Стежниця», яку присвятив 500-річчю рідного села. Вступне слово до читача написав Роман Іваничук, видатний письмен-

ник, член спілки письменників України. Книжка перевидавалась кілька разів. Цю книжку мають всі стежничани та члени їхніх родин, її перечитують, згадують домівки своїх дідів-прадідів, свою церкву, свою школу, могили предків на своїй рідній-чужій землі.

У 2008 році з моєї ініціативи було порушене питання ремонту пам'ятки місцевого значення – церкви Успіння Пресвятої Богородиці у місті Балигороді. Був створений комітет «Порятунку церкви в Балигороді». Членами комітету є представники України та Польщі. Зараз церквою опікується о. Мирон Михайлишин, що є капеланом Українсько-Польського батальйону. В церкві відбуваються богослужіння, концерти класичної музики. Кошти від благодійної діяльності спрямовуються на порятунок пам'ятки.

На сьогоднішній день я на заслуженому відпочинку, хоча веду активну громадську діяльність – допомагаю порадами, зрештою, добрим словом друзям з громадсько-політичних організацій».

Вся велика лемківська спільнота вітає свого славного проводиря, наставника, порадника, няня з його славетним Ювілем – 8 листопада 2019 року виповнюється 85 років. Здоров'я, радості, Многая Літа від усієї Лемківської родини.

Андрій ТАВПАШ

СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ ОЛЕКСАНДРА ВЕНГРИНОВИЧА

До 80-ліття від дня народження

Там у травні в сорок п'ятім
Ледь замовкли гармати,
Люті мужі лихоліття
Не дали лемківським дітям
Забави дограти

*В. Ковальчук.
Лемківщина в серці моєму, 2002 р.*

Люби Лемківщину, як сонце,
 Гори, квіти і воду,
 В радісні дні і в лиху годину
 Люби свою Лемківщину

Я. Лемко,
«Загорода», 1999 р.

Він є одним з найвидатніших діячів Лемківщини. Багаторічний член президії Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань (СФУЛО). У нього – потужна сила духу на ниві розвитку лемківської культури.

Народився 23 листопада 1939 року в гірському всесвітньо відомому містечку-курорті Криниця (західні Карпати) в селянській родині. Батько Іван, маті – Марія з роду Ціхонь. В сім'ї було п'ятеро дітей, він – наймолодший.

В пам'яті малого хлопця, до депортациї, залишилось чимало спогадів про рідний край, а на генетичному рівні – зародилася безмежна любов до малої батьківщини, яка з кожним роком поповнювалась і міцніла. Глибоко у дитячому серці зберігся гіркий спогад про страшну трагедію 1944-1946 рр., коли лемків насильно, брутально за національною ознакою вигнали з їх споконвічних, рідних земель.

Олександир Венгринович часто згадує про себе: «Чомусь сильно вкарабувались в моїй пам'яті товарні розбиті вагони під час депортациї, команди на станціях, річка Сян, де хотіли втопити моого старшого брата, як мама поламала руку, коли бігла за вагоном, станцію Козову Тернопільської області, де нас просто викинули під відкрите небо, дощі, хвороби брата, тиждень життя на станції, пошук житла, приїзд в місто Монастириська, а потім ще два тижні ночівлі в стодолі в дощові холодні осінні дні, переорювання землі в пошуках картоплі. Пам'ятаю, – згадує дальше Олександир Венгринович, – тата і маму, як вони говорили між собою: «Потерп Марись іщи кус і скоро ся вер-

нем домю». Поки вони були живі, це тепле, миле і надзвичайно близьке і дороге серцю слово «домю» жило весь час з ними, і ця тута передалась нам. І тільки пізніше зрозумів. Що в цьому слові була історія нашого народу та воно мало свій генетичний код. І до останніх хвилин їхнього життя було з ними, жило надією на повернення. Це слово переслідує і нас, воно до болю вразливе, відроджується в пам'яті, стає все теплішим».

Лемки, що жили компактно в місті Монастириську, свято оберігали рідні релігійні та культурні традиції. Після закінчення середньої школи, Будівельного технікуму, а згодом інституту працював на будовах на Тернопільщині майстром, виконробом, начальником дільниці, головним інженером, начальником великої будівельної організації, заступником голови Тернопільської облспоживспілки по будівництву, де працювало близько 2000 будівельників. З його участю побудовані сотні магазинів, житлових будинків, заводів, цехів, ресторанів, універмагів та інших споруд.

З юних років почав задумуватись на тим, хто були його батьки, діди і прадіди, яка іх історія і чому позбавили їх права проживати на своїй рідній землі. Справжньою радістю запалало серце юнака, коли почув чарівну мелодію лемківських народних пісень, що їх виконували чудові співачки з Лемківщини - сестри Марія, Даниїла і Ніна Байко. Він сповна відчув незабутню радість, що її породила пісня рідного народу. Видно, що пісня - це закодована інформація народу, яка передається генетично підсвідомо. Додаткову радість принесла звістка, що Лемків у Бережанах і Монастириську часто відвідує історик Іван Красовський, який збирає для музеїв побутові речі вигнанців, записує їх фольклор.

В 1974 р. вперше повернувся на рідну землю, в Криницю разом з дружиною Мілею до її рідного брата Івана. Це були незабутні хвилини життя. Хати вже не було. На її місці прокладена дорога до гори Яворина, але поруч був шпиталь і, як не дивно, сливка. По цьому визначив місце своєї рідної хати. Пробудила пам'ять, спогади дитинства. Хата його дружини в Солотвинах

ще стойть. Завжди, коли приїжджають, бувають біля одного і другого рідного гнізда, набираються позитивної енергії і з важкими думами повертаються. Обов'язковим є відвідування церкви в Криниці і Солотвинах, у яких з дружиною бути хрещені.

У 1990-х роках настало відчутне потепління між органами влади і вигнанцями з рідних земель. У 1988 у Львові створено перше товариство «Лемківщина» і започатковано рух за відродження Лемківщини, самобутньої культури лемків. В січні 1990 в місті Тернополі створено тернопільське товариство «Лемківщина», і О. Венгриновича обрано членом правління, потім заступником голови.

У 2001 році у Львові відбувся Третій з'їзд лемків України, на якому було створене Всеукраїнське товариство «Лемківщина», а головою обрано О. Венгриновича. Під його керівництвом створено програмні документи обласних, районних і Всеукраїнського товариства (ВУТЛ) по відродженню культури, звичаїв, традицій тощо.

В більшості областей України створено товариства «Лемківщина». Проводяться Всеукраїнські та регіональні фестивалі, у яких беруть участь тисячі краян. Створюються десятки нових мистецьких колективів. На високому рівні проводяться різдвяні, ѹорданські свята, собітки, кермеші у лемківських традиціях. Створюються музеї лемківської культури в Монастириськах, Тернополі, Львові, Ягольниці, Гутиськах, Бережанах, Копиченцях, проводяться мистецькі виставки у Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Києві, Луганську, видається газета «Дзвони Лемківщини», щорічний «Лемківський календар», де величаво з гордістю звучить лемківське слово. Великою заслугою Товариства, колегії, і особливо О. Венгриновича, є прийняття Верховної Радою України закону про надання нашим краям, народженим на землях Закерзоння, статусу учасника війни. Це суттєві матеріальні пільги.

За ініціативою О. Венгриновича широкого розмаху досягнув рух по створенню в Україні пам'ятників та пам'ятних знаків про депортацию. Наукові конференції, зустрічі з керів-

никами уряду, Верховної Ради України, районних і обласних держадміністрацій з приводу різних питань.

З приходом до товариств плеяди нових, молодих патріотів, змінюється стиль і форма діяльності наших організацій. Виросло чимало керівників осередків і організацій, які гідні замінити старших. О. Венгринович постійно наголошує, що, на превеликий жаль, все, що ми робимо, кардинально не вирішує основної проблеми – збереження етнографічної групи українського народу – лемків.

Депортації, асиміляції, розподіли Лемківщини між різними державами, міграція та інші процеси призводять до межі зникнення лемків. Ця величезна проблема тяжіє над нами, постійно турбує нас. Як стимати негативні процеси, як до цього залучити державні органи України, Польщі, Словаччини, Євросоюзу, як підняти світову громадськість на наш захист, який інстинкт самозахисту придумати нам, який спротив, як залучити всіх лемків, особливо молодь, до цієї справи, якими силами все це зробити? Така істинна правда нашого буття!

О. Венгриновича завжди супроводжує обдарована Богом віра у справу, якою займається. Весь свій талант, енергію, здібності організатора направляє на успіх. Велика шана, повага, вдячність людей допомагають в благородній діяльності. Постійну щиру сердечну допомогу і підтримку надавала йому його родина і, перш за все, його дружина Міля. Справжня лемківська, українська берегиня! На жаль в січні 2005 року дружина Міля після тривалої хвороби відійшла у потойбіччя. Цю непоправну втрату тяжко пережив Олександр Іванович і вся його родина. Пішла із життя високоавторитетна, порядна, завжди доброзичлива людина. Все, що створено її старанням, вмінням, терпеливно вдачею і чуйністю, щедре родинне вогнище злагоди, і жаринки з нього непогасно продовжують теплитися найсвітлішими почуттями. Дивосвіт сім'ї, з любов'ю витканий нею, доброзичливим побажанням удачі, здатністю зrozуміти кожного і розрадити в зажурі, вмінням вибачити без злоби. Тут завжди панує взаємоповага, надія, віра в майбутнє.

Разом вони виховали в лемківському дусі трьох синів: старший Юрій – член правління Тернопільської обласної організації «Лемківщина», молодший Анатолій – член правління міської організації, середній Віталій – Голова товариства українців в Бельгії. Як батько, Олександр Іванович висловлює вдячність їм за активну, публічну лемківську позицію, для яких слово лемко – горде, вагоме і тепле. Свою фірму назвали «Яворина», на честь найвищої гори на Лемківщині. З ласки Богової всі три невістки: Оксана, Орися, Люба – лемкині, а внуків, їх шестero, і один правнук, виховують в лемківському дусі.

Те, що по всій Україні, від Ужгорода до Луганська, лунає melodійна пісня лемків, успішно шириться багата Лемківська культура – значна заслуга належить Олександру Венгриновичу. За його вагому працю він нагороджений орденом «Знак пошани», медалями. За збереження культурної спадщини лемків, вагомий особистий внесок в організацію Всеукраїнських фестивалів «Дзвони Лемківщини» йому присвоєно високе звання «Заслужений працівник культури України».

Уся Лемківська громада щиро бажає шановному ювілярові щастя, здоров'я, Многих літ на славу своєї родини, на прославу Лемківщини та нашої рідної України.

Володимир ЧАБАН

ІВАНУ МАКСИМОВИЧУ КУШНІРУ – 80

Іван Кушнір – диригент і педагог, Заслужений працівник культури та відмінник освіти України – народився 16 липня 1939 р. у селі Бонарівка на Лемківщині. Після примусового виселення 1945 року потрапив з родиною до села Глибока поблизу Коломиї, а по закінченні Коломийського педагогічного училища і Львівської консерваторії розпочав учительську працю у Львівській середній спеціалізованій му-

зичній школі-інтернаті (нині – імені Соломії Крушельницької). Згодом замешкав з дружиною Ольгою у селищі Рудно поблизу Львова та пов'язав із ним свою подальшу працю і творчість.

Для переселенців, які опинилися на Галичині, довгий час відстань до Лемківщини була нездоланною, хоча географічно складала всього лише одну-дві сотні кілометрів. Повернення додому відбувалося в інший спосіб, й Іван Кушнір став одним із тих, хто знаходив такі шляхи і прокладав їх для інших.

У січні 1975 року молодий диригент очолив хоровий колектив «Лемковина», створений п'ятьма роками раніше. Лемки-переселенці, об'єднані почуттям втрати власної домівки і бажанням зберегти й поширити пам'ять про неї, шукали спільногому у музіці і слові. Перейнявши справу своїх попередників – першого художнього керівника й диригента капели Романа Кокотайла, а також Михайла Мокрецького й Ігоря Циклінського, Іван Кушнір підніс капелу на новий виконавський рівень. Годі уявити сьогодні біографію Івана Кушніра без «Лемковини», але й історія капели немислима без майже чверті століття його постійних зусиль, вміння гуртувати і дару надихати.

Аматорський колектив під орудою Івана Кушніра став доброю школою для майбутніх професійних співаків і музикантів, середовищем для зустрічі і спілкування кількох поколінь не тільки переселенців, а й загалом захоплених лемківським фольклором виконавців. Склад «Лемковини» постійно оновлювався, найперше завдяки невтомній праці самого диригента. Навчаючи музики і співу учнів Львівської середньої школи № 74 у селищі Рудно, Іван Кушнір провадив чотири хори, кожен з яких налічував кілька десятків учасників. Учні молодшої, середньої і старшої школи, а також вчителі прагнули потрапити до співочих колективів, долучитися до святкових виступів і концертних мандрівок. І нерідко згодом поповнювали склад «Лемковини».

Зусиллями диригента лемківський репертуар капели з 1975 по 1997 рік розширився від двох десятків до майже сотні творів. Лемківські мелодії, вирвані з рідного культурного ґрунту, приживлялися в новому середовищі. Справа збережен-

ня розсипаних пісенних окрушин переросла у щось значно більше: багаторічну співпрацю між композиторами, дослідниками, поетами і хористами. Традиційні мелодії набували нового життя у хоровому виконанні в обробках Анатолія Кос-Анатольського, який створив для капели близько десятка музичних композицій. Зі сцени зазвучали також лемківські пісні в обробці К. Стеценка, Д. Січинського, С. Людкевича, Є. Козака, І. Майчика, М. Дацка, Ф. Колесси, М. Колесси, Я. Полянського, Р. Соболевського, М. Гайворонського, Т. Хахая, В. Флиса, Б. Дрималика, Ю. Маєвського, Л. Горової, І. Задор, М. Костенка, Я. Баранецького, Р. Цися, Я. Трохановського, Г. Верети, Ч. Сондая, Г. Коваля, І. Мацієвського, Т. Гичко, Я. Ярославенка, І. Мороза.

Якщо доля переселенців – це завжди відновлення розбитого на дружи світу, то праця диригента над пісенним репертуаром – це розповідь про історію і культуру лемків у другій половині ХХ століття, про її глибоке закорінення у минулому, про її сьогоднішню життезадатність і самобутність. Концертна діяльність «Лемковини» ставала нагодою пізнавати себе, а також відчувати власну присутність і причетність до ширшої української традиції. Поряд із лемківськими співансками Іван Кушнір ввів до репертуару «Лемковини» українські народні пісні, що походили з різних регіонів, але стали впізнаваними символами української культури загалом, а також авторські твори М. Лисенка, В. Верховинця, Л. Лепкого, С. Людкевича та інших композиторів-класиків і сучасників.

Твори на слова Тараса Шевченка становили окрему концертну програму – і водночас програму збереження пам'яті і культурного самовизначення. Під час святкування 180-річчя з дня народження Кобзаря капела виступила з концертами у Каневі і Керелівці – слухачам ці непересічні події подарували справжнє піднесення і зворушення. Були й інші мандрівки: на Івано-Франківщину, Тернопільщину, Черкащину, Луганщину, Харківщину, Закарпаття, у Крим. Під керівництвом Івана Кушніра капела набула міжнародного визнання: десятки концертів відбулися під час поїздок до Польщі, Естонії, Словаччини, Німеччини.

1978 року «Лемковині» було присвоєно почесне найменування «Самодіяльна народна хорова капела» – за успіхи в освітній репертуару, високий мистецький рівень та активну концертну діяльність. А вже у 1980 році на сцені Львівської філармонії капела виступала з нагоди свого 10-річчя у складі вісімдесяти співаків і музикантів. Пізні у виконанні «Лемковині» з'явилися на спеціальній платівці для українців за кордоном «Привіт з України» (1986), у 1987 році Українська студія документальних фільмів зняла стрічку «Співає Лемковина», а незабаром вийшли також дві грамплатівки.

У радянську епоху мистецтво хорового співу було чимось більшим, ніж самодіяльною творчістю, – у багатьох воно підживлювало колективні почуття й емоції, витіснені зі сфери офіційної культури, зокрема, й духовні переживання. Не випадково й репертуар «Лемковини» у 1970-1980-х роках збагатився двома десятками колядок і щедрівок, 1990 року відбувся перший різдвяний концерт, а 1992 року капела під керівництвом Івана Кушніра вперше виконала Літургію під час освячення лемківської церкви св. Володимира та Ольги у Музеї народної архітектури і побуту у Львові.

1989 року відбулося довгоочікуване повернення на рідні землі – капела «Лемковина» вперше відвідала Бескиди й надалі стала постійною учасницею фестивалю «Лемківська Ватра». Завдяки невтомній праці диригента, яка об'єднала десятки аматорів і професіоналів, вигнанці поверталися не лише з відчуттям невідшкодованої втрати, а зі збереженими і помноженими пісенними дарами. Велика справа робиться зусиллями небагатьох.

Цьогоріч масно честь і присміність святкувати 80-літній ювілей одного із тих, хто диригентською паличиною накреслював історичну траекторію, а нестачі перетворював на нові можливості, – Івана Максимовича Кушніра. Земляки, «лемковинці» та шанувальники Івана Кушніра – Вчителя, Диригента, Патріота, Людини щиро вітають шановного ювіляра, бажають Йому щастя, здоров'я, Многих літ на прославу рідної Лемківщини.

Зіновій КОЧМАРСЬКИЙ

ЗАКОХАНІЙ У СЛОВО МИКОЛІ ПИЛИПОВИЧУ ГОЛЕЮ - 80

Микола Пилипович Голей – поет, громадський діяч, народився 5 квітня 1939 р. в с. Бонарівка Ряшівського повіту Краківського воєводства в сімі Пилипа Голея і Ксенії Лиско. Внаслідок депортациї родина опинилася в Станіславській області – в с. Княже Снятинського р-ну.

Поетичний талант Миколи Голея особливо проявився в час незалежної України.

Це спогади про родинне село Бонарівку, де виріс і пішов у світ, це картини, сповнені любові до землі, до Батьківщини, до тих, хто не вернувся з поля бою. У співавторстві Миколи Голея з Адамом Голодинським вийшла поетична збірка «Втрачена земля».

Як громадський діяч Микола Голей постійний учасник всіх культурно-мистецьких заходів, які проводяться в районі і області.

То ж з нагоди Ювілею щиро вітаємо пана Миколу, бажаємо йому міцного здоров'я, щасливого довголіття, нових творчих звершень, Божої благодаті на Многій і Благій Літі.

Зіновій КОЧМАРСЬКИЙ

ДО 80-РІЧЧЯ ЗИНОВІЯ ЮРІЙОВИЧА БУЦЯ

Нарадився наш Ювіляр 18 липня 1939 року в селі Бонарівка на Засянні. В 1945 році - депортований з родиною у Станіславську область.

Закінчив Львівський сільськогосподарський інститут (ф-т електрифікації, з відзнакою), працював в електромережах Івано-Франківської області. Керував завершенням електрифікації Прикарпаття.

1980-1989 – депутат, заступник Голови комісії з питань промисловості Івано-Франківської облради.

У 1989 році З. Ю. Буцьо був обраний генеральним директором ВЕО «Львівенерго». У період економічної кризи в країні і розвалу платіжної дисципліни Зиновій Юрійович започаткував низку ринкових підходів до вирішення проблем ВЕО «Львівенерго».

Разом з асоціацією «Укрінтеренерго» він реалізував пропозицію про постачання польського вугілля в обмін на електроенергію «Львівенерго».

Під керівництвом нашого ювіляра львівська енергосистема зберегла працездатність, виробничий персонал і належний рівень його соціального забезпечення.

1993-1996 – заступник міністра енергетики та електрифікації України. 1995-1999 – Голова Нацкомісії регулювання електроенергетики України.

1999-2000 – головний консультант Комітету ВР України з питань паливно-енергетичного комплексу, згодом – радник Прем'єр-міністра України. Здійснював програму входження енергосистеми України і, зокрема, Бурштинської ТЕС, в енергосистему країн Центральної Європи. Був ініціатором і підписав від імені Української сторони перші документи кредитної угоди зі Світовим банком про виділення 110 млн. доларів на реконструкцію Дніпровський ГЕС. Один з розробників і організаторів реалізації принципів регулювання енергетики. Член науково-технічної спілки енергетиків та електротехніків України.

У переломні роки кінця ХХ ст. підтримав ініціаторів утворення Товариства Української мови на Івано-Франківському Облпідприємстві електромереж, сприяв діяльності громадських національно-демократичних організацій підприємств «Львівенерго». Забезпечував фінансування видання в Україні «Енциклопедії Українознавства», книг Я. Пащака «Родимий край, село родиме», В. Голубінки «Спогади з гіркої лемківської

долі», допомагав товариству «Лемківщина» ремонтом і будівництвом церков у Львові, на Прикарпатті, у Києві.

За досягнення у розвитку енергетики В. Ю. Буцьо нагороджений орденами «Знак пошани», «Дружби народів» і «За заслуги», медалями «За трудову доблесть» і «Ветеран праці». З.Ю. Буцьо державний службовець 1-го рангу, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, у 2007 році йому присвоєно звання «Заслужений енергетик України».

Тож з нагоди ювілею, пане Зиновію, здоров'я Вам, благополуччя, любові від усіх Ваших рідних, усіх бонарівян і їхніх нащадків, Божої благодаті на Многій і Благій Літа.

Андрій ТАВПАШ. ДРОГОБИЦЬКОМУ ТОВАРИСТВУ «ЛЕМКІВЩИНА» 30 РОКІВ ГОЛОВІ ТОВАРИСТВА ВОЛОДИМИРУ БАЙСІ - 75

Володимир Байса.

Фото

Ярослава Данила

Вже виповнюється 75 років, відколи лемки змушені були залишити свою рідну землю. Лемківщина - солодке і чарівне слово, все більше і більше голубить, гріє душу, щемить серце, збуджує уяву кожного, хто жив або часто буває в цьому чудовому мальовничому гірському краї. Ще і досі в серцях людей оживає жахлива трагедія депортациї, і ніщо цього не може вирвати з пам'яті, бо спогади супроводжуються сльозами на очах.

Де б не проживала українська лемківська громада, вона дбає про збереження своєї національної самобутності, піклується, щоб шанували українську лемківську культуру і звучало наше слово, щоб діти виховувались з Україною в душі. Перш за все лемки-українці зберігають свої обряди, свята, справляють весілля, святкують Різдво, Велик-

день, створюють таке середовище, щоб почувати себе, як дома на рідній Лемківщині.

Володимир Байса (справа) з дружиною Вірою та Мирославом Дмитрахом на святкуванні 30-річчя Львівського товариства «Лемківщина». Фото Ярослава Данила

У 1989 році у Дрогобичі було створено Товариство для сприяння етнічному відродженню Лемківщини, дослідженням, розвитку і популяризації самобутньої культури лемків, їх традицій, звичаїв, духовності та захисту спільних інтересів. Воно є одним з найбільш активних в заходах, що проводяться на місцевому рівні, та тих, що проводяться Львівською обласною організацією Всеукраїнського Товариства «Лемківщина». В Дрогобичі активно працює художній ансамбль «Яворина», дитячий хореографічний гурт «Калинонька». Тут проводиться багато цікавих та різноманітних заходів.

Два десятки років це славне Дрогобицьке товариство «Лемківщина» очолює талановитий організатор, що безмежно любить лемківський край і рідне село Чорне, Горлицького повіту, де народився 25 вересня 1944 року. В той час розпочалась депортaciя, одна з найбільших трагедiй української нацiї i особливо її етнiчnoї гiлki - Лемkіv. I повела Володимира разом з родиною в обiцянний rай. Спочатку Харкiвська область, злиднi i надважкi мi-

тарства. Втеча в Самбір, і з 1947 року - Дрогобич. Тяжке дитинство. Навчання в технікумі, інституті. Праця на різних посадах виробництва. Разом з дружиною виховали двох доньок і сина.

Уся Лемківська громада та редколегія Лемківського календаря щиро вітають Дрогобицьку «Лемківщину» з 30-літтям, а також її голову Володимира Байсу з його славним ювілеєм.

Дорогий наш побратиме! Витаме Тя зі Святом Твого народження! Най Господь Бог оберігає Тебе і Твою Родину, на прославу Лемківщини та всієї України.

Ярослав КОЗАК

ДО 75 -ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПЕТРА АНТОНІВА

Прекрасна родина Петра Антоніва

У мальовничому селі Ославиця Ліського, а з 1945 року Сяніцького повіту, що на східній Лемківщині, у багатодітній сім'ї Степана і Ганни Антонів 12 червня 1944 року народився син Петро. Ще задовго до закінчення Другої світової війни польська влада під сфабрикованою угодою про евакуацію українців з території Польщі почала примусову депортaciю. 27 квітня 1946 року, на Провідну неділю, всіх жителів села Ославиці, в

тому числі родину Петра Антоніва, примусово виселили з прадідівських земель у Підволочиський район Тернопільської обл. Місцева радянська влада поселила їхню сім'ю в селі Кам'янки. Умови проживання були жалюгідні, а тому через рік батьки, шукаючи кращої долі, переїхали на Львівщину в село Кліцко Комарнівського району. Згодом батько, маючи фельдшерський фах, влаштувався працювати у Комарнівську ветеринарну лікарню.

Малий Петро змушений був привикати до нового середовища сільських хлопців – підлітків, яких тут було досить багато. Ще тоді у нього проявилися такі риси характеру, як працелюбність та відчуття справедливості. З 1951 до 1958 року навчався у Кліцківській семирічній школі. Середню освіту отримав у 1961 році після закінчення Комарницької середньої школи. В цьому ж році був прийнятий на роботу в Комарнівську ГРС.

З 1963 до 1967 року служив у військово-морському флоті в Североморську. Після демобілізації з війська повернувся в колектив газопромислу. Тут він поєднував основну роботу із спортом і на цей час був одним із провідних футболістів клубу «Газовик».

У 1970-1975 рр. навчався у Львівському сільськогосподарському інституті, де він був успішним студентом та добрым спортсменом. За вагомий вклад у розвиток футболу в інституті його ім'я занесене в Почесну книгу кращих спортсменів вузу. Після закінчення інституту Петро працює старшим агрономом Львівської обласної насіннєвої станції м. Городок, а 1977-1978 рр. – головний агроном колгоспу ім. Чапаєва Стрийського району. Звідти переїшов на наукову роботу в Інститут землеробства і тваринництва західного регіону УААН. В Інституті Петро Антонів працював на різних посадах – від молодшого наукового співробітника до заступника директора.

За період роботи в Інституті захистив кандидатську дисертацію і отримав наукову ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Він є визнаним селекціонером в рослинництві, автор декількох сортів с-г культур, має біля сотні друкованих

праць, статей, рецензій, відгуків, є розробник національних стандартів України в сільському господарстві.

Працюючи на різних керівних посадах в Інституті, він завжди допомагав аспірантам, здобувачам, лаборантам в освоєнні нових методик досліджень та передавав свій науковий досвід.

За сумлінну працю і наукові розробки в галузі рослинництва та впровадження їх у виробництво неодноразово був нагороджений грамотами Інституту, обласного управління сільського господарства та почесними грамотами Української Академії аграрних наук.

Петро Антонів є активним членом товариства «Лемківщина» і Фундації дослідження Лемківщини, автором багатьох диписів до Лемківського календаря. Він досліджує виникнення сіл в долині річки Ославиця, що на Сяніччині, та культуру корінних жителів краю. Щороку організовує поїдки в Польщу на свою вітцівщину – Лемківщину, де народився. Він підсвідомо відчуває надзвичайно глибокий зв'язок із прабатьківською землею саме тоді, коли відвідує свою рідну Ославицю, лемківську «Ватру» в Ждині, Музей лемківської культури в Зиндринові. В книжці «Ославиця Сяніцької землі» зумів відтворити історію свого рідного села.

Пан Петро налагодив співпрацю із місцевою владою Команьчі (в особі солтиса Петра Скоцького) і з о. Андрієм, священиком греко-католицької церкви, щодо організації упорядкування занедбаних цвинтарів, поховань у навколишніх селах, з яких були виселені українці. Спільними зусиллями в 2014 році упорядковано, відновлено та освячено цвинтар у с. Ославиця. Ця подія є надзвичайно важливою для збереження пам'яті захоронення наших предків.

Товариство «Лемківщина», Фундація дослідження Лемківщини та друзі бажають Ювіляру міцного здоров'я, радості, родинного затишку, щасливого довголіття і реалізації своїх творчих задумів.

*Іван ЩЕРБА,
професор Львівського національного університету
імені Івана Франка*

ЛЕМКИНЯ СТЕЛЛА МИРОНЧЕНКО

Вітаме із 70-річчям!

Відлітають роки, мов лелеки у вирій, а мені все перед очима виринає Хрестатик, заквітчаний китицями каштанів. Саме тоді мені вперше пощастило зустріти тендітну, вишукану, інтелігентну жінку, яка мала далеко не Лемківське ім'я, а саме - Стелла. На Західній Україні в той час вже вирувало бурхливе життя, національне Відродження, особливо серед свідомих українців, виокремлювались своєю активністю Лемки. Товариства Лемків створювались у всіх обласних та районних центрах західного регіону, лем Київ ще спав дрімучим сном. Можливо, пройшло би іщі багато часу, коли б не Стелла Миронченко, яка, збагнувши велич свого етнічного походження, взялася до клопіткої роботи - створення Лемківського осередку у столиці України. При активній допомозі всім нам добре відомого Лемка Миколи Горбала та ще з декількома ентузіастами, Товариство у Києві було створене. Ми, дорога Стелло, пам'ятаме, що Твоя заслуга в цьому процесі найвизначніша.

Президія Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань вдячна Тобі за активну участю у найвеличнішому Конгресі, який ми провели у Києві в 2002 році.

Дорога Стелло, чарівна наша Лемкине, перед Тобою іщі фалат прекрасного, наповненого щебетом онуків і правнуків життя. Бажаємо Тобі, аби Ти іщи не раз відвідала нашу Лемківщину, «Ватру» у Ждині і слухала стоголосе співання птахів у Твоєму рідному Бірча!

З Роси і з Води, на Многій Літі!

ВЛАДЕКУ МАКСИМОВИЧУ – 70

*Владек Максимович
з дружиною Марією*

Наш дорогий Владек Максимович. Саме такий мені захотілося подати епітет для характеристики цієї людини.

Йому в 2019 році виповниться 70. Звичайно, мусить виставляти палюнку, звичайно, мусить дружина Марія витерпіти ті поцілунки, які будуть адресовані ювіляру. І ті щирі гарячі поцілунки будуть заслуженими, бо та діяльність, яку проводить наш ювіляр – заслуго-вує справду високої нагороди – навіть на рівні державної.

Не прижився в Америці. Не усталився в Україні. Рідне лемківське коріння тягне, вабить, не дає спокійно жити. Через те уся його щоденна праця – для збереження культури втраченого краю – Лемківщини.

Він добре відомий у широких колах, зокрема наукових, в Україні. Його внесок у розвиток української лемківської культури неоцінений. Так, зокрема, розуміючи великий потенціал Інтернету, на початку 1996 р. він створив сайт <http://www.lemko.org>, призначений для тих, чиє коріння, в основному, з тієї частини Галичини, яка називається Лемківщина. Фінансово утримує і постійно доповнює цей сайт. Тут розміщені усі лемківські видання, починаючи з середини XIX ст., ним, Владеком Максимовичем, зіскановані чи сфотографовані і виставлені для широкого користування як українців, так і україномовних здебільшого науковців усього світу. Кількість видань сягає сотні друкованих одиниць. Створив веб-сторінки, де розмістив фотографії по конкретних селах Лемківщини: <http://lemko.org/Gallery/index.php/Radocyna> – старовинні фотографії села Радоцина, <http://lemko.org/Gallery/index.php/Wysowa-photos> – старовинні фотографії села Висова тощо. За тими фотографіями можна писати історію конкретного села – куль-

тура, побут. Знімає на відео і виставляє в Youtube усі культуру подій, на яких він завжди є присутній, чи то на зустрічі з лемками-українцями в США, чи то в Польщі, чи то в Україні. Таким чином розповсюджує відомості про життя лемків-українців з цілого світу. Оцифровує лемківські строї в усіх музеях, де тільки трапляється така нагода: в Музеї народної культури лемків в Зиндронові (Польща), в музею етнографії і народного промислу НАН України (м. Львів), в музеї-скансені під відкритим небом (м. Львів), в музеї лемківської культури в Монастириськах Тернопільської області тощо.

Про родове, родинне коріння Владека Максимовича можна дізнатися із таких джерел: сайту http://lemko.org/wmax_PL.html та із Лемківського календаря на 2009 рік (Львів, 2008, с. 189-190, авторка допису – Марія Хутко). А дізнаємося ось що:

Восени 1944 року сім'я мами, Марії Границіної (1931-1998), була вивезена з рідного села Гирова біля Дуклі на Лемківщині до колгоспу в Покровський р-н, Дніпропетровську область. Вони були в числі перших, відправлених до УРСР. Цей відчайдушний крок був результатом нескінченних боїв в т.з. «Долині Смерті» під час Карпатсько-Дуклянської операції.

Через нелюдські умови життя на Дніпропетровщині виник задум незаконного перетину кордону, щоб повернутися в своє рідне село на Лемківщину.

Доля була милостивою для Марії Границіної та її рідного брата – їм вдалося перейти кордон і вони таки повернулись у своє рідне село. Багато інших земляків хотіли зробити те ж саме, але безрезультатно.

Та в 1947 році Марію Границіну (в 16-річному віці) вдруге депортували з Лемківщини (під час військової операції під назвою «Операція Вісла») – в Нижню Сілезію.

Батько Владека Максимовича Іван Максимович (1917-1995) народився у селі Волтушова біля Риманова Зdroя. Після виселення з Лемківщини три багатодітні родини Максимовичів опинилася в селі Теофілка Козівського району на Тернопільщині. Поселилися в довоєнній польській оселі. Зараз там

живуть діти і внуки братів Івана Максимовича - майстри з різьби по дереві, різьбярі, ким і був сам Іван Максимович.

У 1947 році Іван Максимович повернувся з примусової праці в окупованій німцями Австрії на Лемківщину, однак він ніколи не потрапив до рідного села, тому що Волтушова перестала існувати після 1945 року. Його друзі-поляки в Риманові застерігали, щоб він туди не повертається. Він дослухався їхніх порад і поїхав до Кракова. Влаштувавсь на роботу. Протягом року він листувався з приятелем з Королівка Волоського Михайлом Кухтом, якого виселили під час операції «Вісла» до Нижньої Сілезії. Потім переїхав туди, познайомився з Марією Граничною і в 1948 році вони побралися.

Сам Владек Максимович згадує: «Мій дядько Павло, ма-мин рідний брат, був «остарбайтером» у Німеччині, але по закінченні війни йому не було куди повернутися - на Лемківщині не було нікого, а до сталінської України не хотів. Він виїхав в Англію, де жив в 1950-1960 рр., потім - виїхав до США. Він загітував свою сестру, а мою маму, і таким чином наша сім'я емігрувала в 1964 році до США і оселилася в Нью-Йорку. Він був нашим фінансовим покровителем, спонсором. В США він підписав документ, що зобов'язувався зберегти нашу сім'ю. За цей надзвичайно важливий поступок ми йому дуже вдячні».

У 2002 р. Владек Максимович разом з Іваном Мадзіком (родом з Бортного, Лемківщина) своїм коштом видали книжку «Лемківське весілля»; у 2008 р. разом з Богданом Горбалем з Нью-Йорка видали книжку «Лемківська народна музика на воскових циліндрах (1901-1913) і американських рекордах (1928-1930)».

І зараз, вступивши у 70-літній вік, в юність старості, наш Ювіляр більше часу хоче приділити вивченю і популяризації історії, культури, життя та побуту Лемківського краю в світі - він, без перебільшення, робить роботу, яка не під силу поки-що науковцям України.

З Роси і Води Вам, наш дорогий Лемку, на Многії Літа!

Марія ГОРБАЛЬ

ПЕТРОВІ ГАНДЯКУ - 70

Наш ювіляр народився в Україні, с. Лукавиця Самбірського району Львівської області. Та генна пам'ять тягне його у Свіржову Руську, на Лемківщину, звідки були депортовані його родичі. Тягне його і до усіх справ, пов'язаних із родом. Так, з 1996 року Петро Гандяк бере активну участь у Фундації дослідження Лемківщини, а згодом його обирають Головою ФДЛ у Львові (до 2017 року). Велику активність проявляє у церковному комітеті Лемківської церкви св. Володимира і Ольги, організовує толоки, кермеші, виїзди на «Ватри» як у Польщу, так і по Україні, займається виданням та реалізацією лемківської літератури тощо. На жаль, трошки його підводить здоров'я, та запальний дух, життєва наполегливість та енергія беруть верх.

Здоров'я Вам, дорогий Ювіляре! На Многії Літа!

Завжди окрімений
творчими ідеями
Петро Гандяк –
на Фестивалі
«Лемківська писанка».

Фото Владека
Максимовича, США

Леся ЗАРИЦЬКА

ІГОРЮ РУСИНЯКУ - 65

ПРИВІТАННЯ З ЮВІЛЕЄМ

Була в цей рік зима сурова й лютая;
Стояв надворі місяць лютий...
Й хоч до весни було не так далеко,
З'явився в небі екстремал-лелека.

*Igor Rusinak з сестрою
Марусею в с. Андріївці
перед батьківською
хатою*

В біленьку хату, у лемківськую родину
Приніс лелека в сповитку дитину!
І хоч, напевне, обморозив собі крила,
Та для людей зробив велике діло!

На радість сестрам і братам,
На радість мамі й тату
Приніс лелека у цей день
В сім'ю дитинку п'яту.

Хлоп'я зростало – з жита чуб
Ta очі – незабудки...
Гуси, корова, м'яч, сцена, клуб...
Дитинство, військо, інститут,
Колгоспи... зараз – Рудки.

Багато з того часу літ
«Лем блислло» – проминуло.
І мало хто вже пам'ята,
Яким хлоп'я це було.

Трудився, плідно працював,
Вчив землю шанувати.
Любов, повагу добував.
Усього й не згадати!

Поважний нині чоловік,
Любий дідусь і тато!
Родина, друзі – люблять всі
Вітають всі зі святом!!!

Та скільки ще попереду? –
Один лиш Бог це знає.
Життя років, як грошей – багато не буває!!!

Достатку, миру й радості бажає весь наш рід
Здоров'я богатирського на многа-многа літ!!!

Андрій ТАВПАШ

ПОКЛИКАННЯ СЛУЖИТИ БОГОВІ

**60-ліття від дня народження
отця Мирона-Мирослава Михайлишина**

Провалля, скелі та ліси,
Каміння, віковічні груди, –
Та крізь Ти, Господи, еси,
Тебе я духомчую всюди!

Співають Богу сонні скелі,
Співаютьтиходжерельця
Й проміння сонячні веселі
Кругом оспівують Творця!...

Митрополит Іларіон

Отець Мирон є справжнім зразком служіння Богові, сячем добра серед людей. Він – добрий духовний наставник для всіх лемків, українців.

Його батьки внаслідок насильницької акції «Вісла» були депортовані в 1947 році із споконвічних українських земель на Північ Польщі, а в 1958 році повернулись на рідні землі.

Отець Мирон-Мирослав Михайлишин народився 1 вересня 1959 року в місті Сяноці. В початкову школу ходив у рідному батьківському селі Куляшному, а потім в селі Щавному. Згодом закінчив технікум в Ліську і поступив до духовної семінарії Люблінського Католицького університету, після закінчення отримав звання магістра богослов'я. В 1984 році в Перемишлі одержав ієрейські свячення і служив священиком в Горлицях,

Отець
Мирон-Мирослав
Михайлишин
Фото Владека
Максимовича

Вроцлаві, Krakowі. 1996–1999 pp. – декан Krakівсько-Криницький та військовий капелан.

В 1999–2000 pp. о. Мирон навчався на спеціальних студіях в Опальському університеті і захистив звання доктор екуменічного богослов'я. З 2003 року був адміністратором парохії Пресвятої Трійці в Жешові. Упродовж 2006–2007 pp. опікувався влаштуванням каплиці Всіх Святих Українського Народу в святині Божого Милосердя в Krakові, до якої іконостас виконав професор Львівської академії мистецтв Любомир Ведмідь. Великими стараннями о. Мирона в 1999 році була повернута лемкам криницька святиня Петра і Павла та поставлений у ній іконостас. За це наш ювіляр одержав від владики Йоана протоієрейський хрест з прикрасами. Він є одним з відомих діячів духовного і культурного життя лемків у Польщі і в Україні.

З нагоди ювілею лемки складають щиро сердечні побажання доброго здоров'я, багато сил у душпастирській діяльності, у служенні церкви і українському народові. Прийміть від усіх лемків слова глибокої шані і вдячності за Ваш труд. Хай Господь обергає Вас і дарую Вам Многая і Благая Літа.

Марія ГОРБАЛЬ

ЛЮБІ СМЕРЕКАНИЧ – 45

Любов Смереканич ввійшла у науковий лемківський світ як талановита поетка та як упорядніця декількох випусків «Лемківського Календаря» і «Лемчатка» – кольорового журналу-додатка до цього видання. І не випадково – генні корені тягнуться із Свіржової Руської Ясельського повіту, прадід Петро Смереканич – перший редактор видавець газети «Наш Лемко».

Про філософію плинності людського життя говорять слова її вірша «Що не пора – то диво»

Що не пора - то диво.

...останні теплі дні,
як у дитинства казці,
як кава, плед, руки твої...
таке просте от Щастя!

що не спинити часу плин
я добре пам'ятаю,
але ж ці теплі бистрі дні..
так важко відпускаю!

а що ж та мить!
всього лиш мить!
відкриєш раптом очі,
а за вікном уже сніжить
і довгі, довгі ночі...

перешумить, перегуде
і знову розквітає...
маленьке...
юне...
молоде...
і от вже й листя облітає!

так крутиться людське життя
у вихорі своему
і завше є своя краса
що не пора - то диво!

Редакція «Лемківського Календаря» щиро вітає свою колегу із таким молодим, юним, квітучим ювілеєм. Міцного здоров'я, великої творчої наснаги, життєвого оптимізму та гарних поетичних проектів. На Многії Літа!

Михайло СМЕРЕКАНИЧ

**СПОГАД ПРО ДВАДЦЯТИП'ЯТИРІЧЧЯ
ОСВЯЧЕННЯ ЛЕМКІВСЬКОЇ ЦЕРКВИ
СВЯТИХ ВОЛОДИМИРА І ОЛЬГИ У ЛЬВОВІ**

Отець-настоятель Лемківського храму Святих Володимира і Ольги у Львові Анатоль Дуда. Фото Марії Янко

Під час освячення води на подвір'ї храму.
Фото Владека Максимовича, США

День 10 вересня 2017 року видається ясним, сонячним, по літньому теплим.

На церковному подвір'ї зібралися прихожани і гости, запрошені на чвертьстолітнє свято освячення храму. Настоятель храму отець-мітрат Анатоль Дуда з процесією з нетерпінням очікували приходу гостей із церкви святого Івана Хрестителя, якою опікуються отці Студити. Незабаром на дорозі показалася святочна колона. На чолі колони йшли священики, монахи, монахині, диякони і братство. Майоріли святочні хоругви, доносячи святкового настрою. Після короткої зустрічі і привітань розпочалась святочна літургія, яка проходила в дусі любові і поваги до духовенства і прихожан. Під час служби Божої було згадано всіх фундаторів, будівничих, жертводавців, засновників храму. По закінченні літургії відбулось освячення води, в якій взяли участь всі присутні на святі. Святочна громада разом із духовенством пройшли традиційним обходом кругом церкви, окроплюючи всіх свяченою водою. Потім на церковному подвір'ї розпочалася концертна програма.

Танцює лемківська молодь. Фото Владека Максимовича, США

«Зараз буде співати наша «Лемковина», оголошує ведуча програми Наталка Криничанка. Фото Владека Максимовича, США

Хорові та танцювальні колективи зі Львова, Пустомит, Калуша виконували лемківські пісні, танці, лунав лемківський

гумор. За імпровізованими столами біля церкви прихожані гостинно пригощали гостей, що прибули з різних місцевостей України і зарубіжжя. Тут лунали пісні, здравниці, прославляючи храм, що протягом чверті століття об'єднував всіх лемків, які стали, навіть, єдиною лемківською родиною. До пізнього вечора над Шевченківським гаєм лунали лемківські мелодії.

Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА¹

**ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАРОДНОГО АНСАМБЛЮ ПІСНІ І ТАНЦЮ
«ЛЕМКОВИНА»
(ДО 50-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ)**

«Лемковина» на сцені Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької з нагоди відзначення 30-річчя Львівської обласної організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина». Фото Ярослава Данила

¹ Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичної україністики і народно-інструментального мистецтва Національно-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

У 2019 році виповнюється 50 років з часу створення лемківської хорової капели «Лемковина» з м. Львова, яка відкрила українцям всього світу та іншим народам виняткову красу й багатство лемківської пісні. Вона підтримувала і продовжує підтримувати дух відрівніх від отчого краю, від своїх зелених гір лемків, розкиданих по всьому світу, не дає їм забути, хто вони, закликає берегти їх етнічну оригінальність, культурне багатство, звичаї та традиції...

Ідея створення хору належить відомим патріотам та по-пуляризаторам рідної Лемківщини М. Донському, Р. Соболевському, В. Одрехівському, Л. Олесневичу, І. Чулику, П. Когуту, сестрам Байко, А. Сухорському, подружжю Кищаків. На їхню ідею відгукнулись культурно-громадські діячі з Лемківщини І. Красовський, В. Хомик, Ф. Нацик, І. Желем, С. Кузяк, П. Юрковський (перший староста хору). П. Юрковський запросив до хору лемківські родини Байси, Головатих, Кузяків, Гурей, Камінських, Давид, Дзямів, Петрончаків. Перші зустрічі з учасниками відбувалися у селищах Рудно, Зимна Вода, у Львові.

У 1969 році при будинку культури у селищі Рудно на Львівщині прихильники лемківської пісні, об'єднавшись, створили хорову капелу під назвою «Лемковина».

Першим художнім керівником та диригентом хору був Р. Кокотайло. Після нього з колективом працювали М. Мокрецький, Т. Матвій, І. Циклінський. Саме в той час відбулося утвердження мистецького колективу, почалися концертні виступи, записи на радіо й телебаченні, активна участь у фестивалях, конкурсах тощо. З кожною репетицією та концертом «Лемковина» утверджувала себе як непересічний, зрілий, багатоголосий колектив, про який дізнавалися усе ширші колашанувальників хорового співу лемківського фольклору.

З 1975 по 1997 рр. хором керував виходець з лемківської землі села Бонарівки Іван Кушнір, який не лише чудово розумів форму і зміст лемківської пісні, але й був і до сьогодні залишається душою споріднений з пісенно-фольклорним мистецтвом рідного краю. За успіхи, високий мистецький рівень і активну концертну

діяльність «Лемковині» під орудою Івана Кушніра було присвоєно почесне звання «Самодіяльна народна хорова капела» (1978). Згодом створили оркестрову групу гудаків, яку очолив З. Булик, а пізніше Н. Сорока. Також керівниками оркестру були А. Мельник та О. Білоусова. Залучення музикантів дало можливість значно розширити пісенний репертуар, збагатити виконавські можливості капели, урізноманітнити концертну діяльність.

Невтомний працелюб і педагог Іван Кушнір, разом із дружиною Ольгою та дітьми, систематичною працею з хористами зумів за короткий час навчити хористів розуміння музично-стильової структури творів, художньої образності та своєрідної інтерпретації кожної лемківської співанки. Слід наголосити, що на репетиції хору учасники збиралися не тільки з близьких сіл, але й зі Львова, Пустомитів, Любеня Великого, Городка та інших містечок на Львівщині.

Під дбайливим керівництвом Івана Кушніра «Лемковина» здійснила поїздки на Харківщину, Луганщину, до Криму, на Закарпаття. Побувала в Естонії та Німеччині.

На різних етапах розвитку колективу сприяли відомі артисти та композитори – А. Кос-Анатольський, сестри Байко, Р. Соболевський, І. Майчик, М. Дацко та багато ін.

З 1998 по 2000 рік з колективом працював молодий фахівець своєї справи Роман Стефанко. Під його орудою хор виступав на першому міжнародному фестивалі фольклору «Юнеско-Україна» у Львові, в Києві та інших містах. Слід зауважити, що мати п. Романа пані Ольга Стефанко є незмінною учасницею колективу до сьогодні. У Стокгольмі 2016 року світ побачив пісенний репертуарний збірник під назвою «Rusinska (lemkiska) folksanger med svensk text» Романа Стефанка, який користується великою популярністю серед лемківських хорових капел різних міст України.

У 2000 р. керівником «Лемковини» став Володимир Льорчак – досвідчений диригент, фахівець у галузі музичної культури. На жаль, цей колектив він очолював недовго. У червні 2001 р. передчасно відійшов у вічність. Це був важкий період у житті капели, але учасник хору Левко Рега на щирому енту-

зіasmі наважився тимчасово стати диригентом колективу. Під його орудою «Лемковина» в черговий раз побувала у Ждині на міжнародному фольклорному фестивалі «Лемківська Ватра».

Певний період диригенткою хору була високопрофесійний фахівець з великим досвідом роботи на хоровій ниві, свого часу солістка «Лемковини» Марія Мельник. До речі, її чоловік п. Богдан також був активним учасником колективу.

У 2002 р. при капелі було створено танцювальну групу, в репертуар якої входило 12 народних танців, таких як: «Обертан», «Чардаш», «Кивавий» та ін. Очолив молодий хореограф, нащадок лемківської родини Олег Копильчак.

У творчому доробку «Лемковини» понад сотні хорових творів різних жанрів: необрядові, що поділяються за жанрово-тематичним змістом; календарно-обрядові – колядки та щедрівки; веснянки, гайви, русальні, собіткові (купальські), жнивні. Репертуар містить і родинно-обрядові пісні та інші.

З великою пошаною та вдячністю слід згадати небагатьох ентузіастів, учасників-ветеранів, які були у хорі від самого початку його створення і віддано співають у ньому й нині: Тереза Кищак і Анна Головчак. Згодом долучилися і співають до сьогодні: Ольга Стефанко, Ольга Федоро, Надія Боровець, Іван Сушко, Осип Лаб'як.

Серед перших солістів – Тереза Кищак та Ігор Кузяк, Іван Грабський, Олег Синчина, Олена Кушнір, Юрій Петрушко, Марія Мельник, Марія Стельмах, Любов Григорчук, згодом – Наталія Лабик, Надія Боровець, Борис Козуб, Тетяна Мандюк, Наталія Сушко, Христина Чабан.

У різні роки з «Лемковиною» співпрацювали відомі співаки, артисти: Заслуженні артисти України - Галина Гавриш, Володимир Ігнатенко, Юрій Брилинський; артисти Наталія Скарвінко, Марія Хом'як, Юрій Гуреша, а також ведучі концертів, декламатори Л. Бунковська, Любов Чуловська, Олена Галета. Окрасою виступів «Лемковини» протягом тривалого часу було поетичне слово лемків Анни Щерби, багатолітньої учасниці капели, та Богдана Паствуха, який був і ведучим концертних програм колективу.

Із співочого життя «Лемковини». З фотоархіву Марти Новицької

Впродовж п'ятдесяти років у «Лемковині» склад учасників капели змінювався. Серед них люди різних професій: лікарі та вчителі, музиканти, інженери, кравці, архітектори, агрономи, бухгалтери, різьбярі, писанкарі, слюсарі, залізничники, але всіх їх об'єднувала щира любов до пісні, вокального мелосу, до лемківського фольклору, що бере свій початок із зелених Бескидів.

До речі, серед учасників «Лемковини» зростала й молода співачка лемківського коріння Христина Соловій, яка є на сьогодні відомою авторкою пісень та музики. Зокрема, у 2011 р. в хорі вона виконувала соло народної лемківської співанки «Крячок лялійовий». Участь у капелі надзвичайно вплинула на становлення її особистості.

З 2014 р. хор «Лемковина» очолив диригент Богдан Кривко, поповнився танцювальною групою, керівником якої став фахівець-хореограф Андрій Кіях. Нині у репертуарі колективу є запальні танці – «Віночок України», «Рушники», «Карічка» та «Фраїрка», які об'єднані у «Лемківську сюїту», «А у нас на весілю», «Козачок», «Гопак», «Подільський вихиляс», що значно збагатило та доповнило концертні виступи «Лемковини».

З 2015 р. до сьогодні ансамбль пісні і танцю очолює диригент Юрій Кондратенко, який за короткий час при колективі створив оркестр народних інструментів на чолі з Юрієм Ковалевим, дружина якого – солістка колективу.

Не можна не згадати про людей не лемківського походження, але які закохані у лемківську співанку – теперішній староста Іван Сухий, Роман Слободян, Андрій Смалюх, Микола Ощіпко, Тереза Фік, Олександра Сімчук,

Анна Антіпова, Ярослав Дзюб, Рома Пасько, Наталія Кісінь, Павло Стародуб, Леся Кульчицька та ін.

Учасниками хору на сьогодні також є – Ірина Рубашна, Ольга Беласик, Анна Волошинська, Марта Новицька та її сестра Христина, Анна Гусак, Наталія Кровицька, Любов Мота, Марія Оприськ, Марія Баган, Роман Назарок, Дарія Хім'як, Ольга Войцеховська, Андрій Наваляний, Мирослав Мізерак, Юрій Кашицький, Тарас Басюк, Михайло Сало та ін.

Слід висловати велику шану колишнім старостам «Лемковини»: П. Юрковському, Д. Байсі, неперевершенному гумористу П. Байсі, І. Сеньку, А. Байсі.

Учасники «Лемковини», особливо лемки-переселенці старшого покоління, пам'ятають трагічну сторінку своєї історії – насильну депортацію з рідних земель, і це передають в пісні: «Ой верше, мій верше», «Гори наши», «Полетів би на край світу» та ін.

За участь та вагомий внесок у справу збереження, розвитку та популяризації самобутньої культури і мистецтва лемків оргкомітет фольклорних фестивалів, конкурсів та оглядів нагороджує «Лемковину» почесними грамотами, подяками, подарунками.

Велика подяка костюмерам колективу, серед яких: Федір Націк, Марія Тупісь.

Щороку, удосконалюючи виконавську майстерність, народний ансамбль пісні і танцю «Лемковина» привертає увагу діячів культури з України та з-поза її меж. Спів «Лемковини» відновлює почуття щемливого болю за лемківським краєм, відтворює сторінки його історії, майстерно оспівує його красу, високу духовність його людей, а разом з тим вміло розвіює свій смуток запальними танцями, поетичним словом.

«Лемковина» – це своєрідний символ нашого відродження. Мистецькі здобутки «Лемковини» зміцнюють фундамент музичної культури краю. Тож побажаємо колективу нових ідей, творчих здобутків, подальшої наснаги та процвітання на ниві духовно-мистецької культури України.

КНИЖКОВІ НОВИНКИ

«КНИГА ПАМ'ЯТІ ЛЕМКІВЩИНИ 1944-1946»

«Книга пам'яті Лемківщини 1944-1946» авторством Ярослави Галик, опублікована за підтримки Фундації Дослідження Лемківщини в США та її Президента Андрія Хомика, вміщує імена тих лемків, які були депортовані в Україну між 1944 і 1946 роками. Їх перелічено у списку відповідно до села, з якого вони походили. Списки містять повні імена (прізвище, ім'я та по-батькові), рік народження, родинні зв'язки в межах господарства та українські області, до яких вони були переселені. Ярослава Галик здобула ці важливі списки з оригіналів документів про переселення, які на даний час зберігаються в Державному архіві Львівської області.

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Світова Федерація українських лемківських об'єднань видала матеріали Міжнародної науково-практичної конференції на тему:

«Суспільно-історична та політико-правова оцінка тотального виселення українців з етнічних земель Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 рр.», яка відбулася 7 вересня 2018 року у Львові в Українському Католицькому Університеті. Зміст Матеріалів:

1. Статті доповідачів конференції;
2. Доповідь академіка М. Мушинки (надіслана 03.09.2018);
3. Резолюція конференції;
4. Звернення учасників конференції до Президента України П. Порошенка, Голови Верховної Ради України А. Парубія, Прем'єр-міністра України В. Гройсмана.

Джерело: <https://www.facebook.com/807409262783959/photos/a.893832540808297/952418518283032/?type=3&theater&ifg=1>

Н. О. Тутова, П. М. Тутов, А. П. Тутова.
БОЙКІВЩИНА - ДОНБАС. ЗБЕРЕЖЕМО
ПАМ'ЯТЬ

внаслідок обміну територіями між Польщею та СРСР до Бахмутського (Ямського) району потрапило майже 1500 переселенців із с. Ліскувате. Книга «Бойківщина - Донбас. Збережемо пам'ять» була підготовлена до 65-річниці примусового переселення.

На основі детального аналізу архівних матеріалів, свідчень очевидців цієї трагедії та переселенців у книзі розкрита історія Західної Бойківщини, причини, масштаби та наслідки усіх етапів примусового переселення... Досліджена історія бойківського села Ліскувате, історія Бахмутського району, сіл Верхньокам'янське, Званівка та Роздолівка, де живуть переселенці. Великою цінністю книги є опис звичаїв, традицій, словник діалекту жителів с. Ліскувате та ін.

Наталя Кляшторна, Київ

Появилось нове видання про примусово переселених бойків на Донеччину. Ініціатором видання є п. Надія Тутова, корені якої зі с. Лісковате біля Устрік Дол. (село помилково називають лемківським). Ось що пишуть автори: «ПАМ'ЯТАЄМО ПРО СВОЕ КОРІННЯ!» у 1951 році

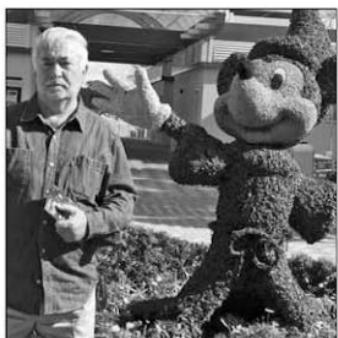
Пан'ю Стефанія, Лісняк Наталія. «СЛОВНИК ПРИКМЕТНИКОВОГО ЛЕКСИКОНУ ЛЕМКІВСЬКИХ ГОВІРОК». – Тернопіль: «Навчальна книга - Богдан», 2015.

Видання присвячене 70-річчю депортациі лемків,

Словник авторок (мати й донька) охоплює понад 1550 прикметників, які збереглися в мовленні носіїв говору. Це переважно переселенці з 20 сіл, що осіли у Жовтневому на Тернопільщині. Крім того, до словника увійшли відбіркові прикметники з творчої спадщини лемківських письменників та поетів (Семана Мадзеляна, Івана Русенка, Петра Мурянки), зі збірників народних пісень, журналу «Загорода».

Метрикальны книги з Лемковини (1777-1913) в інтернеті!

Державний Архів в Перemyшили опублікувал наступну част архівальних матеріалів, котры м. ін. презентуют метрикальны книги з грекокатолицьких парафій на Лемковині з років 1777-1913. Зоскануваны метрики походять з Єпископского Грекокатолицького Архіву в Перемышли (волюмен но. 142). То 348 архівальних джерел, котры в сумі презентують ся на більше як 129 тисячах сканів. <http://www.przemysl.ap.gov.pl/skany/> Старчыт, же выполните вымаганы поля інтернетового формулляря і можете дома, зо свого компутера, глядати даны предків та творити родинну генеалогію. Впиште Nr zespołu: 142. Nr jednostki: Hyrowa або Chyrowa, Zawadka, Tylawa.... і то вшытко. Не нашол ём Wilka, Bałucianka, Deszno, Wołtuszowa.... не знам чого бо знам же іх мают од мене.

Може пізніше буде.

Walter Maksimovich, США <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1752417824808414&set=a.123716761011870.27667.100001206413447&type=3&theater>

Молода Лемківщина видала СПІВАНИК

Вийшов в світ Співаника – 55 лемківських співанок з акордами у зручному форматі для поціновувачів лемківської пісенної культури.

Хто бажає придбати – пишіть-дзвоніть (0935312100)

Ніна БАЙКО (СОЛОГУБ) ПАМ'ЯТЬ, ЗБЕРЕЖЕНА У КНИЖКАХ

Депортaciя українського населення з етнічних земель, окреслених терміном Закерзоння, яка розпочалася в 1944 році і завершилася операцією «Вісла», змусила покинути прадідівські землі сотні тисяч людей. Спалені села, вимордувані невинні чоловіки, жінки, діти, знищені церкви назавжди закарбувалися в пам'яті тих, кому пощастило вижити, в серцях депортованих, і передалася їхнім дітям та внукам.

Десятки років виношував цю біль у своєму серці Петро Костик, родина якого була депортована в 1944 році з села Телятин Томашівського повіту Люблінського воєводства. І уже працюючи професором кафедри історії Державного університету «Львівська політехніка», Петро Семенович видав монографію «Трагічна доля Холмщини і Підляшшя» (1997 р.), в якій змалював трагедію Західного форпосту українських земель Холмщини і Підляшшя, мешканці яких були позбавлені свого етнічного кореня.

Моя мама, Зеновія Байко, депортована з Надсяння, була однією з ініціаторів створення в 1989 році у Львові товариства «Надсяння».

В 2007 році Зеновія Байко у видавництві «Каменяр» видала книжку пісень отчого краю («з пам'яті») «Життя прекрасне, наче пісня...» (94 с.).

Товаришуєть між собою діти депортованих - донька Петра Костика з Холмщини Ольга та донька Зеновії Байко з Надсяння Ніна. До того ж вони однокурсниці - випуску 1978 року педіатричного факультету, сьогодні Медичного Університету ім. Д. Галицького.

Ольга Костик та Ніна Байко (Сологуб), вкотре зустрівшиесь, згадували своїх батьків, дідів та прадідів, депортованих з теренів Закерзоння, та тішились тим доробком, який залишили їхні батьки для нащадків.

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

Теодор (Федор) Гоч

6 червня 2018-го року на 89-му році життя відійшов у вічність видатний культурний і громадський діяч Лемківщини Теодор (Федор) Гоч.

ГОЧ Теодор (Федір) народився 28 червня 1929 року в с. Зиндранова Коросненського повіту на Лемківщині, Польща. Початкову школу закінчив у рідному селі, навчався в українській школі в Дуклі. Приватно вчився кравецтва.

Напередодні акції «Вієла» заарештований у 1947 році польськими органами влади, засуджений до 8-ми років тюремного ув'язнення начебто за співпрацю з УПА, дізнану через тяжке побиття і знущання. Покарання відбував у в'язниці Вісніч. Звільнений через 4,5 роки. У 1952-1954 рр. служив у Війську Польському у гірничому штрафному батальйоні. Повернувшись у рідне село, де почав свою діяльність: брав активну участь у творенні гуртків УСКТ, лемківських самодіяльних творчих колективів. За цю діяльність у березні 1958 року через сфабриковану справу про хуліганство знову був засуджений до 3-х років.

Пізніше, по звільненню, здобув середню рільничу освіту та продовжував навчання у ділянці рільничої економіки. Крім того, закінчив театральні культурно-освітні курси.

Повернувшись в Зиндранову, оселився у дідовій хаті, зайнявся сільським господарством та кравецтвом, побудував

новий дім. А на батьківській садибі, де збереглася хижка зі стайнєю, бойщем, коморою, шпихлірем, створив Музей лемківської культури, який постійно розширювався завдяки його праці як директора музею (з 1968 р.). У фондах цього музею просто неба зберігається кілька тисяч експонатів лемківської матеріальної і духовної культури. Створено експозиції Карпато-дуклянських боїв; а також експозиції єврейської культури, розташовані в єдиній єврейській хаті, яка збереглася в Зиндронові після депортації євреїв в Освенцім. Поряд із музеєм не-втомний Лемко збудував православну церкву в лемківському стилі.

У 1954 році організував у Зиндроновій ансамбль пісні і народної музики, який до часу заснування УСКТ багато виступав у своїй місцевості. Особливу популярність здобула музична капела під його керівництвом. Розробив сценарій «Лемківського весілля», яке у 1956 році було зняте на кіноплівку. Написав кілька п'ес, які ставив на сцені.

З його ініціативи на території музею щороку проводиться фольклорний фестиваль «Од Русаля до Яна».

Його статті часто друкувалися на «Лемківській сторінці» «Нашого слова». Від 1994 Гоч видавав квартальник «Загорода». Написав і видав книжку "Життя лемка", http://lemko.org/pdf/gocz_zytia.pdf

Федір Гоч - колишній член Головного правління УСКТ (тепер ОУП), довголітній член ансамблю «Лемковина» та Голова Ради цього ансамблю. Був головою рільничого гуртка у 1960-х роках, головою протипожежної команди. До 1991 року був Головою Об'єднання лемків у Польщі.

Весь Лемківський Край сумує з приводу відходу у вічність видатного культурного і громадського діяча Теодора (Федора) Гоча і висловлює найщиріші співчуття родині і близьким по-кійного.

Ярослава Галик, Голова СФУЛО

ПОСЬМИЙМЕСЯ

Рубрику підготував Михайло СМЕРЕКАНИЧ

Запитання

Малий Ваньо спацерує з мамом по зоопарку, і нагле звідуся мами!

Мамо, одкаль беруться малы слон? Лем не повідайте же іх приносять бузькы.

В суді

– Чого подрапалисте свого мужа? То муж, преці, голова родини.

– То юж не мож подряпатися по голві?

– Чого вкралисте тоты стары скірні?

– Присігам пане судью, я мислів, же оны сут новы.

– Присігам же см не винний!

– Вшыткы так повідають.

– Но, видыте пане судью, як вшыткы так повідають, то моя правда.

Будеме глядати

До мешкання бідного студента заліз злодій.

– Тихо, нич не гвар, я глядам пінязі.

– Добрі, – повідат студент, засьвічу лямпу и будеме глядати разом.

Хотів покепкувати

Єден газда хотів покепкувати з ветеринаря, стрітив его и ся звідуся.

– Я чув, же ви ест пацячий дохтор!
 – Так, а что вас болит.

Бесідують два приятелі

– Скарана година з мойом женом. Она юж мі дихати не дас.
 А другий на тото:
 – А моя зас інше. Кед приду домів, то зараз летит до мя і
 кричит:
 – Ану дыхий.

Жена і муж

Жена: Кадий ходиш ночами?! Посмот ся на дзыгар, то будеш видів же юж третя година по півночи.
 Муж: Йой, а кед бим дома спав, то би не было третьої години?

Бесідують два колеги

– Mash гарду жену, кед позерам на ню, то завше повідам:
 «Не введ ня во іскущеніє!»
 – Кед бис знов, ей як я, то бис повів: «И збави нас од лука-
 вого!»
 – Молодий чоловіче, ви цілували мою дочку?
 – Я не можу вам на тото одповісти.
 – Чого?
 – Я ей дав слово чести, же не повім нікому.

Двоє поважних газдів бесідують в трамваї

– Otto коллиси былы часи! Молодіж старших шанували, а
 тепер што.
 – Чого ся жалусте, преці, дали вам місце.
 – Што з того, же мі дали, а моя жена так и стоїт.

ВІДОМОСТІ ПРО ЛЕМКІВСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

**СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛЕМКІВСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ
(СФУЛО)**

Керівний склад:

Голова СФУЛО – Ярослава Галик, Україна (обрана 25 серпня 2017р. на VI Конгресі СФУЛО у м.Львові, Україна); вул.Свободи, 204А/20, м.Яремче, 78501, Івано-Франківська область, моб.: 096.218.1078.

lemky.sfulo@gmail.com; www.sfulo.com;

Члени Президії СФУЛО;

Канада: Андрій Ротко – a.rotko@gmail.com,

Максим Маслей – masley@simpatico.ca;

Польща: Степан Клапик – заступник голови

по європейському континенту, lemkounion@poczta.onet.pl,

Василь Шлянта – wszlanta@poczta.onet.pl,

Наталія Гладик – nataliahladyk@interia.pl;

Словачька Республіка: Петро Сокол – dsokolova48@gmail.com,

Павло Богдан – pavol.bogdan@nextra.sk;

США: Марко Гованський – заступник голови

по американському континенту, president@lemko-ool.com,

Михайло Хомик, Андрій Хомик – akhomyk@optonline.net;

Україна:

Василь Мулеса – відповідальний секретар: vasmulesa@gmail.com,

Софія Федина – ukrainesingler@yahoo.com,

Степан Майкович – 7reped@gmail.com;

Республіка Сербії:

Богдан Виславський – vislavskibogdan@gmail.com,

Велимир Паплацко – pap53ns@gmail.com;

Хорватія: Дубровка Рашиянін.

Контрольна Комісія СФУЛО:

Ігор Дуда, Україна – голова комісії, toxm@ukr.net;

Члени контрольної комісії:

Андрій Сподарек, Канада – aspodarek@yahoo.ca;

Анна Баняс, Польща – baniaska@gmail.com;

Віктор Бандурчин, Словаччина – bandurcinviktor@gmail.com;

Богдан Кікта, США – kykta_ib@mail.ru;

Славко Микитишин, Сербія – slavkomikitisin@gmail.com;

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО «ЛЕМКІВЩИНИ» (ВУТЛ):

ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ:

№	Назва організації (електронний адрес та ВЕБ-сторінка)	Прізвище, ім'я та по батько- ві керівника	Поштова адреса	Телефони
1	Вінницька міська організація ВУТЛ	Антонів Степан Федо- рович	вул. Сверд- лова, 172/41, м. Вінниця, 21018,	067.118.9380 0432/532.566
2	Вінницька область, Крижопільська районна організація ВУТЛ	Лимич Григорій Михайлович	вул. Черняхів- ського, 18/13, смт. Крижопіль, 24600, Вінницька область	04340/225.70
3	Волинська область, Горохівська районна організація ВУТЛ	Євусяк Ігор Михайлович	вул. Хмельницько- го 23, м. Горохів, 45700, Волинська область,	03379/229.42
4	Житомирська обласна організація ВУТЛ <i>lemky@ukr.net</i>	Теплий Ярослав Васильович	вул. Велика Берди- чівська 60/6, м. Житомир, 10002	067.944.9156 0412/341.237
5	Житомирська міська організація ВУТЛ	Попівчак Максим Петрович	вул. Крошенська 38/6, м. Житомир, 10001	0412/374.237
6	Закарпатська область, Перечинська районна організація ВУТЛ <i>vasmulesa@gmail.com;</i> <i>www.lemky.org.ua</i>	Мулеся Василь Васильович	вул. Братів Кедюличів, 18, м. Перечин, Закар- патська область, 89200	050.955.7617

7	Полтавська область, Зіньківська районна організація ВУТЛ	Ткачик Микола Степанович	вул.Комунарська, 38, м.Зіньків, 38100, Полтавська область,	095.564.1119 05353/32.509
8	Івано-Франківська обласна організація ВУТЛ	Данилів Оксана Петрівна	вул.Обліски, 23, м.Долина, 77503, Івано-Франківська область	03477/26.770, моб.: 050.622.3155; 098.458.4501.
9	Кіровоградська міська організація ВУТЛ	Фіскалова Надія Віталіївна	вул.Красіна, 11, м.Кропивницький, 25001	066.795.3335
10	Кіровоградська область, Компаніївська районна організація ВУТЛ	Ругало Йосип Порфілович	с.Червоновишка, Компаніївський район, 28414 Кіровоградська обл.	05240/93.391 067.520.0432
11	Товариство «Лемківщина» ім. Б.-І. Антоніча в Києві	Мацієвський Михайло Йосипович	вул. Щорса, 32А/87, м. Київ, 01133	044/569.5840 067.235.4777
12	Львівська обласна організація ВУТЛ <i>lemky.lviv@gmail.com</i> www.lemky.lviv.ua	Майкович Степан Григорович	площа Ринок, 17, м.Львів, 79008	032/235.49.31 050.317.3149 067.106.9208
13	Лугансько-Донецьке міжобласне товариство українців, депортованих з Польщі «Ватра»	Ясинчак Петро Михайлович	вул.Гастело, 17, м.Луганськ, 91047	066.787.2649
14	Рівненська міська організація ВУТЛ <i>anna.limich@gmail.com</i>	Лиміч Анна Андріївна	вул.Набережна, 14/66, м.Рівне, 33013	0362/261.001, 096.755.8452
15	Сімферопольська міська організація ВУТЛ	Цибуляк Віра Михайлівна	вул.Севастопольська, 70а/кор. 2, кв. 88, м. Сімферополь, 95001	0691/518.238
16	Тернопільська обласна організація ВУТЛ <i>lemko_ter@ukr.net</i>	Венгринович Олександр Іванович	бульвар Т.Шевченка, 21, м.Тернопіль, 46001	0352/522.993 0352/523.304 067.350.3436
17	Чернівецька обласна організація ВУТЛ	Бурка Йосип Андрійович	вул.Стрийська, 60Б, м.Чернівці, 58000	0372/570.795 050.658.7705

18	Херсонська міська організація ВУТЛ	Зая Петро Михайлович	вул. Івана Базова, 4, кв. 3, м. Херсон, 73020	0552/231.769
19	Хмельницька міська організація ВУТЛ	Букацький Микола Іванович	вул.Прокурівського під-пілля, 25/95, м.Хмельницький, 29013	0382/764.137 097.186.8627

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ – молодіжна, районні і міські організації:
Львівська обласна молодіжна громадська організація
«Молода Лемківщина»

площа Ринок, 17, м.Львів, 79008,
molodlem@hotmail.com www.molodlem.org.ua
 голова – Богдан Сиванич, моб.: 096.136.3208.

Львівська міська громадська організація
«Фундація Дослідження Лемківщини»

вул. Володимира Великого, 65/58,
 м. Львів, 79053 (для листування)
 голова – Наталя Криничанка, моб.: 097.323.1193.

Львівська міська організація

площа Ринок, 17, м.Львів, 79008,
 голова – Михайло Секела, тел./факс: моб.: 098.131.6659.

Бориславська міська організація

вул. Лемківська, 24, м.Борислав, 82300,
 Львівська область, голова – Яніна Начас,
 моб.: 097.804.5882, тел.дом.: 03248/53.944.

Городоцька районна організація

вул. Івана Франка, 1, м.Городок, 81500, Львівська область,
 голова – Надія Сапеляк (Зятик),
 моб.: 067.798.6837, тел.дом.: 03231/30.272.

Дрогобицька районна організація

вул. Стрийська, 162, м. Дрогобич, 82100, Львівська область,
 голова – Володимир Байса,
 моб.: 067.665.4601, тел.дом.: 03244/30.315.

Золочівська районна організація «Родинне дерево»

вул. Шашкевича, 37/19, м.Золочів, 80700, Львівська область,
голова – Світлана Наливайко,
моб.: 067.981.1986, тел.: 0265/46.635, 03265/43.339.

Краснянська районна організація

вул. Стефаника, 16, смт.Красне, 80560, Львівська область,
голова – Ольга Цап, моб.: 097.010.4632.

Пустомитівська районна організація

вул. Радоцинська, 39, м. Пустомити, 81100, Львівська область,
голова – Володимир Шуркало, моб.: 067.750.2754.

Самбірська районна організація

вул. Степана Бандери, 39/1, м. Самбір, 81400, Львівська область,
голова – Ярослава Шпак, моб.: 097.476.8073.

Самбірська громадська організація «Бощани»

вул. Грушевського, 63В/1, м. Самбір, 81400, Львівська обл.,
голова – Богдан Бобац, тел.: 03236/35.711.

Старосамбірська районна організація

вул. Дрогобицька, 12А, м. Старий Самбір, 82000, Львівська обл.,
голова – Володимир Капець,
моб.: 097.379.9153, тел.дом.: 03238/21.696.

Стрийська районна організація

вул. Польова, 69, с.Добрівляни, 82426,
Стрийський район, Львівська область,
голова – Степан Панейко,
моб.: 097.522.1052, тел.дом.: 03245/49.084.

Трускавецька міська організація

вул. В. Стуса 12/52, м.Трускавець, 82200, Львівська обл.,
голова – Ярослав Одрехівський,
моб.: 067.771.0950, тел.дом.: 03247/54.624.

Свіржанська міська організація

вул. Грушевського, 6/2, м. Бібрка, 81200,
Перемишлянський район, Львівська область,
голова – Оксана Окарма, моб.: 096.297.0368.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ –

міські, районні організації та осередки:

Регіональне міжрайонне лемківське товариство

«БЕСКИДСЬКЕ ЗЕМЛЯЦТВО»

вул. Шептицького, 20, смт.Брошинів-Осада, 77611,

Івано-Франківська область;

голова – Леся Марканич, моб.: 095.758.2699.

Івано-Франківська міська організація «Лемківщина»

вул. Хоткевича, 67а, корпус 3, кв. 6, м. Івано-Франківськ;

голова – Лариса Шафран, моб.: 066.355.8591

Галицька районна організація

вул. Північний Бульвар, 7А/42, м. Івано-Франківськ, 76018,

голова – Олег Бродович, моб.: 067.286.6259.

Долинська районна організація

вул. Обліски, 23, м. Долина, Івано-Франківська область,

голова – Оксана Данилів,

тел.дом.: 03477/26.770, моб.: 050.622.3155.

Калушська міська організація

вул. Чорновола, 20, м. Калуш, 77301,

Івано-Франківська область,

голова – Федір Лабик,

тел. дом.: 03472/64.249, моб.: 066.304.5926.

Громадська організація «Молода Лемківщина»

пл. Героїв, 28, м. Калуш, Івано-Франківська область,

голова – Наталя Романів, моб.: 099.916.7093.

Коломийська районна організація

вул. Пекарська, 6, м. Коломия, 78200, Івано-Франківська обл.,

голова – Назар Коротушак, моб.: 050.924.2124.

Надвірнянська районна організація №1

вул. Комунальників, 2, м. Надвірна, 78400,

Івано-Франківська область,

голова – Володимир Свягла, моб.: 098.435.5637.

Надвірнянська районна організація №2

вул. Рудисва, 14, м. Надвірна, 78400, Івано-Франківська обл.,

голова – Іван Лаврінович, моб.: 050.665.2262.

Рожнятівська районна організація

площа Єдності, 11, м. Рожнятів, 77600,
 Івано-Франківська область,
 голова – Мирослава Шелест,
 тел.дом.: 03474/20.106, моб.:095.120.6190.

Снятинська районна організація

вул.Надпрутна, 18А, м. Снятин, 78300,
 Івано-Франківська область
 голова – Роман Столиця, тел.моб.: 050.242.2827.

Тисменицька районна організація

вул.Галицька, 3, м. Тисмениця, 77400,
 Івано-Франківська область
 голова – Марія Гурей,
 тел.дом.: 03436/21.605, моб.: 050.030.4619

Осередки:

- вул. Шевченка, 12А, с. Терновиця, 77473,
 Тисменицький район,
 Івано-Франківська область,
 голова – Любов Ільків, с. Терновиця, моб.: 067.344.5428.
- вул. Калушська, 4, м.Бурштин, 77711,
 Івано-Франківська область,
 голова – Марія Ємбrik, моб.: 067.289.3452.

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ –

міські, районні організації та осередки:

Бережанська районна організація

вул. Валова, 8В, м. Бережани, 47501,
 Тернопільська область,
 голова – Галина Проців, моб.: 097.533.2029.

Борщівська районна організація

вул. Садова, 50А, м. Борщів,
 Борщівський район, Тернопільська область,
 голова – Василь Тимош, моб.: 097.130.9020.

Бучацька районна організація

с. Підзамочок, вул.Тенопільська, 63,
 Бучацький район, Тернопільська область,

голова – Надія Майса,
тел.дом.: моб.: 098.327.4460, nadiamaisa@mail.ru

Гусятинська районна організація

с. Котівка, Гусятинський район, Тернопільська область,
голова – Ярослав Дровняк, моб.: 097.595.3039.

Осередок:

вул. Івасюка, 41, м. Хоростків, 48260,
голова осередку – Степан Щербяк, моб.: 066.782.2541.

Збаразька районна організація

вул. Гайдамацька, 32, м. Збараж, 47300,
Тернопільська область,
голова – Сергій Русин, моб.: 067.352.0661

Зборівська районна організація

вул. Лесі Українки, 10/25, м. Зборів, 47201,
Тернопільська область,
голова – Михайло Лукачат,
тел.дом.: 03540/21.100 моб.: 067.391.0095.

Осередок:

- вул. Мала Безкупчина, 58, с. Озерна,
голова – Володимир Мелех, моб.: 067.352.9682.

Козівська районна організація

вул. Думки, 14, смт. Козова, 47600, Тернопільська область,
голова – Володимир Бек, тел.моб.: 096.426.8670.

Осередки:

- вул. Колосантівка, 19, с. В. Ходачків, 47600,
голова осередку – Іван Фалатович,
тел.дом.: 03547/24.104, моб.:067.840.0658;
- с. Теофіліка, 47600,
голова осередку – Володимир Первак, моб.: 068.514.1779;
- с. Таурів, 47600,
голова осередку – Іван Корбак,
тел.дом.: 03547/24.466, моб.:098.857.6198;
- с. Вікторівка, 47600,
голова осередку – Сергій Маховський, моб.: 096.734.1432.

Монастириська районна організація

вул. М. Грушевського, 31, м. Монастириська, 48300,
 Тернопільська область,
 голова – Сергій Гудзовський, моб.: 099.295.4092.

Підволочиська районна організація

вул. Марусі Чурай, 7, м. Підволочиськ, 47801,
 Тернопільська область,
 голова – Ярослав Сиривко, моб.: 097.578.8247.

Осередки:

- м. Підволочиськ, 47801,
 голова осередку – Ярослав Воротилко,
 тел.дом.: 03543/21.527;
- с. Остап'є, 47801,
 голова осередку – Микола Гудак, тел.дом.: 03543/34.156;
- с. Качанівка, 47801,
 голова осередку – Ганна Козловська,
 тел.дом.: 03543/25.224.

Підгаєцька районна організація

вул. Галицька, 31, м. Підгайці, 48600,
 Тернопільська область,
 голова – Ганна Штай,
 тел.дом.: 03542/22.451, моб.: 097.881.4973.

Теребовлянська міська організація

вул. 22 січня, 6/2, м. Теребовля, 48101,
 Тернопільська область,
 голова – Галина Людвіковська, моб.: 096.609.9909.

Осередки:

- с. Підгайчики, 48101,
 голова осередку – Петро Гачик;
- с. Маловоди, 48101,
 голова осередку – Марія Гулик;
- с. Боричівка, 48101,
 голова осередку – Люба Данилюк;
- вул. Набережна, 13, смт. Микулинці, 48120,
 голова осередку – Ольга Пакіж,
 тел.дом.: 03551/51.310, моб.: 097.195.2099.

Тернопільська міська організація

вул. Монастирського, 42/24, м. Тернопіль,
голова – Андрій Татарин, моб.: 097.159.3957.

Тернопільська районна організація

вул. Кобзаря, 7, с. Великі Гаї, Тернопільського району,
Тернопільська область,
голова – Галина Околіта, моб.: 067.397.0348.

Осередки:

- вул. Нова, 22, с. Великі Бірки,
голова осередку – Богдан Михальчук,
тел. дом.: 0352/49.23.27, моб.: 096.885.6139;
- с. Соборне,
голова осередку – Людмила Гронська, моб.: 098.987.8200.

Чортківська районна організація

вул. Січинського, 30, м. Чортків, 48500,
Тернопільська область,
голова – Богдан Дудяк, моб.: 096.386.6944.
marted1946@rambler.ru

Осередки:

- с. Ягільниця, 48500,
голова осередку – Степан Бубернак, моб.: 099.192.4912;
- с. Нагірянка, 48500,
голова осередку – Юлія Пелікан, моб.: 067.350.8446;
- м. Чортків, 48500,
голова осередку – Віра Криворук, моб.: 098.720.1254.

*Інформацію підготували
Мирослав Дмитрах та Степан Саган*

ЗМІСТ

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЕНДАР 2019	3
ХРОНІКА ПОДІЙ 2018 РОКУ З УКРАЇНИ.....	16
Андрій ТАВПАШ ВІДЗНАЧЕННЯ 30-РІЧЧЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА».....	46
ХРОНІКА ПОДІЙ 2018 РОКУ З ЗАРУБІЖЖЯ	52
ПОДІЇ В ОПИСАХ	59
Володимир Чабан. ХРАМ – СИМВОЛ	59
Надія Желем. ВІШАНУВАННЯ 100-РІЧЧЯ УТВОРЕННЯ СХІДНО-ЛЕМКІВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ КОМАНЧА	61
Мирон Теплій. БОЩАНИ ЇЗДИЛИ ДОДОМУ.....	63
Леся Сидорович, із родини Вар'янка (Липовець); Мадзей (Барвінок) – Кекляк (Верхомля).	
ПОЇЗДКА «РОДИННОГО ДЕРЕВА» НА РІДНІ ЗЕМЛІ	67
ПОЕЗІЯ, НАВІЯНА ПОЇЗДКОЮ НА РІДНІ ЗЕМЛІ	70
Леся Сидорович (Вар'янка).	
В Липовці, де Бельча тече безупинно	70
Леся Сидорович (Вар'янка).	
Світило сонце, грілися Карпати	71
Леся Сидорович (Вар'янка). Батьки старіють	72
Василь Вар'янка. Моя Лемківщина	73
ЗНАНЕ Й НЕЗНАНЕ ПРО БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА.....	75
КОСМІЧНИЙ ПОЕТ АНТОНИЧ	75
«ВЕЛИКА ПРОСТОТА – НАЙВИЩА ДОСКОНАЛІСТЬ».....	77
Наталія Павлишин. ЗНАНЕ Й НЕЗНАНЕ ПРО БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА ВІД ІГОРЯ КАЛИНЦЯ	80
Тарас Радъ. АНТОНИЧ ВІД «А» ДО «Я» Презентація абетки-енциклопедії	82
ЛЕМКІВСЬКА СВЯТИНЯ.....	83
Анна Кирпан. ЗАВІТАЙТЕ ДО БОГОРОДИЦІ. Про об'явлення Матері Божої в селі Висова на Лемківщині .	83
МУЗЕЄВІ ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЗИНДРАНОВІ – 50	92
Микола Мушинка. МУЗЕЙ ЗАВЗЯТОГО ЛЕМКА	92

ЛЕМКІВСЬКИЙ АЛЬТРУЇЗМ.....	97
з розмови Андрія Тавпаша з Миколою Горбалем	97
СТОРІНКИ ІСТОРІЇ	101
Володимир Чабан, Володимир Шуркало.	
ДО 100-ї РІЧНИЦІ ЛЕМКІВСЬКИХ РЕСПУБЛІК	101
Станіслав Кульчицький. ПЕРША ПОЯВА ЛІНІЇ КЕРЗОНА.	
Як виник кордон між Польщею і радянською Україною 1920 року.....	103
ДЕПОРТАЦІЯ. НАША НЕЗАГОЄНА РАНА.	114
Володимир Чабан. Земля обітovanа	115
Ярослава Галик. АКЦІЯ «ВІСЛА» – ЗЛОЧИН ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ	
28 квітня 1947 року – 28 квітня 2019 року	116
А. Г.Ліпкан. ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»: ПЕРЕСЕЛЕННЯ ЧИ ДЕПОРТАЦІЯ? .118	
Андрій Тавпаш. ВІЙНА ЗАКІНЧИЛАСЯ,	
А ДЛЯ НАС ТРАГЕДІЯ ТІЛЬКИ ПОЧАЛАСЯ	127
Роман Кабачій. ЧИМ ЗАВИНИЛИ УКРАЇНЦІ ЗАКЕРЗОННЯ? 128	
АКЦІЯ «ВІСЛА». ОСНОВНІ ФАКТИ.....	136
Степан Саган. 1944 РІК. «УГОДА ПРО ЕВАКУАЦІЮ» ЧИ ДЕПОРТАЦІЮ?.....	140
ТАБІР У ЯВОЖНО.....	143
Іза Хруслінська, Петро Тима. ВИГНАНІ З ОПЕРАЦІЇ «ВІСЛА» — ІНШИЙ ПОГЛЯД. Рецензія на книжку: Paweł Smoleński.	
Syrop z pióru. Wygnani z akcji «Wisła» Wydawnictwo: Czarne . 144	
Євген Місило. МІЙ ДЕКАЛОГ.....	156
ПУБЛІКАЦІЇ.....	160
Богдан Txip. ПРО МИТЦЯ, ЯКІЙ СТВОРИВ СИМВОЛІКУ АКЦІЇ «ВІСЛА».....	160
Андрій Тавпаш. З ІСТОРІЇ ХРИСТИЯНСТВА НА ЛЕМКІВЩИНІ І УКРАЇНІ-РУСІ.....	164
Тадей Карабович. ХОЛМСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ....	166
ВИЗНАЧНІ ДАТИ СЛАВНИХ ЗЕМЛЯКІВ.....	169
Мирон Теплий. АНДРІЙ БОБАК – ЗАСНОВНИК «ВАТРИ» В НАГІРНОМУ.....	180
Ольга Бенч. ЯРОСЛАВ ПОЛЯНСЬКИЙ – ЛЮДИНА-ЛЕГЕНДА До 25-ї річниці смерті	183

НАШІ ЮВІЛЯРИ	185
ДАНИЇЛА ЯКІВНА БАЙКО. 90 років від дня народження.....	185
Марія Горбаль. АНДРІЮ ПЕТРОВИЧУ СУХОРСЬКОМУ – 90	186
Марія Горбаль. АНДРІЮ ІВАНОВИЧУ ТАВПАШУ – 85.....	189
Ярослава Шпак. МИХАЙЛОВІ АНТОНОВИЧУ ШПАКУ – 85.....	192
Андрій Тавпаш. СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ ОЛЕКСАНДРА	
ВЕНГРИНОВИЧА. До 80-ліття від дня народження	195
Володимир Чабан. ІВАНУ МАКСИМОВИЧУ КУШНІРУ – 80	200
Зіновій Кочмарський. ЗАКОХАНИЙ У СЛОВО	
МИКОЛІ ПИЛИПОВИЧУ ГОЛЕЮ – 80	204
Зіновій Кочмарський. ДО 80-РІЧЧЯ ЗИНОВІЯ ЮРІЙОВИЧА БУЦЯ..	204
Андрій Тавпаш.	
ДРОГОБИЦЬКОМУ ТОВАРИСТВУ «ЛЕМКІВЩИНА» 30 РОКІВ	
ГОЛОВІ ТОВАРИСТВА ВОЛОДИМИРУ БАЙСІ – 75.....	206
Ярослав Козак. ДО 75 –ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ	
ПЕТРА АНТОНІВА	208
Іван Щерба. ЛЕМКИНЯ СТЕЛЛА МИРОНЧЕНКО.	
Витаме із 70-річчям!	211
Марія Горбаль. ВЛАДЕКУ МАКСИМОВИЧУ – 70	212
Марія Горбаль. ПЕТРОВІ ГАНДЯКУ – 70	215
Леся Зарицька. ІГОРЮ РУСИНЯКУ – 65	215
Андрій Тавпаш. ПОКЛИКАННЯ СЛУЖИТИ БОГОВІ. 60-ліття	
від дня народження отця Мирона-Мирослава Михайлишин..	217
Марія Горбаль. ЛЮБІ СМЕРЕКАНИЧ – 45.....	218
Михайло Смереканич. СПОГАД ПРО ДВАДЦЯТИП'ЯТИРІЧЧЯ	
ОСВЯЧЕННЯ ЛЕМКІВСЬКОЇ ЦЕРКВІ	
СВЯТИХ ВОЛОДИМИРА і ОЛЬГИ У ЛЬВОВІ	220
Ольга Фабрика-Процька. ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ	
НАРОДНОГО АНСАМБЛЮ ПІСНІ і ТАНЦЮ «ЛЕМКОВИНА»	
(ДО 50-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ)	222
КНИЖКОВІ НОВИНКИ	229
ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ	234
ПОСЬМИЙМЕСЯ	236
ВІДОМОСТІ ПРО ЛЕМКІВСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ	238
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТОК	251

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТОК

ЕЛЕКТРОННА АДРЕСА ДЛЯ НАДСИЛАННЯ МАТЕРІАЛІВ
ДО «ЛЕМКІВСЬКОГО КАЛЕНДАРЯ»
lemkkalend@gmail.com

Усі електронні дописи прохання надсилати до 31 серпня 2019 року.

Автори надісланих матеріалів особисто відповідають за точність використаних фактів, цитат, власних імен. Редакція намагається як-найменше втручатися в авторський текст, зберігаючи особливості стилю автора. Однак залишає за собою право редагувати, в т. ч. і скрочувати текст.

РЕКВІЗИТИ ДЛЯ ЖЕРТВОДАВЦІВ:

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ
Львівська міська громадська організація
ЄДРПУ – 20849157
р/р 2600449175 ПАТ АКБ «ЛЬВІВ» код 325268

ТУРИСТИЧНІ МАНДРІВКИ ЛЕМКІВСЬКИМ КРАЄМ

Сянік, Зіндранова, Дукля, Горлиця, Грибів, Криниця та інші.

Маршрут складається індивідуально,
за побажанням групи чи окремих осіб.

Гостинно приймає мотель «Криницький»
<http://zajazdkrynicki.pl/s1-objekt.html>

З питань організації звертатись телефоном 097 323 11 93

Криничанка Наталія

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНЕ ВИДАННЯ

**ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР
2019 РІК**

Редактор-упорядник **Марія ГОРБАЛЬ**

Редакційна колегія: **Наталія КРИНИЧАНКА, Андрій ТАВПАШ**

Відповідальна за випуск **Наталія КРИНИЧАНКА**

Додрукарська підготовка **Іван СТЕЛЬМАХ**

Підписано до друку 15.10.2018.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Умовн. друк. арк. 14,65. Обл.-вид. арк. 13,07.

Видавець: ТзОВ «Растр-7»

79005, м. Львів, вул. Кн. Романа, 9/1

тел./факс. 032 235 52 05, 235 72 13

e-mail: rastr.sim@gmail.com www.rastr-7.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ЛВ № 22 від 19.11.2002 р.

PROJECT